

KUKA SAA KILPAILLA HUIPPU-URHEILUSSA?

Oikeudenmukaisuus, turvallisuus ja inkluusio transsukupuolisten naisurheilijoiden kelpoisuusvaatimuksissa

Satu Saarinen
Pro Gradu -tutkielma
Valtio-oppi
Turun Yliopisto
Kevät 2026

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaan tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check –järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos/Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

SAARINEN, SATU: KUKA SAA KILPAILLA HUIPPU-URHEILUSSA?
Oikeudenmukaisuus, turvallisuus ja inkluusio transsukupuolisten naisurheilijoiden kelpoisuusvaatimuksissa

Pro gradu –tutkielma, 97 s.

Valtio-oppi

Tammikuu 2026

Urheilujärjestelmän ytimessä on tällä hetkellä kysymys siitä, missä määrin, miten ja miksi transsukupuoliset naisurheilijat tulisi sisällyttää huippu-urheiluun. Julkisessa keskustelussa aiheesta on käsitelty ennen kaikkea transnaisurheilijoiden mahdollisen suorituskyvyllisen etulyöntiaseman näkökulmasta. Tämä ajatus on herättänyt vaatimusta urheilujärjestelmän arvosopimusreflektiolle eli oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja inklusion uudelleenmäärittämiselle. Pohjimmiltaan kyse on konservatismiin ja liberalismiin yhteentörmäyksestä sekä poliittisen vaikutusvallan kasvusta urheilujärjestelmässä.

Arvosopimusreflektio on jo käynnistynyt, sillä useat kansainväliset lajiliitot ovat julkaisseet kelpoisuusvaatimuksensa transsukupuolisille naisurheilijoille. Ongelmana on kuitenkin edelleen yhteisymmärryksen puute siitä, miten urheilujärjestelmän keskeiset arvot tulisi urheilussa järjestää. Tutkielman tavoitteena onkin muodostaa kahdentoista kansainvälisen lajiliiton kelpoisuusvaatimusten pohjalta periaatteet, joiden mukaan urheilujärjestelmä toimii. Periaatteet pohjautuvat John Rawlsin (1971) oikeudenmukaisuusteoriaan, Stanley Cohenin (2011) teoriaan moraalipaniikista sekä Niklas Luhmannin (1997) teoriaan inklusiosta. Periaatteiden muodostamisen jälkeen ne järjestetään Jon Piken (2021) metodin avulla tärkeysjärjestykseen.

Tutkimuksen tarkoituksena ei ole antaa absoluuttista ratkaisua transnaisurheilijoiden inklusiolle, vaan tarjota ne raamit, joiden sisältä tilannetta tällä hetkellä tarkastellaan. Muodostettujen periaatteiden ja järjestyksen mukaan reilu peli on ensisijaista ja transsukupuolisten naisurheilijoiden inklusion salliminen on hyvin rajallista ja ehdollista. Periaate transnaisurheilijoiden inklusiolle naisten sarjaan huippu-urheilussa on kuitenkin yhä olemassa, vaikkakin viitteitä sen poistamiselle on havaittavissa. Tutkimuksessa huomataan, kuinka tilanne ei ole yksiselitteinen. Urheilumaailmaa kutkuttava kysymys koskettaa perustavanlaatuisesti ihmisten käsityksiä muutoksesta, sukupuolesta sekä yhteiskunnallisesta eksklusiosta.

Avainsanat: transsukupuolisuus, huippu-urheilu, oikeudenmukaisuus, turvallisuus, inkluusio, ekskluusio, moraalipaniikki, sukupuoli, muutos, lajiliitot, periaatteet, konservatismi, liberalismi

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
2 TIETEEN TEHTÄVÄ ON RATKAISTA ONGELMA	7
2.1 Tukholman konsensus	8
2.2 Transtutkimus ja suorituskyky	10
2.2.1 Trans- ja cis-sukupuolisten naisten erot suorituskyvyssä	13
3 KILPAURHEILUN ARVOMAAILMA	18
3.1 Oikeudenmukaisuuden monet käsitykset.....	18
3.1.1 Reilu peli	20
3.2 Transsukupuoliset turvallisuuden kohteena ja uhkana.....	22
3.2.1 Woke ja moraalipaniikki	23
3.3 Ei inklusiota ilman eksklusiota	25
4 KANSAINVÄLISET LAJILIITOT SUURENNUSLASIN ALLA.....	30
4.1 Leksikaalinen järjestys metodologisena lähestymistapana.....	34
5 URHEILUJÄRJESTELMÄN ARVOT KELPOISUUSVAATIMUKSISSA	38
5.1 Oikeudenmukaisuus urheilujärjestelmän ensisijaisena tavoitteena	43
5.2 Kumpi ensin: turvallisuus vai inklusio?.....	47
5.2.1 Henkinen ja fyysinen turvallisuus.....	48
5.2.2 Inklusio.....	52
5.3 Urheilujärjestelmän kuusi periaatetta leksikaalisessa järjestyksessä	55
5.4 Muita arvoja: viihteellisyys ja arvokkuus	58
6 HUIPPU-URHEILU SUUNNANNÄYTTÄJÄNÄ	61
6.1 Arvosopimusreflektio	61
6.1.1 Urheilumaailma muutoksessa vai pysähdyksissä?	64
6.2 Kuinka sukupuoli määritellään?.....	65
6.2.1 kuka saa määritellä sukupuolen?	68
6.3 Eksklusio yhteiskunnan ytimenä.....	70
LÄHTEET.....	73
LIITE 1: Terminologia.....	91
LIITE 2: Urheilujärjestelmän rakenne.....	93

1 JOHDANTO

Vuoden 2021 Tokion olympialaisissa uusiseelantilainen painonnostaja Laurel Hubbard teki historiaa kahdella tavalla: 1) hän oli yksi ensimmäisistä, joka kilpaili avoimesti transsukupuolisena naisurheilijana olympialaisissa (BBC 2021) ja 2) viimeistään siitä lähtien transsukupuoliset urheilijat ovat joutuneet silmätikuiksi huippu-urheilussa. Julkisessa keskustelussa heräsi epäilyksiä Hubbardin aiheuttamasta epäoikeudenmukaisesta kilpailuasetelmasta, joka liitetään hänen aiempaan miessukupuoleensa ja sen oletettuun etulyöntiasemaan (ibid.). Vaikka Hubbard epäonnistui suorituksessaan olympialaisissa (Olympics 2021), hänen pelättiin olevan liian ylivoimainen lajissaan ja siten uhkaavan cisnaisten mahdollisuuksia (BBC 2021).

Oikeudenmukaisuus ei ole kuitenkaan ainut urheilujärjestelmän perusarvo, joka on herättänyt huolta, vaan keskeisiä arvoja ovat olleet myös turvallisuus ja inklusio. Yhdysvaltain yliopistotason uimari Lia Thomas on ollut hiljattain paljon esillä mediassa liiton sisäisten ja urheilun kansainvälisen vetoomustuomioistuimen (engl. *Court of Arbitration for Sport*; CAS) oikeustoimien vuoksi. Ensimmäinen tapaus koski vesiurheiluliiton transsukupuolisten naisurheilijoiden kelpoisuusvaatimuksia (Lavietes 2024) eli missä rajoissa heidän osallistumisensa sallitaan huippu-urheilussa. Käsittelyn ohessa nousi keskustelua pukuhuoneista, joissa cis-sukupuoliset naisuimarit eivät ole kokeneet oloaan turvaliseksi, sillä Thomas ei ole vaihtanut sukupuoltaan hormonaalisesti tai kirurgisesti (The Associated Press 2024; Schlott 2023). Thomasin tapauksessa huomattiin, kuinka cis-sukupuolisten naisurheilijoiden on vaikea puhua turvattomuuden tunteesta vallitsevan suvaitsevaisuuden ilmapiirin valossa (Millis 2023). Vasta-argumenttina Thomas kertoi joutuneensa syrjinnän ja perättömien väitteiden kohteeksi (Lavietes 2024).

Vesiurheilun lajiliiton sisäisessä oikeuskamppailussa liitto piti aikaisemmin määritellyn linjassa, jonka mukaan suurin osa transsukupuolisista naisuimareista jää huippu-urheilun ulkopuolelle. Thomas ei kuitenkaan perääntynyt, vaan ryhtyi ajamaan transinklusiota entistä äänekkäämmin. Jälkimmäisessä oikeuskäsittelyssä Thomas pyysi vesiurheiluliiton (World Aquatics) uuden linjauksen kumoamista CAS:ilta vedoten oikeuttamattomaan syrjintään (ibid). Thomas kuitenkin hävisi myös tämän taistelun, sillä CAS:in tuomion mukaan Thomasilla ei yksinkertaisesti ollut oikeutta riitauttaa linjausta (Lavietes & The Associated Press 2024).

Oikeudenmukaisuus, turvallisuus ja inklusio siis kiteytyvät yhteen urheilumaailman ajankohtaisimpaan kysymykseen: **Missä määrin, miten ja miksi transsukupuoliset urheilijat tulisi sisällyttää huippu-urheiluun?** Ratkaisun löytäminen kansainvälisissä lajiliitoissa on ollut haastavaa, sillä

transsukupuolisten naisurheilijoiden myötä urheilujärjestelmän toimintamallit ovat vaatineet syväluotaavaa muutosta. Epäselvyys arvoasenteista sekä vain näennäinen konsensus niiden tärkeysjärjestyksestä yhdistettynä kahden valtaideologian – eli liberalismiin ja konservatismiin – yhteentörmäykseen ovat aiheuttaneet vihamielisen ympäristön, jossa sekä muutosta että muuttumattomuutta ei nähdä positiivisessa valossa. Lisäksi oikeudenmukaisuus ja turvallisuus ovat olleet pitkään osa urheilujärjestelmän arvomaailmaa, mutta inklusion asema ei ole ollut yhtä selkeä. Siksi sen statusta on haluttu parantaa muodostamalla siitä yhteiskunnallisen perustan oletusarvo. Haasteeksi on kuitenkin noussut se, että urheilujärjestelmä perustavasti heijastaa modernin yhteiskunnan keskeistä piirrettä eli eksklusiota. Tutkimuskysymykseen ja siihen liittyvään keskusteluun viitataan jatkossa transkysymyksenä.

Transkysymyksen taustalla piilee pitkään yhteiskunnassa tapahtunut asennemuutos inklusiota ja tasa-arvoa kohtaan. Tasa-arvoate sai kipinänsä 1789 Ranskan vallankumouksesta, josta syntyikin periaatteet *vapaus*, *veljeys* ja *tasa-arvo* (Barron ym. 2017, 4608). Tavat käsitellä aatetta ovat ajan saatossa muuttuneet, mutta niiden fundamentaalinen sanoma eli sukupuolten välinen tasa-arvo on silti säilynyt lähes muuttumattomana. Myöhemmin näitä ajatuksia on alettu kuvaamaan feministisinä virtauksina sekä suurempina aaltoina, joista ensimmäisen tunnustetaan alkaneen globaalilla tasolla vuonna 1848, jolloin järjestettiin ensimmäinen maailmanlaajuinen naisten ihmisoikeuksia käsittelevä kokous (UN Women Suomi 2022). Tällä hetkellä käynnissä oleva aalto eli feminismin neljäs aalto on alkanut 2010-luvulla. Se on levinnyt edeltäviä aaltoja laajemmalle johtuen viestinnän ja teknologian kehityksestä, mikä on näkynyt esimerkiksi #Metoo-kampanjan levinneisyytenä sosiaalisessa mediassa. Aallon perimmäisenä syynä on edelleen naisia syrjivä historia, mutta intersektionaalisuuden hengessä feministit ovat nousseet puolustamaan yleisesti vähemmistöjen oikeuksia, esimerkiksi Pride-liikkeen muodossa. (UN Women Suomi 2022.)

Se, mikä neljännessä aallossa on erityislaatuista, on sen pyrkimys poistaa sukupuolen binääriajattelun valta-asema tai jopa kokonaan sukupuolen käsite yhteiskunnasta (Rustin 2022). Tämä pyrkimys on jo saanut näkyvää tarttumapintaa, ja siitä syntyynyttä ilmiötä kutsunkin *yhteiskunnan unisexoitumiseksi*. Ilmiö on saanut ihmiset pohtimaan, onko esimerkiksi olemassa tyttöjen ja poikien värejä tai mitkä niistä olisivat sukupuolineutraaleja. Vaikutukset näkyvät myös virallisissa yhteyksissä, esimerkiksi lomakkeisiin on mies- ja naissukupuolen rinnalle lisätty sukupuolineutraali vaihtoehto ”muu” tai ”en halua kertoa”. Lisäksi sukupuolittuneesta terminologiasta on pyritty irtautumaan, esimerkiksi siirtymällä esimiehistä esihenkilöihin. Viimeisimpänä näkyvänä muutoksena on julkisiin tiloihin, kuten kauppakeskuksiin, ilmestyneet sukupuolineutraalit WC-tilat eli ”unisex vessat” tai kuntoilupaikkoihin kehitetyt sukupuolettomat pukukopit.

Feministinen liikehdintä ulottuu kaikkiin yhteiskunnan osa-alueisiin. Eräille järjestelmille unisexoituminen tapahtuu luontevammin, mutta urheilun ja etenkin huippu-urheilun osalta neljännen aallon tavoite tulee olemaan haasteellinen. Tämä johtuu erityisesti siitä, että sukupuolibinäärinen jaottelu on poikkeuksellisen syvään juurtunut urheilujärjestelmässä. Eräät tutkimukset ovat myös havainneet, miten urheilussa muodostuneet asenteet, arvot ja maailmankatsomukset heijastuvat voimakkaasti yhteiskunnan muihin osa-alueisiin (esim. De Rycke & De Bosscher 2019; Spaaij 2009). Vaikka feministinen liikehdintä on pyrkinyt tekemään inkluusiosta itsestäänselvän osan yhteiskuntaa, urheilussa ei tällä hetkellä tiedetä, millä tavalla transsukupuolisiin tulisi huippu-urheiluareenoilla suhtautua johtuen ennen kaikkea tieteellisen tutkimuksen niukkuudesta ja puutteellisuudesta (esim. Hamilton et al. 2024; Cheung et al. 2024; Tidmas et al. 2023; Roberts et al. 2020; Wiik et al. 2020). Tämä epävarmuus voi siis hyvinkin nopeasti heijastua muihin järjestelmiin.

Toisaalta yhteiskunnassa patriarkaalin ajattelutapa näyttää vahvistuneen ja saaneen aiempaa enemmän jalansijaa, mikä näkyy nyt urheilujärjestelmässä naisten urheilun suojelemisena sekä transsukupuolisten naisurheilijoiden stigmatisointina. Pitkälti näiden narratiivien pohjalta määritellään, kuka on oikeutettu kilpailemaan huippu-urheilussa, mutta laajemminkin, kuka on ”meidän” yhteiskunnan jäsen. Tämän takia transsukupuolisuutta, transurheilijoita ja urheilujärjestelmää on jopa elintärkeää tutkia, sillä ääriaatteet näyttävät valuvan urheilujärjestelmään herättäen ennakkoluuloisuutta ja vieroksumista. Donald Trumpin vaalivoitto transvastaisella kampanjalla ja laajemmalla yhteiskunnallisella äärikonservatiivisella agendalla (The American Presidency Project 2024; ks. *Project 2025: Presidential Transition Project*) osoitti, että unisexoitumisilmiöstä riippumatta – tai siitä johtuen – yhteiskunnassa on edelleen tilaa rasismille, epätasa-arvolle ja vähemmistöihin kohdistuvalle vihalle.

Vastareaktionä unisexoitumisilmiölle patriarkaalin yhteiskunnan mukana on noussut vaatimus vahvistaa biologisten sukupuolten asemaa. Vaatimuksen myötä sukupuolinormatiivisuus ja sukupuolibinäärinen järjestelmä ovat tiukentaneet yhteiskunnallista otettaan entisestään. Ensimmäisten linjauksiensa joukossa Trump asettikin Yhdysvaltoihin kahden sukupuolen periaatteen osana transekskluusioagendaansa (The White House 2025a). Iso-Britannia on lähtenyt myös samankaltaiseen suuntaan, sillä siellä rajattiin kahden sukupuolen järjestelmän lisäksi naisten oikeuksien kuuluvan vain biologisille naisille (STT-AFP 2025; BBC 2025). Toisaalta samalla on nähtävästi unohtunut se, että transsukupuolisuus on edelleen kriminalisoitu eräissä maissa. Human Dignity Trustin (2025) mukaan näitä valtioita on 14, ja yhä useammalla valtiolla on transsukupuolisiin kohdistettuja lakeja.

Transkysymyksessä ei siis ole kyse vain kapeakatseisesti urheilujärjestelmän ongelmasta, vaan koko yhteiskuntaan ja globaaliin maailmaankin kohdistuu sukupuolimääritelmällinen jännite.

Kansainvälinen olympiakomitea (IOC) linjaa muutamien vuosien välein, minkälaiset arvot vallitsevat urheilujärjestelmässä. Vuoden 2021 linjauksessa otetaan kantaa edellä mainittuun jännitteeseen toteamalla, että sukupuolesta tai sen ilmaisusta riippumatta jokaisella on oikeus harrastaa urheilua (IOC 2021, 2). Huippu-urheilun osalta tilanne ei kuitenkaan ole yhtä yksinkertainen. IOC tunnustaa kansainvälisten lajiliittojen kelpoisuusvaatimusten keskeisen roolin reilun pelin varmistamisessa naisten huippu-urheilussa. Näissä vaatimuksissa siis määritellään erityisesti se, missä menee suhteettoman edun raja, mutta niiden tulisi myös huomioida turvallinen ja inklusiivinen kilpailu. (ibid., 1.) Riippumatta siitä, mitä IOC tai lajiliitot linjaavat, kelpoisuusvaatimuksilla on väistämättä poissulkevia vaikutuksia niiden luonteen takia, kuten Thomaksen tapaus yllä osoittaa.

Empiirinen analyysi keskittyy kansainvälisten lajiliittojen kelpoisuusvaatimukseen, sillä ne ovat liittojen keino tuoda esiin lajin asennoituminen niin transkysymykseen kuin yleisesti urheilujärjestelmän keskeisiin arvoihin. Tämän tutkimuksen osalta nämä arvot ovat oikeudenmukaisuus, turvallisuus ja inklusio. Oikeudenmukaisuuden käsitettä tarkastellaan John Rawlsin vuoden 1971 teorian pohjalta, jossa urheilujärjestelmän kannalta keskeinen termi on *oikeudenmukaisuus reiluutena* eli tutummin reilu peli. Lisäksi Rawlsin teorian avulla tarkastellaan järjestelmän tasa-arvoajatuksia *mahdollisuuksien tasa-arvon* avulla. Turvallisuutta käsitellään sekä henkisestä että fyysisestä näkökulmasta. Yhteiskunnallisesti keskeiseksi on muodostunut *turvallisen tilan periaate*, mutta perustavanlaatuinen hahmottaminen vaatii kuitenkin laajempaa teoreettista viitekehystä, minkä vuoksi tutkimuksessa käsitellään myös Stanley Cohenin (2011) teoriaa *moraalipaniikista*. Pohjimmiltaan tutkimuskysymyksessä on kyse *inklusiota*. Sen teoreettisena pohjana hyödynnän Niklas Luhmannin vuoden 1997 teoriaa, jonka mukaan yhteiskunnan eri sosiaaliset järjestelmät jakavat yksilöt *relevantteihin* ja *irrelevantteihin* yksilöihin.

Rawlsin (1971), Cohenin (2011) ja Luhmannin (1997) teoreettiset raamit antavat vahvan pohjan tarkastella transsukupuolisten naisurheilijoiden osallisuutta. On kuitenkin tärkeää huomioida, että tutkimus antaa vain yhden näkökulman, miten niin transkysymystä kuin viitekehysten arvoja voidaan tulkita. Teorioihin pohjautuvat määritelmät ovat valikoituneet sen mukaan, millaisten silmälasien läpi olisi hedelmällisintä tulkita nykyistä urheilujärjestelmän tilannetta yhteiskuntatieteellisesti ja mahdollisimman objektiivisesti. Tutkimuksessa on pyritty käsittelemään arvoja moniulotteisesti, jotta saavutettaisiin laajasti eri käsityksiä näistä arvoista. Tutkimus tulee osoittamaan, että teoreettinen

viitekehys ei ole ainut tapa käsitellä transkysymystä, vaan muitakin keskeisiä arvoja on löydettävissä aineistosta. Rajaus on kuitenkin ollut tarpeellinen arvojen kuin niiden määritelmien suhteen, jotta tutkimuksen teko säilyy mielekkäänä.

Tutkimuksen tavoitteena on muodostaa Jon Piken (2021) hierarkiaan perustuvan leksikaalisen lähestymistavan avulla urheilujärjestelmän periaatteet ja niille järjestys. Aineistona hyödynnetään kahden toista eri kansainvälisen lajiliiton kelpoisuusvaatimuksia transsukupuolisille naisurheilijoille. Näistä tulkitaan sisällönanalyttisin keinoin, mitä lajiliitot sanovat arvoista ja kuinka paljon ne arvostavat kutakin niistä. Oletuksena on, että urheilujärjestelmässä arvostetaan ennen kaikkea reilua peliä. Kuitenkin se, mihin järjestykseen mahdollisuuksien tasa-arvo sekä turvallisuuden ja inklusion periaatteet asettuvat, vaatii enemmän syventymistä aineistoon. Olen asettanut tutkimuksen vaihtoehtoiset hypoteesit seuraavasti:

H0: Transsukupuoliset urheilijat sisällytetään huippu-urheiluun.

H1: Transsukupuolisten urheilijoiden osallistuminen huippu-urheiluun kielletään täysin tai heille perustetaan oma luokka.

Tutkimusasetelma on haastava, mutta koen tutkimuksella olevan kansallisesti sekä kansainvälisesti suurta merkitystä. Tutkimuksen laajempaan tutkimusulottuvuutena on auttaa ja selkeyttää kelpoisuusvaatimusten arvopohjaista laatimista. Yhteiskunnan tasolla tavoittelen tilannetta, jossa transsukupuolisiin kohdistuva ennakkoluuloisuus ja muukalaisuusasetelma hälvenisi ja asian käsittelyssä päästäisiin eteenpäin ennen kuin tilanne heikkenee entisestään.

Tutkimus käynnistyy transkysymyksen taustoituksella: mistä se on saanut alkunsa, miten se on kehittynyt ja missä ollaan tällä hetkellä urheilujärjestelmän osalta. Kolmannessa luvussa käsitellään teoreettista viitekehystä eli Rawlsin (1971) oikeudenmukaisuutta, Cohenin (2011) turvallisuutta ja Luhmannin (1997) inklusiota. Tämän jälkeen siirrytään tutkimuksen metodologian tarkasteluun ja tutustutaan aineistoon. Luvussa 5 päästään tutkimuksen ytimeen eli syventymään, miten teoreettisen viitekehysten arvoista puhutaan kelpoisuusvaatimuksissa. Näiden pohjalta muodostetaan hierarkkinen (leksikaalinen) järjestys arvopohjaisille urheilujärjestelmän periaatteille. Luvussa 6 analysoin tuloksia niin urheilujärjestelmän kuin koko yhteiskunnan näkökulmasta. Koska tutkimuksessa esiintyy runsaasti sukupuoleen liittyvää sensitiivistä terminologiaa, liitteessä 1 esitetään selvennykset käytettyille termeille.

Tutkimuksessa käsitellään kokonaisuudessa urheilujärjestelmää, mutta myös erikseen sen eri tasoja. Ydin on kuitenkin kilpaurheilussa ja vielä tarkemmin huippu-urheilussa. Tutkimuksen kannalta on tärkeää havaita, etteivät ”kilpaurheilu” ja ”huippu-urheilu” ole keskenään synonyymeja. Markku Jokisipilä on todennut Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa (2022) seuraavasti: ”Kaikki huippu-urheilu on kilpaurheilua, mutta kaikki kilpaurheilu ei ole huippu-urheilua. Samoin kaikki kilpaurheilu on urheilua, mutta kaikki urheilu ei ole kilpaurheilua.” Jokisipilä huomioi myös, ettei huippu-urheilulle ole yksiselitteistä määritelmää. (Jokisipilä 2022, 14.)

Tässä tutkimuksessa huippu-urheilu kattaa kansainvälisesti merkittävät kisat eli olympialaiset ja MM-kisat. Tutkimuksessa keskitytään erityisesti huippu-urheiluun sen laajan medianäkyvyyden vuoksi. Lisäksi tutkimuskysymys keskittyy erityisesti inklusioon, joka korostuu huippu-urheilussa. Mitä korkeammalle tasolle urheilujärjestelmässä edetään, sitä voimakkaammin siihen kohdistuu eksklusivisia vaikutuksia. Tästä syystä huippu-urheilun tarkastelu on tutkimuskysymyksen kannalta kaikkein hedelmällisintä.

2 TIETEEN TEHTÄVÄ ON RATKAISTA ONGELMA

Ideaali tilanne olisi se, ettei koskaan syntyisi ongelmia. Ihmiset, kansakunnat ja valtiot eläisivät absoluuttisessa konsensuksessa siitä, mitkä rakennuspalikat muodostavat hyvän yhteiskunnan perustan ja miten nämä vuorovaikuttavat keskenään. Demokraattisessa ajatusmallissa tavoitellaan, että kaikki olisivat sukupuolesta, ulkonäöstä tai muista ominaisuuksistaan riippumatta tasavertaisia keskenään ja että vuorovaikutus olisi reilu osapuolten välillä (ks. Alhanen & Henttonen 2023, 14–15). Tämä ajatusmalli on luonteenomainen erityisesti urheilujärjestelmälle, sillä kilpailuissa on tavoitteena, että kaikki olisivat lähtötilanteessa samalla viivalla.

Ideaali ei tarkoita suoraan sitä, että se olisi mahdotonta saavuttaa, mutta useimmiten sen saavuttaminen vaatii suurta ponnistelua ja jopa rakenteellista muutosta synnyttäen uusia ongelmia. Edellä mainittu demokraattinen tasa-arvotilanne onkin noussut yhdeksi modernin maailman vaikeimmaksi haasteeksi, jota transsukupuolisten yhteiskunnallinen inklusio on valaissut entisestään. Urheilun julkinen keskustelu on keskittynyt tällä hetkellä transsukupuolisiin naisurheilijoihin ja heidän mahdolliseen epäoikeudenmukaiseen fysiologiseen etuun suhteessa cis-sukupuolisiin naisurheilijoihin. Urheilu kuitenkin heijastaa tätä problematiikkaa muualta yhteiskunnasta, missä yleisesti etuasema nähdään usein epäreiluna tasa-arvon nollasummapelinä: se, mitä toinen saa, on se pois minulta. Hartley ja Platt määrittävät kirjassaan ”Social advantages and disadvantages” (2016) tämän johtuvan siitä, miten ihmiset ovat keskittyneet havaitsemaan yhteiskunnallista epätasa-arvoa, jota eksklusiivinen etuasema aiheuttaa (Hartley & Platt 2016, Esipuhe). Etuasema tarkoittaa siis tilannetta, joka tarjoaa paremman mahdollisuuden onnistumiselle yhteiskunnassa suhteessa siihen yksilöön, jolla kyseistä etua ei ole (Cambridge Dictionary 2025a). Etu voi tarkoittaa esimerkiksi rahaa, sosiaalista statusta tai urheilussa parempaa suorituskyykyä. Nollasummapeli tapahtuukin urheilussa esimerkiksi siten, että edun avulla todennäköisemmin pääsee osaksi kilpailuja, kun samalla joku jää niiden ulkopuolelle.

Etuasema voi tarkoittaa myös etuoikeutta. Esimerkiksi sosiaalisessa mediassa on noussut englanninkielinen käsite *pretty privilege* eli kauneus etuoikeutena, jolloin ulkoisten ominaisuuksien takia henkilöä kohdellaan yhteiskunnassa paremmin (esim. Mock 2017). Historiallisesti tämä käsite liittyy sukupuoleen ja ihonväriin, sillä valtaa ovat pitäneet valkoiset miehet (ks. *valkoisen miehen taakka*; Kipling 1899). Tämä ajatus on juurtunut yhteiskuntaan, sillä edelleen puhutaan, miten valkoinen (hetero)mies on yhteiskunnallisesti etuoikeutetuin (ks. Mahdawi 2018).

Näiden etuoikeuskäytänteiden takia sekä naiset että yleisesti sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöryhmät ovat jo pitkään taistelleet omasta paikastaan yhteiskunnassa. Posbergh ja Jette (2025) tunnistaivatkin transkysymyksen taustalla olevan laajemmin yhteiskunnallinen tarve määrittää, kuka lasketaan naiseksi (Posbergh & Jette 2025, 4). Tämä tarve on osa kokonaisvaltaisempaa sukupuoli-ideologista kamppailua.

Urheilussa kiteytyy siis hyvinkin moniulotteinen yhteiskunnallinen pattitilanne, jonka systeminen ratkaisu nähdään melko yksiselitteisenä: joko transsukupuoliset naisurheilijat osallistuvat tai eivät osallistu. Tilanne rinnastuu COVID-19 pandemian kanssa, sillä tieteen koetaan olevan se taho, joka todennäköisimmin ratkaisee tilanteen. Molemmissa tapauksissa ”uhka” havaittiin hitaasti (ks. Kihlström ym. 2022, 1), mikä on saattanut herättää epäluottamusta poliittista päätöksentekoa ja jopa yleisesti demokratiaa kohtaan. Lisäksi näkyvä luottamus tiedettä kohtaan johtuu mahdollisesti siitä, että sekä pandemiassa että transkysymyksen osalta keskusteluissa toistuvat etenkin tieteelliset kysymykset. Ensimmäisessä pohdittiin muun muassa, miten tauti tarttuu ja minkälaisia oireita se aiheuttaa. (ks. *ibid.* 8–9; Kosonen 2022.). Jälkimmäisessä kysytään, missä määrin transsukupuolinen nainen säilyttää miessukupuolen tarjoaman luontaisen suorituskykyedun sukupuolenvaihdoshoitojen jälkeen. (Tidmas ym. 2023, 1; Oberlin 2023, 1; Luu 2021, 59; Roberts et al. 2020, 577; Pitsiladis et al. 2016, 386; Bianchi 2017, 229; Harper 2015, 2). Tätä fysiologista kysymystä onkin pyritty ratkaisemaan viimeistään siitä lähtien, kun transsukupuolisten urheilijoiden osallistumisen huippu-urheiluun hyväksyttiin 2000-luvun alussa. Kuitenkin yli kaksikymmentä vuotta myöhemmin tilanne vaikuttaa yhä siltä, ettei tiede ole pystynyt ratkaisemaan kysymystä.

2.1 Tukholman konsensus

Transsukupuolisia naisurheilijoita on ollut kilpaurheilumaailmassa pitkään, kuitenkin julkisuudesta piilossa. Vuosi 1976 oli transnaisurheilijoille merkkipaalu, sillä yhdysvaltalainen tennispelaaja Renée Richards nousi tienraivaajaksi yhtenä ensimmäisistä julkisesti transsukupuolisena pelaavista urheilijoista (Harper 2023, 105). Tosin häneltä evättiin kyseisenä vuonna osallistumisoikeus, mutta vuosi myöhemmin hän sai osallistua Yhdysvaltojen avoimeen tennisturnaukseen naisten kaksinpelisarjassa (Walker 2024). Transnaisurheilijoiden tie olympialaisiin on ollut kuitenkin vielä sitä pidempi, sillä vasta vuonna 2003 Kansainvälinen olympiakomitea (IOC) hyväksyi transsukupuolisten urheilijoiden osallistumisen olympialaisiin. Tätä päätöstä kutsutaan Tukholman konsensukseksi. (IOC 2004.)

Tukholman konsensus muodostui nimensä mukaisesti Tukholmassa, missä IOC:n tilapäinen komitea kokoontui keskustelemaan niiden urheilijoiden kelpoisuusvaatimuksista kilpailuihin, jotka ovat läpikäyneet sukupuolenvaihdoksen. Keskustelujen pohjalta muodostettiin linja, jonka mukaan sukupuolen vaihtaneet yksilöt ovat kelpoisia osallistumaan naisten tai miesten sarjaan, jos he ovat juridisesti vaihtaneet sukupuolen, poistattaneet sukupuolirauhasensa (kivekset tai munasarjat) sekä saaneet tämän toimenpiteen jälkeen kaksi vuotta hormonihoitoa. (IOC 2003.) IOC:n silloinen lääketieteellisen lautakunnan puheenjohtaja Arne Ljungqvist kommentoi erikseen päätöksen perustuvan tilanteeseen, jossa kyseisten urheilijoiden määrä oli ollut vähäistä mutta selkeästi kasvussa. Tämän takia linjauksen tekeminen oli silloin tärkeää, sillä trendin nähtiin vaikuttavan merkittävästi kilpaurheiluun. Aikaisemmin päätökset transsukupuolisen urheilijan osallistumisesta oli tehty yksilökohtaisella arvioinnilla, mutta IOC:lta oli alettu vaatimaan linjausta sen suhteen, mitä tähän arviointiin tulisi sisällyttää. (Ljungqvist 2004.)

Tukholman konsensuksessa sana “konsensus” viittaa osaltaan siihen, miten linjauksen ajankohtana urheilutieteessä vallitsi yhteisymmärrys siitä, ettei transsukupuolisilla naisurheilijoilla olisi suorituskykyetua cis-naisiin nähden ja siksi heidän osallistumisellensa naisten kilpasarjaan ei olisi esteitä (esim. Ljungqvist & Genel 2005, S42). IOC:n hyväksymä konsensus tarkoitti transnaisurheilijoille valoa tunnelin päässä, mutta vähitellen tieteen osalta on kuitenkin havahduttu, kuinka pitkä ja vaikeakulkuinen tämä tunneli todellisuudessa tulee olemaan. Tukholman konsensuksen aikaan tutkittua tietoa hormonihoidon vaikutuksesta suorituskykyyn oli vähän (ibid.) ja tilanne ei ole kovinkaan paljon muuttunut nykypäivään mennessä; datan vähyydestä tai puutteellisuudesta mainitaan systemaattisesti lähes jokaisessa aiheeseen liittyvässä tutkimuksessa (esim. Hamilton ym. 2024, 596; Tidmas ym. 2023, 3; Shultz 2021, 613; Wiik ym. 2020, e811). Muutosta on siten tapahtunut itse konsensuksessa, jota siis käytännössä ei tällä hetkellä ole. Tutkimuskenttää jakaa vahvasti suorituskyvyltään etulyöntiasemaa puoltava fysiologinen tutkimus sekä sosiaalisen sukupuolen merkitystä korostava feministinen tutkimus.

Edeltävästä päätellen IOC:n päätös ei voinut perustua kovinkaan moneen lähteeseen, ja itse asiassa se perustuikin vain kahteen: Kansainvälisen yleisurheiluliiton (IAAF; nyk. World Athletics) ohjeisiin vuodelta 1990 sekä hollantilaisen erikoislääkäriin Louis Goorenin tutkimukseen (Ljungqvist & Genel 2005, S42-S43). IAAF:n julkaisussa avainasemassa oli murrosiän tapahtuminen suhteessa sukupuolen vaihtamiseen. Jos vaihtamisen oli suorittanut ennen murrosikää, urheilija olisi suoraan kelvollinen osallistumaan sukupuoli-identiteettiään vastaavaan sarjaan. Sen sijaan ne yksilöt, jotka olivat vaihtaneet sukupuolensa vasta murrosiän jälkeen, joutuisivat yksilökohtaiseen arviointiin, missä

päätettäisiin urheilijan kelpoisuudesta. (Ljungqvist 2004.) Toisena lähdemateriaalina käytetty Goorenin ja Bunckin tutkimus “Transsexuals and competitive sports” (2004) tarkastelee, missä määrin testosteronin vaikutukset transnaisilla on kumottavissa (Gooren & Bunck 2004, 425). Sitä ei kuitenkaan ollut vielä julkaistu kokouksen aikaan, joten komitea joutui tukeutumaan suoraan raportointiin Goorenilta (Harper 2015, 2). Nämä raportit eivät ole missään saatavilla, mikä aiheuttaa uskottavuusongelman Tukholman konsensukselle.

Tieteen antama tuki Tukholman konsensukselle oli siis heikko. IOC on suorittanut itsereflektiota vuoden 2004 jälkeen, sillä tieteellisellä tutkimuksella on nykyisen vuoden 2021 IOC:n linjauksessa suuri painoarvo (IOC 2021, 4–5). Toisaalta tutkimustiedon painottamisen taustalla voi olla uuden tutkimustiedon määrän kasvu, ihmisten kasvava luottamus tiedettä kohtaan (Cologna ym. 2025, 7) sekä transsukupuolisiin naisurheilijoihin liittyvän huomion lisääntyminen. IOC on linjauksessaan antanut lajiliitoille tehtäväksi määrittää, mitä tutkimustietoa on asiallista hyödyntää säädöksiä tehdessään (IOC 2021, 4–5). Urheilujärjestelmän monimutkainen rakenne (ks. liite 2) on kuitenkin aiheuttanut oman ongelmansa pätevän tutkimustiedon arvioinnin ohessa.

Urheilujärjestelmän monihaaraisuuden vuoksi päätöksentekoa tapahtuu monessa eri paikassa, mikä on tehnyt linjavedoista hankalaa. Lisäksi, vaikka verkosto toimii teoriassa hierarkkisesti, päätöksentekoa on sysätty alemmille tasoille hidastaen päätöksentekoa (esim. World Athletics 2023, 6). Taustalla nähtävästi vaikuttaa niin resurssivaje kuin myös haluttomuus ottaa kantaa asioihin. Tämän takia transkysymys on aiheuttanut huippu-urheiluareenoilla polarisaatiota ja jännitettä, sillä kansainväliset lajiliitot ovat saaneet enemmän valtaa vaatimusten määrittelyssä sen sijasta, että päätös tulisi suoraan ylimmältä tasolta. IOC on ottanut vuoden 2021 linjauksessa merkittävästi kantaa transurheilijoiden osallistumiseen, mutta usean tutkijan mukaan liian pintapuoleisesti tai väljästi (IOC 2024; esim. Kananen 2022, 39–40; Tidmas ym. 2023, 10; Devine 2019, 163; Harper 2015, 3). Tämän takia uutta tietoa vaaditaan jatkuvasti. Huippu-urheilun transtutkimuksesta on kuitenkin muodostunut moniulotteinen kokonaisuus, mikä näkyy tulosten hajanaisuutena ja koherenssin puutteena.

2.2 Transtutkimus ja suorituskyky

Ennen tuoreiden tutkimusten tarkastelua on hyvä pohtia, kuinka transsukupuolisuuden tutkimus on ylipäänsä kehittynyt. Transsukupuolisten tutkiminen juontaa juurensa seksuaalisuuden ja sukupuolidysforian tutkimuksesta 1900-luvun alkupuolelta (Caraballo 2023), jolloin transsukupuolisuutta ei

vielä tunnettu sukupuolen käsitteenä, vaan se luokiteltiin seksuaaliseksi suuntautumiseksi, *transseksuaalisuudeksi*. Tällöin yksi merkittävimmistä tutkijoista oli Magnus Hirschfeld, jota nimetään seksuaalisten identiteettien tieteellisen luokittelun kehittäjäksi (Hill 2005, 316). Myöhemmin vuosisadan loppupuolella seksuaalisuuden keskeiseksi filosofiksi nousi Michael Foucault teoksellaan “History of Sexuality” (1976), jossa hän määritti sukupuolen syntyvän seksuaalisuudesta (Wiesner-Hanks & Kuefler 2024, 112–113). Kuitenkin niin kutsuttua transtutkimusta alettiin tuottamaan vasta vuosisadan viimeisellä vuosikymmenellä. Kipinän akateemiselle tieteenalalle antoi Sandy Stonen essee “The Empire Strikes Back: A Posttranssexual Manifesto” (1991), jossa hän kritisoi tiedekirjallisuuden kapeakatseista transseksuaalisuuden representaatiota (Stone ym. 2006, 221). Kipinä vähitellen kasvoi ja nykypäivänä transtutkimus onkin vakiinnuttanut paikkansa tieteellisellä tutkimuskentällä (New York University 2024). Tieteenalalle ominaista on monitieteisyys (ibid.), mikä ilmenee myös tässä tutkimuksessa, jossa transsukupuolisia tutkitaan yhteiskunta- ja urheilutieteellisestä näkökulmasta.

Transtutkimuksen ja urheilun yhtymäkohta löytyy sukupuolen määrittelystä ja testosteronista. Ennen transsukupuolisia huippu-urheilun katse oli kiinnittynyt DSD-urheilijoihin. DSD eli *difference of sex development* tarkoittaa, että yksilöllä on synnynnäisiä ominaisuuksia, jotka aiheuttavat epätyypillistä sukupuolikehitystä. Huippu-urheilun osalta olennaista on testosteronin positiivinen vaikutus suorituskyykyyn, jonka seurauksena yleisurheiluliitto linjasi vuonna 2018 nähtävästi ensimmäisenä testosteronirajat naisten kilpasarjaan (IAAF 2018, 1). Sen jälkeen kyseinen lajiliitto on julkaissut kaksi uutta linjausta DSD-urheilijoiden kelpoisuusvaatimuksille. Merkittävää näissä linjauksissa on se, kuinka biologisella naisella voi olla luontaisesti miessukupuolta vastaava tai jopa korkeampi testosteronitaso, mutta sallittu raja on asetettu biologista miestä matalammaksi (ks. IAAF 2018, IAAF 2019, World Athletics 2023b). Sama trendi jatkuu transsukupuolisten kelpoisuusvaatimuksissa.

Tieteellisessä tutkimuksessa transsukupuoliset ja suorituskyyky esiintyivät yhdessä ensimmäisen kerran vuonna 2015 Joanna Harperin artikkelissa “Race Times for Transgender Athletes” (Harper 2015). Siinä hän vertaili kahdeksaa transsukupuolisen yksilön juoksutulosta ennen tutkittavien yksilöiden sukupuolenvaihdosta ja sen jälkeen (Ibid., 3). Jokaisen tutkimuskohteen tulos oli merkittävästi hitaampi sukupuolen vaihdoksen jälkeen (ibid., 4), mikä näin ollen hylkäisi oletuksen transsukupuolisen naisurheilijan epäoikeudenmukaisesta etulyöntiasemasta.

Harperin (2015) tutkimus ei kuitenkaan ole ongelmaton, minkä takia tuloksen yleistystä ei voida tutkimustuloksesta tehdä. Analyysiulottuvuus jää kapeaksi esimerkiksi sen perusteella, että tulokseen vaikuttavia taustamuuttujia, kuten painonmuutosta ja motivaationtasoa ei ole vakioitu. Lisäksi Harper

tutki ainoastaan pitkänmatkan juoksua, jolloin yleistystä ei voida tehdä koskemaan kaikkia urheilulajeja. Kestävyys on vain osa suorituskykyä, ja myöhemmistä tutkimuksista huomataan, ettei se ole myöskään olennaisin osa transnaisurheilijoiden mahdollista etulyöntiasemaa. Harper on huomionnut itse tutkimuksen ongelmakohtia ja toteaa yleisesti aiheen tutkimisen olevan haastavaa, sillä hyödyllisiä analyysityökaluja suorituskyvyn muutoksen havainnoinnille ei ollut vielä olemassa (Harper 2015, 2). Lisähaasteita aiheuttaa myös transurheilijoiden saatavuus tutkittavaksi (ibid., 3). Transsukupuolisia on nykypäivänä noin 0,5–3 % maailman väestöstä, ja heistä vain murto-osa huipputaso urheilijoita (Orbelin 2023, 5; Cheung et al. 2024, e455), minkä takia riittävän suurta otosta on lähes mahdotonta kerätä tutkimusta varten.

Oberlin katsausartikkeli ”Sex differences and athletic performance. Where do trans individuals fit into sports and athletics based on current research?” (2023) korostaa Harperin (2015) tutkimusta voimakkaammin transurheilijoiden suorituskyvyn tutkimuksellisia haasteita. Yksittäistä täysin kattavaa tutkimusta on hänen mielestään jopa mahdotonta tehdä, sillä tutkimusaiheeseen liittyy määrällisesti liikaa ongelmakohtia. Jo se, että transsukupuolisia huippu-urheilijoita on vähän, aiheuttaa hyvin suuren haasteen syväluotaavalle tutkimukselle. (Orbelin 2023, 5.) Tutkimusta ei tulisi teettää harrastetason urheilijoilla tai yksilöillä, joilla ei ole urheilutaustaa, sillä kyse on kuitenkin huippu-urheilusta, missä urheilijat jo lähtökohtaisesti poikkeavat tilastollisesti anatomisesta normista; Olympiaurheilijat ovat esimerkiksi keskimäärin 8–10 cm pidempiä kuin muu väestö (Cheung ym. 2024, e456). Toisena merkittävänä tutkimushaasteena on transsukupuolen määritelmä, joka ei vaadi sukupuolen vaihdoshoitoa, jotta ihminen voidaan luokitella transsukupuoliseksi (Orbelin 2023, 5). Yleisesti nykypäivän sukupuolinen moninaisuus tai sukupuolettomuus tekee sukupuolibinäärisen urheilujärjestelmän ja sen yhteiskunnallisten vaikutusten tutkimisesta erittäin vaikeaa.

Ongelmallisia tutkimuksia voidaan silti Orbelin mukaan hyödyntää ymmärryksen lisäämiseen ja siten arvioimaan todennäköisyyttä, jolla transurheilijoiden inklusio aiheuttaisi epäoikeudenmukaisen tai turvattoman kilpailuasetelman (ibid.). Toisaalta kriittisempiäkin näkemyksiä löytyy. Esimerkiksi Pitsiladis ym. (2016) on vahvasti sitä mieltä, että tutkimusrajoitteista huolimatta ainoa oikea tapa ratkaista tämä suorituskyvyllinen ongelma on teettää tutkimus, joka ottaisi tarkasti ja syväluotaavasti huomioon niin anatomiset, fysiologiset kuin biologiset piirteet (Pitsiladis ym. 2016, 387). Välimaastoksi voidaan määrittää tutkijan oma harkintakyky, mikä viime kädessä ratkaisee, minkälainen tutkimusasetelma on tieteen etiikan ja tutkimusaiheen kiireellisyyden näkökulmasta hyväksyttävää.

2.2.1 Trans- ja cis-sukupuolisten naisten erot suorituskyvyssä

Viimeisen viiden vuoden aikana on pyritty systemaattisemmin löytämään ratkaisua pohdituttavalle suorituskyvylliselle ongelmalle. Alla oleva taulukko 1 tiivistää niiden tutkimusartikkelien tulokset, jotka pyrkivät tuottamaan uutta tietoa tutkimuskentälle. Roberts ym. (2020) tutkimuksessa tutkittiin Yhdysvaltojen armeijan henkilökunnan jäseniä, jotka identifioituivat transsukupuolisiksi naisiksi. Tutkimusaineistona käytettiin ilmavoimien fyysisiä testejä, jotka suoritettiin kerran vuodessa. (Roberts ym. 2020, 577.) Wiik ym. (2020) tutkivat naisia, jotka olivat hakeutuneet arvioitavaksi mahdollisen sukupuolidysforian vuoksi. Valikoidut tutkimuskohteet harrastivat vapaa-ajalla urheilua. (Wiik ym. 2020, e806.) Alvares ym. (2022) tarkastelivat pidempään hormonihoitoa saaneiden transsukupuolisten naisten suorituskykyä. Yksilöt liikkuivat aktiivisesti, mutta heitä ei luokiteltu urheilijoiksi. (Alvares ym. 2022, 1292; 1297.) Hamilton ym. (2024) pyrkivät vertailemaan monipuolisesti urheilua harrastavia transsukupuolisia naisia, joista 36 % oli kestävyysurheilijoita, 26 % joukkuelajien harrastajia ja 38 % voimaurheilun edustajia (Hamilton ym. 2024, 588). Harper (2024) tutki väitöskirjassaan kilpaurheilijoita harrastetasolta Yhdysvaltain yliopistotasolle. Tutkimuksen transsukupuoliset naiset yhdistettiin cis-sukupuolisten vertailukohteiden kanssa iän, urheilulajin ja suorituskykytason mukaan. (Harper 2024, 128.) Tuoreimpana julkaisuna on Saitong ym. (2025) tutkimus, missä tutkittavat transsukupuoliset yksilöt eroteltiin vielä omiin ryhmiinsä sen mukaan, olivatko he läpikäyneet orkiektomian eli kivestenpoistoleikkauksen. Tämän jälkeen heidät yhdistettiin kontrolliyksilöiden kanssa iän ja fyysisen aktiivisuuden mukaan. (Saitong ym. 2025, 136.)

Taulukko 1: Hormonihoidon vaikutukset transsukupuolisten naisten fyysiseen suorituskyykyyn verrattuna cis-sukupuolisiin naisiin, tutkimustulokset 2020–2025

	TN	CN	Aika	Yläkroppa	Alakroppa	Kestävyys	Rasvakudos	Lihaskudos
Roberts ym. 2020	n = 46 ka. 27 v 76,7 kg 176,3 cm	n > 567 000 ka. >30 v 65,7 kg 164,4 cm	+2 v	Punnerrus TN > CN Istumaannousu TN < CN		1,5 mi juoksu TN > CN		
Wiik ym. 2020	n = 11 25 v 73,0 kg 180,0 cm	n = 14 ka. 26 v 67 kg 163 cm	+1 v		Polven ojennus TN > CN **			Lihastilavuus TN > CN **
Alvares ym. 2022	n = 15 ka. 34 v	n = 13 ka. 36 v	14 v	Puristusvoima TN > CN *		VO₂peak TN > CN * VO₂peak (massaan verrattuna) TN < CN	Rasvaprocentti TN < CN	SSM TN > CN ***
Hamilton ym. 2024	n = 19 ka. 34 v 83,9 kg * 180,0 cm *	n = 21 ka. 30 v 60,6 kg 160,0 cm	+1 v	Puristusvoima TN > CN	CMJ (cm) TN < CN Max voima TN > CN *	VO₂max TN > CN VO₂max (massaan verrattuna) TN < CN	Rasvamassa kg TN > CN * Rasvaprocentti TN > CN	Lihasmassa kg TN > CN * Lihasproucentti TN > CN
Harper 2024	n = 12 ka. 38 v 83,1 kg ** 177,0 cm **	n = 11 ka. 36 v 65,8 kg 169,0 cm	+1 v	Puristusvoima TN > CN *	Polven ojennus TN > CN ** CJM (cm) TN > CN Max voima TN > CN *	VO₂peak TN > CN VO₂peak (massaan verrattuna) TN < CN	Rasvamassa TN > CN Rasvaprocentti TN > CN	Lihasmassa kg TN > CN ** SSM TN > CN * Lihasproucentti TN < CN
Saitong ym. 2025	n = 30 27–30 v 57,5–58,9 kg 168,0 cm *	n = 15 ka. 28 v 53,9 kg 160 cm	8–10 v	Kyynärpään ojennus ei orki = CN > orki Kyynärpään koukistus TN > CN	Polven ojennus TN > CN CMJ (cm) TN > CN Max voima TN > CN *	VO₂max TN > CN VO₂max (massaan verrattuna) TN < CN	Rasvaprocentti TN < CN	Lihasmassa kg TN > CN * Lihasproucentti TN > CN

TN = transsukupuolinen nainen; CN = cis-sukupuolinen nainen; Aika = kuinka kauan hormonihoidon alkamisesta; Yläkroppa = yläkropan voimaa mittaavat testit; Alakroppa = alakropan voimaa mittaavat testit; orki = orkiektomia tehty; ei orki = orkiektomia ei tehty; CJM = vastaliikehyppy; SSM = luurankolihasmassa; * p < 0,05 ** p < 0,01 *** p < 0,001

Kuten on odotettavissa, tutkimusten vertailu ei ole ongelmaton ottaen huomioon esimerkiksi tutkimuskohteiden urheilutaustan, minkälaisia piirteitä suorituskyvystä on tutkittu tai mitä menetelmiä näiden piirteiden mittaamisessa on käytetty. Esimerkiksi Wiik ym. (2020) kontribuutio on pitkälti jalan voimantuotossa, kun taas Saitong ym. (2025) tutkii monipuolisesti niin voimantuottoa kuin hapenottokykyä ja näiden taustatekijöitä. Kuitenkin vertailemalla tutkimuksia keskenään saadaan kattava kuva suorituskyvylisistä elementeistä sekä viitteitä siitä, millaisia suorituskyyyn liittyviä etuja transnaisilla saattaa olla verrattuna cis-naisiin.

Tutkimusten välillä on erityisesti voimaominaisuuksiin liittyvää yhtäläisyyttä. Taulukosta 1 nähdään, kuinka käsiin liittyvissä voimatesteissä transsukupuolisten naisten tulos on systemaattisesti parempi kuin cis-naisten. Etenkin puristusvoimassa on tilastollisesti merkitsevää eroa (Alvares ym. 2022; Harper 2024). Sen sijaan transsukupuolisten naisten suoritus istumaan nousussa on heikompi kuin cis-naisten, mutta ero mittauksessa oli keskimäärin vain yhden toiston verran (Roberts ym. 2020, 580). Myös alakropan voimantuotto on transsukupuolisilla systemaattisesti parempi kuin cis-naisilla. Wiik ym. (2020), Harper (2024) ja Saitong ym. (2025) mittasivat polven ojennuksessa tuotettua voimaa, joista kaksi ensimmäistä havaitsivat tilastollisesti merkitsevää eroa tuloksissa. Hamilton ym. (2024), Harper (2024) ja Saitong ym. (2025) tutkivat puolestaan maksimivoimantuottoa vastaliikehyppäyksessä (engl. *countermovement jump*). Kaikki saivat tilastollisesti merkitsevän tuloksen vertailusta – myös Hamilton ym. (2024), jonka tutkimuksessa transsukupuoliset naiset hyppäsivät matalammalle kuin cis-naiset. Näiden huomioiden perusteella voidaan sanoa, että transsukupuolisilla on todennäköisesti voimaan liittyvää suorituskyyllistä etua.

Ero voimantuotossa selittyy pitkälti ruumiinrakenteella. Nedeljkovic ym. (2009) tarkastelivat painon ja pituuden korrelaatiota lihasvoimaan artikkelissa ”Tests of muscle power output: the role of body size”. He löysivät tilastollisesti merkitsevää kohtalaista korrelaatiota molemmista suhteista. Muuttujista paino korreloi vahvemmin kuin pituus. Tulokset olivat siis odotettavissa, sillä yleisesti tutkijat näkevät kehon koon vaikuttavan merkittävästi voimantuottoon. (Nedeljkovic ym. 2009, 101–104.) Taulukon 1 tutkimuksista kolmasosassa havaittiin tilastollisesti merkitsevä ero trans- ja cis-naisten painossa, ja puolestaan puolet osoittivat merkittävän tilastollisen eron pituudessa. Suurimmillaan painoero oli yli 20 kg ja pituusero 20 cm. Huomionarvoista on se, miten ihminen aikuisiässä pystyy vaikuttamaan painoonsa, mutta pituus pysyy pitkälti muuttumattomana.

Tutkimusten välisen vertailun tuloksena voidaan siis todeta, että transsukupuolisilla naisilla olisi etua etenkin voimapainotteisissa lajeissa. Sen sijaan etua ei olisi hapenottokykyä vaativissa lajeissa, kun

hapenottokyky suhteutettiin massaan. Urheilujärjestelmästä löytyy lajeja, jotka kategorisoituvat joko voima- tai kestävyyslajeiksi, joista ensimmäisessä kategoriassa tulisi huomioida vertailutulokset linjauksia päättäessä. Järjestelmästä löytyy myös niin sanottuja hybridilajeja, missä vaaditaan sekä voimaa että kestävyyttä, jolloin tilanne ei ole niin yksiselitteinen. Toisaalta myös voimalajeissa on hyötyä hapenottokyvystä ja kestävyyslajeissa voimasta, joten suorituskyvyllinen erottelu ei ole lopulta kovin hedelmällistä. Tämän perusteella voidaan tulkita, että jo osittainen suorituskyky riittää osoittamaan, että transsukupuolisilla urheilijoilla on mahdollisesti kaikissa lajeissa etulyöntiasema cis-sukupuolisiin naisurheilijoihin verrattuna.

Artikkelien vertailusta voisi olettaa, että jonkinäköistä tieteellistä yksimielisyyttä olisi havaittavissa transnaisten voimantuotossa. Kuitenkin tutkimusasetelmien poikkeavuus ja epäselvyys siitä, mitä suorituskyky todella on, näkyy tuloksissa. Uusimmissa kolmessa tutkimuksessa on huomioitu kaikki taulukossa käsitellyt suorituskyvylliset ominaisuudet, kun taas ensimmäisessä kahdessa vain kaksi. Tosin uusimmissa tutkimuksissa eroja löytyy käytetyissä mittaustavoissa. Aiemmin jo havaittiin, että tutkittavat yksilöt eivät myöskään olleet huippu-urheilijoita, ja siksi edellä mainittua johtopäätöstä ei voida sellaisenaan soveltaa huippu-urheiluun. Epäilyksiä löytyy siis edelleen, kuinka paljon todellisuudessa transsukupuolinen nainen säilyttää miessukupuolen ominaisuuksia sukupuolenvaihdon jälkeen ja onko transnaisurheilija siten todella etuasemassa cis-sukupuolisiin naisurheilijoihin verrattuna.

Riippumatta kuitenkin tutkimustuloksesta suorituskykykeskustelu ja -tutkimus toimivat viime kädessä keinona sukupuolen määrittämiselle kilpaurheilussa. Ne eivät siis määritä vain sitä, kuka saa osallistua naisten ja miesten sarjaan, vaan ne konstruoivat myös rajoja sille, mikä luokitellaan biologiseksi tai ”luontaiseksi” naiseksi ja mieheksi. Vallan käyttö on näin ollen transkysymyksessä vahvasti läsnä. Posbergh ja Jette (2025) ovat tutkineet tilannetta ”suojelupolitiikan” (engl. *protective policies*) näkökulmasta, jossa urheilujärjestöt valikoivat heille sopivimman tiedon hallitakseen naisten luokkaa ja naisurheilijoiden kokemuksia. Suojelupolitiikka näin ollen voikin johtaa tilanteeseen, jossa ristiriitaiset tulkinnat siitä, mitä suojelu on, vahingoittavatkin urheilijoita suojelemisen sijasta. (Posbergh & Jette 2025, 4.)

Suojelupolitiikka kytkeytyy Bridel ym. (2024) artikkeliin, jossa nähdään transnaisurheilijoiden tilanteen kertovan laajemmin yhteiskunnallisesta stigmasta. Stigma eli kielteinen mielikuva vaikuttaa vahvasti siihen, voidaanko yksilö tai ryhmä hyväksyä osaksi yhteiskuntaa. Kun stigma on syvään juurtunut yhteiskunnassa, Bridel ym. (2024) mukaan urheilujärjestöt edistävät stigman kohteena olevan

ryhmän syrjintää poliittisilla linjauksillaan (Bridel ym. 2024, 61). Kuten seuraavassa luvussa huomataan, transkysymyksen taustalla on vahvoja näkemyksiä epäreilusta kilpailuasetelmasta, turvattomuuden tunteesta ja siten vaatimuksesta transnaisurheilijoiden eksklusiolle. Näin ollen tieteellisillä todisteilla ei edes välttämättä ole vaikutusta siihen, mitä viime kädessä urheilumaailmassa päätetään transsukupuolisten naisurheilijoiden osalta.

3 KILPAURHEILUN ARVOMAAILMA

Urheilun harrastamiselle on monia syitä. Sitä on harrastettu ennen kaikkea kehossa lisääntyneen dopamiinin eli ”mielihyvähormonin” tai adrenaliinin aiheuttaman jännityksen vuoksi (Marques ym. 2021, 1–2; LeWine 2024). Lisäksi ihminen on yhteisöllinen eläin, ja urheilu edistää yhteenkuuluvuuden tunnetta. Urheilujärjestöt ovatkin syntyneet ihmisen sosiaalisten tarpeiden pohjalta. Urheilu on myös politiikka, sillä sen avulla on edistetty nationalismia ja muita ideologioita tavoitteita. Esimerkiksi vuoden 1936 Berliinin olympialaiset ovat jääneet historiankirjoihin Hitlerin kansallissosialistisena näyttämönä. (Vamplew 2021, 233–235; 279–283.)

Kilpaurheilun myötä yksi motiivi on kuitenkin noussut ylitse muiden. Urheilu on alusta lähtien edustanut ihmisille arvokkuutta, asennetta ja fyysistä kamppailua. Urheilun ytimessä on ollut itsensä ylittäminen, mutta etenkin kilpaurheilussa kyse on paremmuudesta ja siten voittamisesta. Voittamisen nimissä urheiluun on syntynyt erilaisia sopimuksia, jotta kaikilla olisi voittoon yhtäläiset mahdollisuudet. Nämä sopimukset pohjautuvat järjestelmän keskeisimpiin arvoihin eli oikeudenmukaisuuteen, turvallisuuteen ja inklusioon. 2020-luvulla transsukupuolisten naisurheilijoiden määrän lisääntyminen nähdään kuitenkin heikentävät urheilujärjestelmän arvosopimuksia ja siten uhkaavan huippu-urheilun tulevaisuutta.

3.1 Oikeudenmukaisuuden monet käsitykset

Oikeudenmukaisuus on yksi tämän päivän keskeisimmistä teemoista liittyen juuri transsukupuolisiin naisurheilijoihin. Näiden urheilijoiden läsnäolo huippu-urheilussa koetaan epäoikeudenmukaisena mahdollisen etulyöntiasemansa vuoksi, ja siksi heidän ei ajatella kilpailevan reilusti. Reilun pelin lähtöpiste ei ole kuitenkaan transsukupuoliset naisurheilijat, vaan he ovat pikemminkin ”kehitysaste”.

Oikeudenmukaisuus liittyy yksilöiden keskinäisiin suhteisiin ja näiden suhteiden jatkuvaan muutokseen. Ihmisillä on tarve tasapuoliseen elämään ja ennen kaikkea tasa-arvoiseen lähtötilanteeseen, josta filosofi John Rawls on kirjoittanut teoksessaan ”Theory of Justice” (1971). Hän puhuu tietämättömyyden verhosta, jonka takana kukaan ei tiedä erityisiä piirteitään itsestään tai henkilökohtaisista tarpeistaan, vaan lähtökohtaisesti heillä on tieto vain yhteisistä elämisen perustarpeista. Tällaisista lähtökohdista myös oikeudenmukaiset yhteiskunnalliset rakenteet tulisi määrittää; ihmisen ei tulisi eriarvoisesta lähtökohdasta suhteessa muihin muodostaa mitään, mikä antaisi hänelle suurempaa etua

kuin toiselle. (Rawls 1971, 12.) Nämä edut voivat liittyä esimerkiksi sosiaaliseen asemaan tai materiaan.

Urheilun rakenteita ei aikoinaan perustettu oikeudenmukaisiksi siinä mielessä, miten Rawls tämän käsitteen tulkitsee. Urheilun oikeudenmukaisuuden sopimus perustui etuasemassa oleviin etuoikeutettuihin yksilöihin. Alussa vain miehet saivat kilpailla (Vamplew 2021, 259), eikä edelleenkään naiset ja miehet kilpaille tasavertaisin ehdoin (esim. hiihdon yhdistetty; Holopainen 2025). Osa ei näe rakenteita oikeudenmukaisena myöskään transsukupuolisten osalta. Tämä johtuu siitä, kuinka heihin yhdistetään epäreilu ylivertaisuus ja huijaaminen (Kananen 2022, 44), mutta toisaalta myös epäreilu eksklusio (Larsson & Auran 2023, 52; Kokkonen 2012, 19).

Voidaan kuitenkin ajatella, että nykypäivän tilanne on jo lähtökohtaisesti parempi kuin huippu-urheilun alkuaikoina, sillä suurella osalla on ylipäätään oikeus ja mahdollisuus urheilla ja kilpailla. Mahdollisimman monen oikeuden ajattelu kumpuaa utilitarismista, joka ei välttämättä kuitenkaan ole eduksi huippu-urheilulle. Utilitarismissa tärkeintä on kokonaishyvinnön maksimointi, ei sen jakautuminen yksilöiden välillä (Rawls 1971, 26). Sen sijaan Rawlsin utilitaristisen kritiikin valossa urheilun oikeudenmukaisuuden yhteiskunnallinen jakautuminen tulisi nähdä enemmän tasa-arvon kuin maksimoinnin näkökulmasta. Tätä ajattelua urheilujärjestelmässä onkin edistetty jo modernin olympiahistorian alusta lähtien ja vielä vahvemmin 2000-luvulla, mikä näkyy esimerkiksi täydellisenä tasa-arvona naisten ja miesten välillä vuoden 2024 Pariisin olympialaisissa. (IOC 2024).

Rawlsin mukaan tilannetta tulisi siis arvioida siitä näkökulmasta, kuinka oikeudenmukaisuus saataisiin jaettua mahdollisimman tasaisesti, muttei kuitenkaan heikommassa asemassa olevan kustannuksella (ks. *eroperiaate*; Rawls 1971, 76). Urheilujärjestelmän osalta tämä jättää suurenkin tulkinnanvaran: kun puhutaan heikoimmasta asemasta, kenestä todellisuudessa huippu-urheiluareenoilla puhutaan? Transsukupuoliset naiset ovat tällä hetkellä keskeisin vähemmistöryhmä, joten oletettavasti he olisivat heikoimman aseman edustajia. Kuitenkin säilyttäessään miessukupuolista suorituskykyä he edustavatkin vahvempaa osapuolta cis-naisiin nähden. Rawlsin mukaan oikeudenmukaisuus vaatii sen, että jokainen yksilö omasta käsityksestään huolimatta hyväksyy yhteiseksi määritetyn oikeudenmukaisuuden käsityksen (Rawls 1971, 5), ja näin ollen myös tulkinnan heikoimmasta asemasta. Transkysymys valaisee, ettei huippu-urheilussa ole tällä hetkellä yhtä hyväksyttyä määritelmää oikeudenmukaisuudelle ja siten heikoimmalle asemalle. Urheilussa on kuitenkin jo pitkään ollut rawlsilainen ajatus oikeudenmukaisuudesta reiluutena, jonka pohjalta tilannetta pitäisi ensisijaisesti tulkita.

Kun oikeudenmukaisuutta käsitellään reiluutena (engl. *justice as fairness*), lähtökohtana ovat vapaat ja vapaaehtoiset, mutta ennen kaikkea tasa-arvoiset yksilöt, jotka ovat päättäneet oikeudenmukaisuuden periaatteista eli sitä ohjaavista säännöistä tai normeista. Näiden periaatteiden pohjalta muodostetut sosiaaliset järjestelmät ovat Rawlsin mukaan reiluja, koska ne perustuvat yhteisymmärrykseen oikeudenmukaisuudesta. (Rawls 1971, 11–13; 96.) Näin ollen urheilujärjestelmän voidaan ajatella olevan pohjimmiltaan reilu, sillä se on syntynyt vapaaehtoisesta sopimuksesta, missä yhdessä on sovittu järjestelmän periaatteista.

Teoria kuitenkin korostaa tarvetta periaatteiden säännölliselle reflektiolle (ibid., 2). Kreikkalainen filosofin Herakleitoksen sanonta *samaan jokeen ei voi astua kahdesti* (Lebow 2008, 56; Diels & Kranz 1951, Fragm. 12), muistuttaa, miksi reflektio on välttämätöntä: maailma muuttuu jatkuvasti, ja siksi meidän ymmärryksemmekin muuttuu. Muutos useimmiten havaitaan kuitenkin vasta pitkän ajan kuluessa. Se, mikä nykyajan urheilujärjestelmässä koetaan reiluna tai epäreiluna, todennäköisesti eroaa merkittävästi esimerkiksi 1800-luvun tai jopa 2000-luvun alun reiluuden kokemuksista. Muutuvassa ympäristössä säännöllisellä reflektiolla säilytetään periaatteiden perimmäinen olemus, jatkuvuus ja ennen kaikkea reiluus, vaikka sopimuksen alkuperäiset jäsenet olisivatkin vaihtuneet. Tutkimuksessa reflektio on metodologisesti keskeisessä roolissa eikä sitä siis hyödynnetä vain oikeudenmukaisuuden käsitykseen, vaan myös turvallisuuteen ja inklusioon. Kun puhutaan arvosopimuksesta ja arvosopimusreflektiosta, viitataan muodostettuihin kollektiivisiin periaatteisiin ja niiden tarkasteluun.

3.1.1 Reilu peli

Reiluudesta johdettu *reilu peli* on arkikielessä käsite, jonka käytännössä kaikki ymmärtävät iästä riippumatta. Hyvin harva tulee kuitenkaan ajatelleeksi, että kyseessä on abstrakti yksilöiden keskinen moraaliosopimus. Tähän sopimukseen kuuluu yhteisymmärrys siitä, mikä on jokaisen oikeus ja velvollisuus urheilussa ja toisaalta, mitä sanktioita sopimuksen väärinkäytöstä seuraa. Lisäksi tämä sopimus on hyvin vanha, joka on perintönä siirtynyt sukupolvelta toiselle. Reilun pelin periaate juontaa juurensa keskiajan turnajaisista, jolloin ritarillisuuden käsite eli reilun pelin ”esi-isä” kehittyi (Vampilew 2021, 75). Itse reilun pelin käsite syntyi varsinaisesti vasta 1800-luvulla teollistumisen, luokkayhteiskunnan kehityksen ja urheilun vallankumouksen myötä, joiden seurauksena vahvistui myös ajatus kirjallisten sääntöjen noudattamisen velvoitteesta (ibid.; Loland & McNamee 2000, 64). Moraaliosopimus ei siis enää sellaisenaan riittänyt, kun kilpailusta ja voittajan määrittämisestä tuli tärkeämpää kuin urheilun tuottamasta hyvästä olost.

Reilun pelin sanaton sopimus jäi viimeistään huippu-urheilun varjoihin, kun raha tuli osaksi sitä ammattuurheilun myötä vähitellen mutta erityisesti 1990-luvulta alkaen (Wenicke 2020, 14). Tällöin alettiin huomata, ettei kunniallinen toimintatapa välttämättä ollutkaan paras keino voiton varmistamiseksi itselleen, joukkueelleen tai kotimaalleen (Vamplew 2021, 86). Huijaamisesta onkin tullut yksi modernin huippu-urheilun ydinongelmista, sillä huijaamiskeinot ovat historian saatossa kehittyneet ja siten niiden havaitsemisesta vaikeampaa. Lisäksi huijaamisyritykset ja onnistumiset ovat aiheuttaneet negatiivisen leiman urheilulle, ja julkisuuteen onkin muodostunut kilpaurheilusta representaatio, jossa epärehellinen peli on jopa hyvinkin todennäköistä.

Tähän representaatioon on vaikuttanut osaltaan mediassa käsitellyt doping-tapaukset. *Doping* eli kiellettyjen suorituskykyä parantavien aineiden ja menetelmien käyttö on ollut 1960-luvulta lähtien systemaattista, mutta niistä on pysytty vaiti, jotta reilu peli säilyisi kilpaurheilussa. Saksan demokraattinen tasavalta (DDR) näki vaikenemiskulttuurin keskellä tilaisuuden säilyttää asemansa kansainvälisesti arvostettuna, ja DDR:stä tulikin dopingin avulla yksi kaikkien aikojen menestyneimmistä urheiluvaltioista. (Franke & Berendonk 1997, 1262–1264.) Menestyksen rinnalle kollektiiviseen muistiin on piirtynyt kuva DDR:ää edustaneista matalaäänisistä ja leveäharteisista urheilijoista.

Tämä DDR-urheilijoiden muistijälki on synnyttänyt huippu-urheiluun reilun pelin vaatimuksia, joiden yhteydessä transnaisia on ajoittain verrattu näihin itäsaksalaisiin urheilijoihin ja liitetty myös tätä kautta epäreilun kilpailuasetelman mielikuviin (esim. Tominey 2019). 1960-luvun lopulla aloitettiinkin niin dopingin eli kiellettyjen aineiden kuin sukupuolen testaus reilun pelin suojelemiseksi (Wenicke 2020, 231). Kromosomeihin perustuvasta sukupuolitestaamisesta luovuttiin 1990-luvulla (Harper 2015, 1), mutta myöhemmin, kuten aiemmin huomattiin, sen tilalle tulivat testosteronirajat. Testosteronitason kontrolloimisen myötä useat transnaisurheilijat eivät saa mahdollisuutta kilpailla omaa sukupuoli-identiteettiä vastaavassa sarjassa (Tidmas ym. 2023, 2; Devine 2019, 166) ja toisaalta ne, jotka saavat kilpailla, joutuvat median ja julkisen keskustelun silmätikuiksi. Ulkoisten piirteiden tai ylivoimaisen suorituksen perusteella kenen tahansa on helppo vetää johtopäätöksiä urheilijan sukupuolesta, ja näin ollen myös cis-sukupuolta edustavat naisurheilijat ovat kohdanneet sukupuolensa kyseenalaistamista. Esimerkiksi Pariisin olympialaisissa vuonna 2024 italialainen nyrkkeilijä Angela Carini luovutti 46 sekunnin jälkeen vedoten vastustajansa epäreiluun ylivoimaan. Hänen valmentajansa oli etukäteen jo varoittanut urheilijaa osallistumasta epäillen vastustajan olevan todellisuudessa mies. (Terranova 2024.)

Tällä hetkellä urheilumaailmaa pitää varpaillaan kasvava epäluottamus, epävarmuus ja jopa transfo-
bia. Rawls on varoittanut, että juuri luottamuksen puute, katkeruus, epäluuloisuus ja vihamielisyys
saavat ihmiset toimimaan irrationaalisesti ja syövyttämään rakentamiaan siteitä (Rawls 1971, 6), ku-
ten reilua peliä. Kaikki nämä tuntemukset perustuvat siihen, ettei huippu-urheilussa ole tällä hetkellä
yhteistä käsitystä oikeudenmukaisuudesta, mikä jakaa yhteisöä kahtia. Oikeudenmukaisuus tulisi
nähdä Rawlsin mukaan sosiaalisena yhteistyönä (Rawls 1971, 84) mutta sen sijaan sen avulla noste-
taan syyttävää sormea. Oikeudenmukaisuusteoria korostaa, että suhteellinen epäoikeudenmukaisuus
on siedettävää, jos sillä vältetään vielä suuremmalta epäoikeudenmukaisuudelta (ibid. 4). Näin ollen
voidaan todeta, ettei absoluuttista oikeudenmukaisuutta edes tulisi tavoitella reiluuden nimissä, vaan
ratkaisu tulee olemaan jonkin asteen kompromissi. Ongelman ytimessä onkin se, minkä asteen trans-
sukupuolisten inkluusio – tai ekskluusio – huippu-urheilussa on reilun pelin kannalta paras ratkaisu.

3.2 Transsukupuoliset turvallisuuden kohteena ja uhkana

Kilpaurheilu halutaan mieltää oikeudenmukaiseksi järjestelmäksi, missä tasavertaiset yksilöt kilpai-
levat keskenään. Tämän takia urheilujärjestelmään kuuluu myös sopimus turvallisuudesta, sillä tur-
vattomassa tilassa tämä ehto ei täyty. Transsukupuolisten urheilijoiden myötä turvallisen tilan peri-
aatteet ovat entistä enemmän esillä. Näihin periaatteisiin kuuluvat muun muassa toisten mielipiteiden,
uskomusten, kokemusten ja henkilökohtaisen tilan kunnioitus sekä ennakkoluulottomuus ja suvaitse-
vaisuus muita kohtaan (esim. Juristiliitto 2025; Suomen YK-liitto 2025). Turvalliseen tilaan vedotaan
erityisesti puhuttaessa oikeudesta sukupuoli-identiteetin ilmaisuun (Suihkonen 2024), joka ei täysin
toteudu nykypäivän huippu-urheilussa. Transsukupuolisille on herännyt pelko siitä, ettei heitä hyväk-
sytä heidän sukupuoli-identiteettinsä perusteella, mikä on noussut merkittäväksi esteeksi yleisesti ur-
heiluun osallistumiselle (Stewart ym. 2020, 79). Toisaalta johdannon esimerkissä transsukupuolisen
uimarin Lia Thomasin kohdalla turvallinen tila liittyi pukuhuoneisiin, joissa cis-sukupuoliset naisur-
heilijat eivät kokeneet oloaan turvalliseksi Thomasin läsnäollessa (Reilly 2022).

Turvallisuuden sopimus kilpaurheilussa liittyy kuitenkin ennen kaikkea kilpailuasetelmaan yksilöi-
den välillä. Naiset ja miehet kilpailevat systemaattisesti eri sarjoissa, sillä tieteellinen tutkimus osoit-
taa, että sukupuolten välillä on merkittävää suorituskyvullistä eroa (Cheung ym. 2024, e455-e456;
Tidmas ym. 2023, 4–5). Arvosopimuksen näkökulmasta erottelu johtuu siitä, miten turvattomuus sal-
litaan etenkin kontaktilajeissa, ja siksi erottelun puute altistaisi naiset tarpeettomille loukkaantumi-
sille. Esimerkiksi nyrkkeilyssä ensisijainen tavoite on lyödä ja siten vahingoittaa vastustajaa. Trans-
naisurheilijoiden osallistuminen naisten sarjaan koetaan näin ollen uhkaavan cis-naisten turvallisuutta

kilpaurheilussa, koska heidän olemuksensa ja kykynsä tiivistetään miespuoliseen kehoon (Wenicke 2020, 220; 235). Tämän takia transsukupuoliset kilpaurheilijat nähdään rikkovan urheilujärjestelmän turvallisuuden sopimusehtoa. Sopimus ja sen rikkomus on kuitenkin suurempi yhteiskunnallinen ongelma kuin miltä se pintapuoleisesti vaikuttaa.

3.2.1 Woke ja moraalipaniikki

Yhdysvaltain istuva presidentti Donald Trump on julistanut transsukupuolisten ja heihin liitetyn ”woke-viruksen” uhkaavan kokonaisvaltaisesti kansallista turvallisuutta (Sulasma 2025). Terminä *woke* (suom. *hereillä*) tarkoittaa sanakirjamääritelmän mukaisesti tietoisuutta yhteiskunnallisista ongelmista, jotka liittyvät rasismiin ja epätasa-arvoon (Cambridge Dictionary 2025b). Sen sijaan arvokonservatiivisissa piireissä se nähdään vähemmistöryhmien suosimisena perinteisten arvojen kustannuksella (Sulasma 2025; Faye 2021). Ilmiö tuli osaksi arvokonservatiivista turvallisuuskamppailua viimeistään silloin, kun Teslan toimitusjohtaja Elon Musk ilmoitti hänen poikansa kuolleen woke-virukseen, kun tämä aloitti sukupuolenvaihdoshoidot (Daily Wire 2024). Viruksen takia Trumpin vuoden 2024 vaaliteemassa sukupuoli-järjestelmässä oleva ”ongelma” joutui suurennuslasin alle, ja Trump lupasikin poistaa transnaiset kilpaurheilusta (Kempas 2024).

Stanley Cohenin teoksen ”Folk Devils and Moral Panics” (2011; 1972) mukaan edellä kuvailtu yhteiskunnallinen tilanne täyttää moraalipaniikin tunnusmerkistöt. *Moraalipaniikilla* tarkoitetaan kulttuurillista konfliktia, jossa jokin riittävästi huomiota herättävä kohde aiheuttaa uhkaa yhteiskunnallisille arvoille ja siten perustavanlaatuisesti joko heikentää kulttuurista elämää (Pepin-Neff & Cohen 2021, 648; Cohen 2011, 1) tai vaarantaa koko yhteiskunnallisen olemassaolon perustan (Buzan ym. 1998, 1; 21–23). Tällä hetkellä vastakkain ovat siis Trumpin ideologiaa eli *trumpismia* edustavat arvokonservatiivit sekä woke-ilmiötä edustavat transsukupuoliset ja laajemmin LGBTQ+-yhteisö. Moraalipaniikissa kyse on ennen kaikkea turvallisuudesta ja nähtävästi siksi Trumpin kuuluisa MAGA-slogankin on muuttunut muotoon ”Make America Safe Again” (The White House 2025b) eli tehdään Amerikasta jälleen turvallinen.

Moraalipaniikin siemen voi löytyä jo valmiiksi yhteiskunnasta tai olla jokin uusi tila, tapahtuma, yksilö tai ihmisryhmä (Cohen 2011, 1). Siemen saadaan itämään sosiaalisilla reaktioilla, joiden syyt Cohen jakaa kolmeen luokkaan: 1) aiempi tieto eli tyyppillisuus, 2) toleranssin taso sekä 3) aiempi kokemus (Cohen 2011, 11). Nämä tekijät vuorovaikuttavat keskenään ja ovat vahvasti sidoksissa

siihen, miten ympäröivä maailmaa eli todellisuutta havainnoidaan ja tulkitaan. Moraalipaniikki onkin syntyessään kollektiivinen todellisuus, jossa yksilölliset reaktiot saavat kollektiivisen luonteen. Yhteisö näin ollen määrittää, mitä tiedetään ja siedetään sekä mitä on aiemmin koettu. Näistä muodostuvat ryhmän maailmankatsomus, uskomukset sekä kollektiivinen muisti. Aiemmin huomattiin, miten kollektiivinen muisti korostaa DDR-urheilijoita huippu-urheilussa ja yhdistää kokemuksen nykyisiin transnaisurheilijoihin, minkä takia osaltaan toleranssi transnaisurheilijoita kohtaan on matala. Kuitenkin seuraavaksi havaitaan, kuinka moraalipaniikin todellisuuden luonne on illusorinen ja keinotekoinen, vaikka sen keskiössä oleva paniikitila tuntuukin yhteisölle hyvinkin todelliselta eksistentiaaliselta kriisiltä.

Moraalipaniikki harvemmin syntyy sattumalta, sillä taustalla on useimmiten jokin poliittinen tavoite (Billings ym. 2024, 1556). Pepin-Neff ja Cohen (2021) määrittelevät nykyisen moraalipaniikin poliittiseksi tavoitteeksi marginalisoitujen ryhmien työntämisen takaisin ”marginaaleihin”. Tämä on tapahtunut ensisijaisesti viestin välittämisenä yhteisölle tavoitteena täsmentää, ketkä eivät kuulu meihin. (Pepin-Neff & Cohen 2021, 646–649.) Cohenin (2011) ensimmäisellä reaktiotyyppillä on luotu stereotyyppiä, minkälaisia piirteitä yksilöistä tulee löytyä, jotta he eivät olisi poikkeavia. Trumpistisessa moraalipaniikissa patrioottinen ja patriarkaalinen henki on nähtävästi rajannut kollektiivisen identiteetin valkoihoisuuteen sekä hetero- ja sukupuolinormatiivisuuteen (ks. The White House 2025b), joista etenkin viimeiseen transsukupuoliset eivät sovi.

Nykyisen moraalipaniikin ratkaisu ei kuitenkaan löydy suoraan reaktioiden muuttamisesta, vaan ulkopuolisen statuksen vakiinnuttamisesta (Pepin-Neff & Cohen 2021, 649). Tällöin kohteena olevasta ryhmästä tulee yhteiskunnallisesti irrelevantti ja luonnollisen kiertokulun mukaan heidät poistetaan yhteiskunnasta (Schirmer & Michailakis 2015, 58). Tätä Buzan ym. (1998) mukaan tavoitellaankin, sillä viime kädessä kyse on kollektiivisen identiteetin selviytymisestä: jos ongelmaa ei ratkota, ei tulevaisuudessa ole enää ”meitä” (Buzan ym. 1998, 22–23; 119). Elon Musk julistikin vuonna 2022, että ”woke-virus joko tuhotaan tai millään muulla ei enää ole väliä” (Musk 2022). Kun ongelma on näinkin eksistentiaalinen, erilaiset lakiehdotukset ongelman poistamiseksi saavat helposti tukea. Esimerkiksi vuonna 2022 yli 170 erillistä transsukupuolisuuden vastaista lakia otettiin käyttöön Yhdysvalloissa, ja seuraavan vuoden ensimmäisellä puoliskolla esitettiin lähes viisinkertainen määrä lisää (Walker 2023, 995).

Poikkeavan ryhmän löytäminen liittyy siihen, kuinka ihmisillä on luontainen tarve löytää syntipukki ongelmilleen. Cohen (2011) kutsuu näitä yhteiskunnallisia maalitauluja *kansan paholaisiksi*

(engl. *folk devils*), joihin moraalipaniikki kohdistuu. Transsukupuolisten valikoituminen kansan paholaisiksi ei ole ollut sattumanvaraista, sillä moraalipaniikki saa voimaa aiemmista paniikeista. Heihin kohdistuvassa ahdingossa on löydettävissä yhteneväisyyksiä 1940–1960-luvun moraalipaniikista, josta käytetään nimitystä *The Lavender Scare*. Siinä homoseksuaalit aiheuttivat valtiollisen uhan amerikkalaiselle elämäntyylille, sillä heidän ”moraalitaudin” eli seksuaalisen suuntautumisen pelättiin tarttuvan ja leviävän. Kylmällä sodalla oli suuri merkitys paniikin kehittymiseen, sillä silloin käytännössä mitä tahansa voitiin luokitella kansalliseksi turvallisuushaksi. Lavender Scare syntyiikin osana punapelkoa (engl. *Red Scare*), jossa homoseksuaalit nähtiin synnynnäisesti moraalisesti heikkoina ja erittäin seksuaalisina ja siksi hyvin alttiina kommunistiselle ”viettelyle”. (Owens 2020, 119–122.) Woke-virus on siis jatkumoa Lavender Scare -moraalipaniikille, sillä molemmat nähdään äärimmäisen tarttuvina ja aiheuttavan esimerkiksi perversiota ja pedofiliaa (Walker 2023, 997).

Transsukupuolisten kokeminen turvallisuushkana kuitenkin koskee vain osaa koko maailmasta. Cohen (2011) korostaa, kuinka yhteiskunta ei ole homogeeninen ja siksi eivät myöskään ilmiöistä ja ihmisistä nousseet reaktiot. Ilmiöille on myös tapana syntyä vastailmiöt, ja transsukupuoliset naiset ovatkin osa suurempaa arvoliberalismin ja arvokonservatismen keskinäistä moraalista kamppailua, jossa kysymys sukupuolesta aiheuttaa suurimman jännitteen. Arvokonservatiivit pyrkivät korostamaan sukupuolibinääristä ajattelua, kun taas arvoliberaalit näkevät sukupuolen määrittämisen systemaattisena sarron välineenä, jossa keskeistä ovat olleet sukupuolittuneet materiat, tilat ja vaatimukset ”luontaisesta olemuksesta” (esim. Ingrey 2016). Urheilussa tämä on näkynyt niin lajivalikoimassa, sarjaluokituksissa kuin pukuhuoneissa.

Kaikkien ideologioiden sanotaan tähtäävän samaan yhteiseen tavoitteeseen eli ihmisten hyvinvointiin ja siten turvallisuuteen, mutta keinot sen saavuttamiseksi eroavat toisistaan. Nähtävästi kyse ei kuitenkaan ole absoluuttisesta kollektiivisesta turvallisuudesta, vaan jokaisessa ideologiassa jokin ryhmä erottuu muusta, jolle ensisijaisesti turvallisuutta pyritään saamaan. Arvoliberaalit pyrkivät edistämään muun muassa transsukupuolisten asemaa yhteiskunnassa, kun taas arvokonservatiivien on nähty edistävän valkoisen miehen asemaa. Kun siis urheilussa puhutaan turvallisuudesta, kenen turvallisuudesta todella on kyse? Ristiriitaisesti transsukupuoliset nähdään niin turvallisuushkana kuin ensisijaisena turvallisuuden tarvitsijana.

3.3 Ei inklusiota ilman eksklusiota

Inklusio on käsiteltävästä kolmesta arvosta se, johon huippu-urheilun tämänhetkinen ongelma ki-
teytyy. Inklusion vaatimus ei ole ainoastaan urheilulle ominaista, vaan se määrittää kokonaisuudes-
saan modernia yhteiskuntaa. Jokaisella tulisi olla Rawlsin oikeudenmukaisuusteorian mukainen yh-
täläinen oikeus osallistua toimintaan riippumatta yksilön lähtökohdista (ks. Rawls 1971, 12). Kilpaur-
heilun ajatellaan siirtyneen modernille aikakaudelle, kun siihen alkoi liittyä vahvasti juuri tämänkal-
tainen tasavertaisuus; kaikilla tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet voittaa, ja kilpailuoikeus nähdään
kuuluvan jopa ihmisoikeuksiin (Vamplew 2021, 307). Ongelmana tässä on kuitenkin se, etteivät in-
klusio ja tasa-arvo ole synonyymejä keskenään, eikä modernia yhteiskuntaa ole suunniteltu inklu-
siiviseksi (Schirmer & Michailakis 2015, 46; 56). Näihin asioihin syvennyttään seuraavaksi.

Saksalainen sosiologi Niklas Luhmann tunnetaan inklusio-teoriastaan, jossa hän näkee yhteiskun-
nan olevan monimutkaisten sosiaalisten järjestelmien summa (Schirmer & Michailakis 2015, 54;
Luhmann 1997). Sosiaalisia järjestelmiä ovat esimerkiksi koulujärjestelmä, poliittinen järjestelmä ja
urheilujärjestelmä. Yhteiskunta on ikään kuin keho, jossa jokaisella näistä järjestelmistä on oma teh-
tävänsä ja toimintonsa ja siten ne mahdollistavat keholle jotain. Koulujärjestelmä opettaa yksilöille
tietoa, jota he tarvitsevat elämässään; poliittinen järjestelmä mahdollistaa valtiollisen päätöksenteon
ja resurssien allokoinnin; urheilujärjestelmän tehtävä on tuoda yhteen urheilusta kiinnostuneet sekä
tarjota yksilöille ja joukkueille paikan reilulle kilpailulle. Luhmann nimeää tätä yhteiskunnallista il-
miötä *funktionaaliseksi differentaatioksi*, sillä hän havainnoi maailmaa yhden yksikön sijasta eroa-
vaisuuksien avulla ja näitä eroja tuottavat sosiaaliset järjestelmät (Schirmer & Michailakis 2015, 54).

Modernissa maailmassa eksklusio nähdään ongelmana, mutta Luhmannin teoria korostaa sen olevan
välttämätöntä yhteiskunnan toimimiselle. Ihmiset kuuluvat sosiaalisiin järjestelmiin sen mukaan,
ovatko he niille relevantteja. Yksilö on *relevantti* eli sopiva ja kelvollinen, jos se pystyy edistämään
järjestelmälle omintakeista binääristä ”koodia”. (ibid. 46–53.) Esimerkiksi kilpaurheilujärjestelmälle
koodi on muodossa ”voittaja/häviöjä”. Järjestelmä kuitenkin näkee vain sen osan yksilöstä, jota se
tarvitsee toimiakseen, ja näin ollen erottaa ihmisestä *irrelevantit* eli kelvottomat osat (ibid. 55). Kil-
paurheilujärjestelmä ei näe yksilöstä muuta kuin urheilijan ja siksi sivuuttaa tiedon esimerkiksi yksi-
lön asemasta politiikassa tai koulutustaustasta. Luhmann määrittääkin tämän takia inklusion ”lopun”
eksklusiona (ibid.), missä ”loppu” koostuu sekä irrelevantteista yksilöistä että relevanttien yksilöiden
irrelevantteista osista.

Transsukupuolisten läsnäolo kilpaurheilussa on ristiriitainen: heidän nähdään edistävän koodia, mutta
samaa aikaan järjestelmän eri elementit pyrkivät jättämään heidät ulkopuolelle. Toisin sanoen

kilpaurheilussa on havaittavissa aktiivista pyrkimystä tehdä relevanteista yksilöistä irrelevantteja. Tämä johtuu Luhmannin teorian mukaan siitä, miten järjestelmän sisällä toimivat elementit eli organisaatiot käyttäytyvät itsenäisesti (ibid. 50). Urheilussa näitä organisaatioita edustavat esimerkiksi urheilujärjestöt. Organisaatiot toimivat hyvin rajoitetun jäsenyyden ympärillä, jonka kriteerit ne saavat itse määrittää riippumatta juurikaan ympäröivästä sosiaalisesta järjestelmästä ja sen inklusioperiaatteista. Kriteerit jakautuvat virallisiin vaatimuksiin (ikä, sukupuoli, pätevyys, rikosrekisteri) ja behavioraalisiin odotusarvoihin (tehtävien suorittaminen, suorituksen laatu, etiketti). (ibid. 56.) Transsukupuolisten osalta molemmat vaatimusluokat ovat aiheuttaneet ongelmia etenkin sukupuolen ja suorituksen laadun osalta.

Transsukupuolisten poissulkemiseen liittyvät pyrkimykset eivät kuitenkaan ole ilmiönä ainutlaatuisia, vaan ne liittyvät merkittävästi urheilun kulttuurihistoriaan. Olympiahistorian alussa urheilu oli rajattu vain kreikkalaisille vapaille miehille, mikä tarkoitti hyvin pientä osaa koko maailman väestöstä. Myöhemmin yleistä osallistumisoikeutta laajennettiin, mutta raha, sosiaalinen status ja sukupuoli jäivät määrittämään suurimman osan mahdollisuuksia. Urheiluun syntyikin ajatus ”eliittuurheilusta”, joka rinnastettiin voimakkaasti yhteiskunnalliseen etuasemaan. Esimerkiksi hevosurheilu oli eliittuurheilulaji, sillä sen harrastamiseen pystyivät vain rikkaat. (Vamplew 2021, 234; 260.) Eliittuurheilua on edelleen nykypäivänä, sillä monet harrastavat golfia pyrkimyksenä nostaa omaa sosiaalista statustaan työelämässä. Myös huippu-urheilusta puhutaan usein eliittuurheiluna sen eksklusiivisen luonteen takia. Siinä karsintaraja on asetettu niin korkealle, että vain harvoilla urheilijoilla on tarvittavat taidot ja resurssit sen ylittämiseksi.

Vaikka rahaongelma on osittain ratkottu ammattuurheilun myötä, sosiaalinen status ja sukupuoli ovat jääneet. Alussa urheiluseurojen tehtävä oli yhdistää urheilusta kiinnostuneita toisiinsa (Vamplew 2021, 269), mutta niiden ytimessä on kuitenkin aina ollut luhmannilainen organisaatiojäsenyys. Jäsenyyskriteerit ovat olleet keino sulkea epätoivotut yksilöt ulkopuolelle (ibid. 234). Epätoivottuja ovat olleet erityisesti afrikkalaiset ja aasialaiset muun muassa ihonväriinsä osalta sekä cis-naiset ja myöhemmin transnaiset sukupuolensa vuoksi (Wenicke 2020, 28). Urheilu ei vaadi sosiaalisena järjestelmänä näiden ryhmien poissulkemista, vaan kyse on organisaatioiden julkiskuvan hallinnoinnista, joihin nämä ryhmät eivät ole sopineet (Vamplew 2021, 260; 315). Esimerkiksi naiset olivat pitkään suljettuina kilpaurheilun ulkopuolelle, sillä se nähtiin miehiseen identiteettiin liittyvänä toimintana, johon naisten heikkous ja herkkyyt eivät sopineet (ibid. 9; 72; 80–81). Toisaalta transsukupuolisten naisten eksklusio perustuu pitkälti naisurheilun suojelemiseen (Posbergh & Jette 2025, 4; Roberts ym. 2020, 577). On olemassa pelko, että transsukupuolisten naisten ”miehisen” ylivoiman takia

palataan takaisin tilanteeseen, jossa cis-naisilla ei ole mahdollisuutta voittaa tai ylipäättään osallistua kansainvälisiin kilpailuihin (Schultz 2021, 617; World Aquatics 2023, 3–4). Tämä johtaisi siihen, ettei naisia nähtäisi enää relevantteina huippu-urheilulle.

Luhmannin mukaan yhteiskunnallinen eksklusio nostaa esiin modernille ajalle ominaisen piirteen: jokaista yksilöä ei tarvita, sillä ihmisiä on maailmassa enemmän kuin on tarpeen. Tämä voi kuitenkin pitkällä tähtäimellä aiheuttaa merkittäviäkin ongelmia. Vaikka sosiaaliset järjestelmät ja niiden sisäiset organisaatiot ovat keskenään erillisiä ja autonomisia, niiden eksklusiopäätökset vaikuttavat toisiin järjestelmiin aiheuttaen kumulatiivista eksklusiota. Jos siis yksilö ei onnistu täyttämään jonkin sosiaalisen järjestelmän tai organisaation relevanttiudelle asetettuja vaatimuksia, se voi merkittävästi heikentää tämän mahdollisuuksiaan tulla valituksi toiseen järjestelmään. Tällaiseen kierteeseen päätyessään ihmisillä on taipumus pudota kokonaan yhteiskunnallisesta toimintojärjestelmästä. (Schirmer & Michailakis 2015, 58.)

Tämän takia tasa-arvoa edistävässä liikkeissä on painostettu eri sosiaalisia järjestelmiä näkemään vähemmistöjen edustajat relevantteina yksilöinä. Painostuksen seurauksena on syntynyt esimerkiksi oikeusjärjestelmään tasa-arvoinen avioliittolaki (ks. Seta 2025a) tai terveydenhuoltojärjestelmästä on poistunut homoseksuaalisuuden diagnosoiminen mielenterveydenhäiriönä (esim. Lehtonen 2021). Tällä hetkellä painostus on nähtävissä urheilujärjestelmässä transsukupuolisten urheilijoiden tasa-arvoisena inklusiovaatimuksena. Tilanne ei kuitenkaan ole yhtä yksiselitteinen kuin oikeus- tai terveydenhuoltojärjestelmän tilanteet, sillä niissä vaadittu ratkaisu ei aiheuttanut eksklusioriskiä muille ryhmille.

Yllä olevista esimerkeistä huomataan, että inklusiovaatimuksissa tapahtuu usein rinnastus tasa-arvovaatimusten kanssa. Transsukupuolisten naisten tulisi saada kilpailla naisten sarjassa, koska silloin he olisivat tasa-arvoisessa asemassa cis-naisten kanssa (Devine 2019, 165). Inklusiota ei tule kuitenkaan sekoittaa tasa-arvon kanssa, vaikka niissä onkin assosiativista samankaltaisuutta. Yksilöt ovat sosiaalisessa järjestelmässä relevanttiuden kannalta samalla viivalla, mutta valituksi tulemisen jälkeen heidän roolinsa näissä voivat olla erilaiset ja siten eriarvoiset. Luhmann määrittää kaksi inklusioroolia: *suoritusrooli* ja *maallikkorooli*. Ensimmäinen on järjestelmän toimintakyvylle välttämätön, sillä se huolehtii koodin suorittamisesta. Jälkimmäinen puolestaan on ikään kuin täydentävä, sillä siihen kuuluvat yksilöt nauttivat järjestelmän tuotoksesta tai edesauttavat suoritusroolin suorittamista. Urheilujärjestelmässä kilpailijat ovat suoritusroolissa ja esimerkiksi yleisö tai valmentajat maallikkoroolissa. Julkisessa keskustelussa on havaittavissa näkemys siitä, miten inklusio johtaa

yhteiskunnallisesti tasa-arvoisempaan tilanteeseen, mutta Luhmann huomauttaa, että todellisuudessa inkluusio voi johtaa jopa suurempaan epätasa-arvoon. (Schirmer & Michailakis 2015, 54–57.) Esimerkiksi urheilujärjestelmässä lisääntynyt inkluusio kasvattaisi häviäjien suhteellista osuutta, sillä voittajien määrä pysyy aina vakiona.

Luhmannin teorialla pyritään yksinkertaistamaan transsukupuolisten naisten inkluusioprosessia urheilujärjestelmään, mutta käytännöntasolla tilanne on monimutkaisempi. Siinä ei ole kyse vain siitä, saavatko he osallistua, vaan taustalla piilee kompleksinen sosiaalisten järjestelmien ja organisaatioiden intressien peli. Yhteiskunnan eri järjestelmät eivät toimi yksin irrallisina entiteetteinä, vaan niiden inkluusioratkaisut omien koodien toteuttamiseen heijastuvat muihin järjestelmiin. Etenkin talous ja politiikka ovat pitkään vaikuttaneet urheilujärjestelmässä, sillä raha ja poliittiset arvoratkaisut ovat näkyneet siinä, kuka saa kilpailla huippu-urheilussa.

4 KANSAINVÄLISET LAJILIITOT SUURENNUSLASIN ALLA

Alusta lähtien sääntöjen ja linjausten tarkoituksena on ollut varmistaa etenkin reilun pelin toteutuminen urheilussa. Niiden tehtävä on tehdä mistä tahansa toiminnosta ennakoitavaa ja selkeyttää sitä niin suoritus- kuin maallikkoroolin edustajalle. Ne ovat ensisijaisesti koskeneet urheilulajin luonnetta eli mikä tekee lajista uniikin. Nykyisin sääntöjä on merkittävästi enemmän kuin urheilun alkuvaiheissa, ja urheilujärjestelmän eri kilpatasoilla on omat sääntönsä. Yksinkertaisimmillaan ne kuvastavat, minkälainen kilpailu olisi ideaalissa tilanteessa: mitä urheilijat tekevät, mitä yleisö näkee ja kuinka voittaja määritetään. Urheilun kulttuurihistoria on kuitenkin osoittanut sääntöjen koskeneen myös sitä, kuka saa osallistua, ja siihen myös nykypäivän transnaisurheilijoita koskeva keskustelu liittyy.

Yhteiskunnallisen arvokeskustelun, IOC:n yleispätevän linjauksen sekä yleisurheiluliiton DSD-sääntöjen myötä yhä useampaan lajiin on perustettu transsukupuolisille naisurheilijoille kelpoisuusvaatimukset eli rajat, joiden sisällä inklusio sallitaan. Lisäksi ne ovat tapa ilmaista, minkälainen on liiton tai lajin yleinen arvopohja. Kelpoisuusvaatimuksia löytyy niin suosituista kuin vähemmän suosituista lajeista, mutta myös riippumatta niiden olympiaurheilustatuksesta tai luonteesta liittyen suorituskyvyn osa-alueisiin. Viime kädessä riittää vain, että urheilulajissa erotellaan naiset ja miehet eri sarjoihin.

Tutkimusasetelman kannalta olisi mielenkiintoista tutkia useita eri lajeja, mutta mielekkään analyysin valossa tutkimuksen aineistoksi on valikoitunut 12, jotka on esitelty alla olevassa taulukossa 2. Jos lajiliiton kelpoisuusvaatimus ei ole riittävän laaja sisällöllisesti, sen tueksi on otettu liiton virallinen kannanotto erillisestä lähteestä. Aiheen ajankohtaisuuden vuoksi aikarajaus on ollut tarpeen ja se on linjattu siten, että tutkimuksessa on huomioitu liittojen uusimmat kelpoisuusvaatimukset vuoden 2025 tammikuun ensimmäiseen päivään mennessä.

Taulukko 2: Tutkittavat lajit ja niiden kelpoisuusvaatimukset

Laji	Säädös (ja muu aineisto)
Yleisurheilu	World Athletics (2023). Eligibility Regulations for Transgender Athletes.
Vesiuurheilu	World Aquatics (2023). Policy on Eligibility for the Men's and Women's competition categories.
Nyrkkeily	International Boxing Association (2024). IBA Technical & Competition Rules. Membership and Athlete Eligibility. IBA (2025). Following Trump's order on transgenders, IBA to take legal action against IOC for allowing Khelif and Lin to participate in Paris 2024. IBA News.
Voimannosto	International Powerlifting Federation (2023). IPF Policy Statement for Transgender Athletes.
Painonnosto	International Weightlifting Federation (2023). Gender Identity Policy.
Pyöräily	Union Cycliste Internationale (2025). Chapter V Eligibility Regulations for Transgender Athletes. UCI Cycling Regulations.
Kiipeily	International Federation of Sport Climbing (2018). Policy Statement — Gender Identity & Transsexuality.
Golf	Ladies Professional Golf Association (2025). LPGA Gender Policy for Competition Eligibility.
Frisbeegolf	Professional Disc Golf Association (2025). PDGA Policy on Eligibility for Gender-Based Divisions. PDGA Board of Directors (2022). PDGA Board of Directors Statement on Update to Policy on Eligibility for Gender-Based Divisions. PDGA Announcements.
Jääkiekko	International Ice Hockey Federation (2022). IIHF Transgender Policy.
Salibandy	International Floorball Federation (2023). International Floorball Federation Policy for the Eligibility of Transgender Athletes in International Floorball Competitions.
Ampumaurheilu	International Shooting Sport Federation (2023). ISSF Criteria for Eligibility of Transgender Athletes in International Competition.

Yleisurheilu ja vesiurheilu valikoituivat siksi, että ne ovat olleet urheilujärjestelmässä linjauksien osalta äänekkäimpiä ja näkyvimpiä, ja siksi olleet myös paljon keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Erityisesti yleisurheilu oli lajien valitsemisprosessissa itseäänselvyys johtuen myös lajin pitkästä historiasta ja sen vaikutusvallasta modernissa urheilujärjestelmässä; yleisurheilu on vetänyt suunta- viivat, joita moni muu laji noudattaa tunnollisesti.

Nyrkkeilyssä väkivaltaisuus on selkeässä keskiössä, mikä on aiheuttanut keskustelua myös jo ennen Pariisin vuoden 2024 olympialaisia. Väkivaltakeskus on keskeinen osa turvallisuuskysymystä, mutta myös oikeudenmukaisuusteemaa siinä määrin, missä ylivoima lyöntivoimassa asettaa transnaisurheilijat etuasemaan. Lisäksi moraalipaniikin valossa kyseinen tematiikka on herättänyt yhteiskunnallista normia esiin, jonka mukaan miehet eivät lyö naisia. Tämän takia nyrkkeily valikoitui tarkasteltavaksi lajiksi.

Tutkimukseen tarvitaan mukaan selkeitä voimalajeja ottaen huomioon alun suorituskykyyn liittyvän tutkimusvertailun. Siksi on loogista ottaa mukaan voiman- ja painonnosto, jotka ovat ikään kuin voimamittauksen peruspilareita. Lisäksi niissä suhteutetaan voimantuotto painoon, mikä on alun tutkimusvertailun kannalta oleellista. Molemmissa on maailmanmestaruuskilpailut, mutta vain painonnosto kuuluu olympialaisten lajikattaukseen. Voimannosto ei ole olympialaislaji eikä todennäköisesti tule koskaan olemaan, sillä se on tunnettu dopingin käytöstä (ks. Gaynor 2025). Tämän takia tutkimus tarkastelee myös pyöräilyä, jonka lajiliitto on tunnustettu olympialaisissa ja jossa alaraajavoimalla on merkittävä vaikutus. Hybridiurheiluna myös hapenottokyvyllä on osansa pyöräilysuorituksissa.

Tutkimusvertailussa pituus erosi merkittävästi trans- ja cis-naisten välillä, minkä vuoksi kiipeily on osa tarkastelua. Kiipeilyssä pituudella saa merkittävää etua, sillä keskeisimpiä ominaisuuksia on se, kuinka hyvin ylettyy otteisiin. Pituus ei kuitenkaan korreloi kiipeilyssä suoraan paremmuuden kanssa, esimerkiksi lyhyemmillä kiipeilijöillä on useimmiten vahvemmat sormet ja erinomainen kestävyys (Ondra 2025). Kuitenkin esteeksi voi tulla se fakta, ettei yksinkertaisesti yletä.

Huippu-urheilun havaittiin rinnastuvan eliittiturheiluun ja siten tutkimuksen tarkasteluun tarvitaan arvokkuutta ja traditiota korostava laji. Siksi golf valikoitui osaksi tutkimusta. Modernimpaa versiota edustaa frisbeegolf, joka koetaan olevan enemmän saatavilla lajista kiinnostuneille. Frisbeegolf valikoitui kuitenkin erityisesti sen linjauksen kyseenalaisen luonteen takia. Tutkimuksen tekoaikana linjauksessa oli yliviivattu kohdat, jotka oletettavasti oli poistettu voimassa olevasta versiosta, vaikka

ne edelleen näkyivät yleisölle. Yliviivaukset eivät kuitenkaan ole enää näkyvissä elokuussa 2025 julkaistussa versiossa, mutta yliviivattu teksti on säilytetty.

Tutkittavista lajeista suurin osa on kesäolympialajeja, mutta monipuolisen analyysin kannalta on tärkeää huomioida myös talvilajit, kuten jääkiekko. Jääkiekolle ominaista on se, miten se mielletään vahvasti maskuliiniseksi lajiksi, joten sen tarkastelu on tutkimuksen kannalta hedelmällistä. Sali-bandy muistuttaa jääkiekkoa, mutta ottaa tarkemmin ja yksiselitteisemmin kantaa käsiteltyihin arvoihin. Siksi lajin tarkastelu edistää periaatteiden ja leksikaalisen järjestyksen muodostamista. Ampu-maurheiluun pätee sama perustelu, mutta sen näkökulma transkysymykseen on lähes päinvastainen kuin muilla lajeilla.

Moni laji jäi aineistosta ulkopuolelle erilaisista syistä. Jalkapallo olisi valikoitunut mukaan sen valtavan maailmanlaajuisen suosion takia (noin 3,5 miljardia fania (Wood 2025)), mutta linjausta ei ollut saatavilla. Puolestaan voimistelu tai taitoluistelu olisivat tuoneet tarkasteluun ”naisellisen urheilulajin”, mutta tutkimuksen tekohetkellä näiden kilparatsastuslajien linjaukset olivat vasta tulossa. Kiinnostavasti elitistisessä kilparatsastuksessa nähdään suurempaa painoarvoa urheilijan ja hevosen välisellä suhteella kuin sukupuolella (FEI 2025), mikä olisi tuonut uuden näkökulman tutkimukseen. Lajilta ei kuitenkaan nähtävästi tämän linjauksen takia ole tarkempaa kannanottoa transsukupuolisista, minkä vuoksi sitä ei valittu osaksi tutkittavia lajeja. Talviurheiluiden osalta olisi ollut mielenkiintoista tutkia myös hiihtoa sen lajiominaisuuksien mutta myös medianäkyvyyden takia. Norjalainen maastohiihtäjä Therese Johaug on saanut poikkeuksellista huomiota naisurheilun keskuudessa ylivoimansa ja dopingin puolesta. Lajista ei kuitenkaan löytynyt yksiselitteistä kelpoisuusvaatimusta transsukupuolisille naisihiihtäjille, eikä sitä siksi voitu tutkia.

Valittu 12 lajin kokonaisuus on muodostunut sen perusteella, miten saataisiin mahdollisimman monipuolisesti tarkasteltua näkemyksiä urheilujärjestelmästä vallitsevista arvoista ja siten transsukupuolisten naisurheilijoiden relevanttiutta. Vaikka joillain lajeilla on vakiintuneempi asema urheilujärjestelmässä, on silti tärkeää tarkastella myös pienemmässä roolissa olevia, jotta järjestelmän moninaisuus on tarpeeksi kattavasti edustettuna. Kansainvälisestä näkökulmasta on tärkeää huomioida sellaisia urheilulajeja, jotka ovat poliittisesta näkökulmasta osa urheilujärjestelmän tärkeimpiä kisoja eli olympialaisia tai joilla on vähintäänkin järjestelmän kannalta merkittävät maailmanmestaruuskisat, sillä tutkimuksellinen kiintopiste on kansainvälisessä huippu-urheilussa. Painoarvoa antavat myös medianäkyvyys ja siten aktiivinen osallistuminen transnaisurheilijoihin kohdistuvaan keskusteluun, jolloin arvoasenteet tulevat selkeimmin esille.

4.1 Leksikaalinen järjestys metodologisena lähestymistapana

Aiemmat luvut havainnollistavat urheilujärjestelmän haasteita, jotka tekevät huippu-urheilun transsukupuolisten naisurheilijoiden kelpoisuusvaatimusten laatimisesta vaikeaa. Järjestelmän arvosopimuksissa ei ole selkeitä suuntaviivoja siitä, millä tavoin nämä sopimukset vuorovaikuttavat keskenään, ja siksi lajiliitoilla on ollut vaikeuksia luoda säännöksiä. Jon Pike kuitenkin tarjoaa artikkelissaan ”Safety, fairness, and inclusion: transgender athletes and the essence of Rugby” (2021) metodin, jonka avulla voidaan arvioida, missä järjestyksessä keskeisiä arvoja eli oikeudenmukaisuutta, inklusiota ja turvallisuutta tulisi käsitellä urheilulajeissa ja siten lajiliittojen linjauksissa. Metodista Pike nimittää leksikaaliseksi lähestymistavaksi (engl. *lexical approach*). (Pike 2021, 155.)

Metodi perustuu ajatukseen leksikaalisesta tärkeysjärjestyksestä (engl. *lexical priority*), jossa yhdistyvät sanakirjajärjestelmä sekä John Rawlsin (1971) ajatus ehdollisesta järjestyksestä. Sanakirjajärjestelmässä sanoja järjestetään niiden ensimmäisen kirjaimen mukaan ja tämän jälkeen vasta seuraavan kirjaimen: ampiainen ennen biisonia ja aamu ennen ampiaista. Näin ollen leksikaalinen lajittelu perustuu useampaan periaatteeseen, mutta vain yhteen kerrallaan. (Pike 2021, 158–159.) Edeltävän periaatteen tulee siis olla täysin tyydytetty, jotta seuraavaan voidaan siirtyä. Sen sijaan, että arvot järjestettäisiin sellaisenaan kirjoitusasun mukaan, tarvitaan urheilujärjestelmään sopivat ehdolliset periaatteet, joiden mukaan järjestys luodaan. Nämä periaatteet löytyvät usein arvosopimuksista, jotka metodologian avulla sanallistetaan. Tässä tutkimuksessa kyse on teoreettisen viitekehyksen arvoista.

Leksikaalinen järjestys rinnastuu vahvasti hierarkkisen järjestyksen kanssa. Hierarkkinen teoria kehittyi 1960-luvulla ja sen rooli eri tieteiden aloilla on vahvistunut. Juanguo Wu (2013) huomioi hierarkian alkuperän olevan usein ihmiskeskeinen ja siihen on liitetty vahvasti ajatus auktoriteetista, dominanssista tai hallitsevasta vallasta. Nykypäivänä tämä hierarkian määrittelytapa ei kuitenkaan ole Wun mukaan tarpeeksi laaja sisällyttämään sen kaikki käyttötavat. Sen sijaan on otettu käyttöön määritelmä, missä hierarkia yksinkertaisesti viittaa ”systemiin, joka koostuu kerroksista tai tasoista, joilla on epäsymmetriset suhteet”. (Wu 2013, 285.) Toisin sanoen hierarkia on järjestelmä, jossa yksiköiden suhteet eivät ole tasa-arvoiset eli ne ovat joko toistensa ylä- tai alapuolella.

Leksikaalisessa järjestyksessä on havaittavissa hierarkkisia piirteitä, minkä vuoksi tätä Piken metodia voisi kutsua myös hierarkkiseksi lähestymistavaksi. Hierarkkinen järjestys on kuitenkin leksikaalista järjestystä ”löyhempi” tapa järjestää yksikköjä tasoille, sillä se yksinkertaisesti luo järjestyksen perustuen valittuun ominaisuuteen, kuten valtaan. Sen sijaan leksikaalinen järjestys perustuu ajatukselle tasojen absoluuttisesta tyydyttämisestä: ylemmän tason tarpeet tulee tyydyttää ensin täydellisesti,

ennen kuin järjestyksessä seuraavaa voidaan edes punnita. Tällöin siis alempia tasoja ei edes näennäisesti huomioida ennen kuin käsittelyssä olevan tason tarpeet on täysin tyydytetty. Lisäksi leksikaalinen järjestys keskittyy erityisesti sosiaalisen järjestelmän arvosopimusten periaatteiden järjestämiseen, kun taas hierarkia voi liittyä niin luonnollisen kuin keinotekoisen maailman luontaisten tai rakennettujen järjestysten havainnollistamiseen. Näin ollen Piken metodi on ikään kuin hierarkkisen järjestyksen erikoismuoto, jossa järjestyksen ominaisuudet on tarkemmin säädetty.

Leksikaalisen järjestyksessä periaatteet ovat Piken mukaan luonteeltaan ehdollisia. Hän käyttää artikkelissaan esimerkkinä Rugbyn lajiliiton kelpoisuusvaatimusta, josta hän on havainnut ehtolauseet turvallisuudelle ja oikeudenmukaisuudelle:

- **Turvallisuuden ehtolause:** Jos transnaisten inklusio naisten sarjaan aiheuttaa [sietämättömän] loukkaantumisenriskin kasvun, niin transsukupuolisten naisten kilpaileminen naisten sarjassa on turvatonta.
- **Oikeudenmukaisuuden ehtolause:** Jos [sietämätön] miessukupuolen etulyöntiasema säilyy hormonihoidon jälkeen, niin transsukupuolisten naisten kilpaileminen naisten sarjassa on epäoikeudenmukaista. (Pike 2021, 163.)

Inklusiolle ei ole artikkelissa muodostettu omaa periaatetta, sillä se sisältyy välillisesti muihin periaatteisiin; ehtojen täyttyminen on kynnyksenä eksklusiolle. Tämän takia Piken periaatteiden ehtolauseet ovat vain viitteellisiä, sillä tavoitteena on löytää aineistosta oma ehtolause inklusiolle, jonka avulla vastataan tutkimuskysymykseen. Lisäksi Pike on muodostanut vain yhden periaatteen arvoille, kun taas tämän tutkimuksen teoreettinen viitekehys osoittaa, että jokaisesta arvosta on todennäköisesti löydettävissä useampia periaatteita. Turvallisuudessa ei ole kyse vain loukkaantumisesta, eikä oikeudenmukaisuudessa etulyöntiasemasta.

Ehtolauseista on tärkeää huomata ajatus siedettävyydestä. Vaikka Piken muotoilemat ehdot täyttyisivät, ne voidaan silti sietää ja siten sallia. Lähtökohtaisesti transsukupuolisten naisten osallistumisessa naisten sarjaan tulisi huomioida vain cis-naisten toleranssi, mutta moraalipaniikin valossa siihen on alkanut tarttumaan myös ulkopuolisia näkemyksiä. Oletus on, että tämä näkyy myös lajiliittojen linjauksissa. Pike korostaakin, että periaatteet eivät siis pyri absoluuttiseen arvon toteutumiseen, vaan pikemminkin siedettävään kompromissiin. Esimerkiksi absoluuttinen turvallisuus johtaisi siihen, ettei kontaktilajeja voitaisi harrastaa niiden turvallisuusriskin takia. Absoluuttinen inklusio puolestaan tarkoittaisi, että kaikkien tulisi päästä finaaliin, ja absoluuttisen oikeudenmukaisuuden nimissä

kaikki olisivat voittajia. Kyse ei kuitenkaan ole myöskään tasapainottamisesta eikä ”trade-offista”, vaan säännöksiä tulee tarkastella siitä näkökulmasta, minkä arvon siedettävyyssaste ja siten periaate yksinkertaisesti ohittaa toisen.

Järjestys saadaan muodostettua hyödyntämällä top-down analyysia: mikä periaatteista on kokonaisvaltaisinta urheilujärjestelmässä ja toisaalta, mikä nähtävästi pienin osa järjestelmää. Tällöin hierarkkinen järjestys löytyy luontevasti, sillä periaatteen vaikutuksen intensiteetti ja laajuus heijastavat sen tärkeyttä. Lisäksi edellä huomioitu siedettävyyssaste on vahvasti läsnä top-down-havainnoinnissa. Päätelmiä tehdessä tulee kysyä, siedetäänkö jotakin jonkin kustannuksella. Näitä kysymyksiä voivat olla seuraavat:

- Siedetäänkö urheilijoiden loukkaantumisriskit reilun pelin kustannuksella?
- Siedetäänkö tasa-arvo huippu-urheilun turvallisuuden kustannuksella?
- Siedetäänkö inkluusio turvallisuuden ja oikeudenmukaisuuden kustannuksella?

Leksikaalisessa lähestymistavassa on piirteitä laadullisen sisällönanalyysin keinoista. Jotta periaatteet ja järjestys voidaan muodostaa, tulee kelpoisuusvaatimusten sisällöstä suorittaa teoreettisen viitekehysten mukainen luokittelu. Luokittelu tarkoittaa tutkimista, kuinka monta kertaa arvot esiintyvät aineistoissa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.) Analyysi nojaa oletukseen, että arvon toistuva esiintyminen indikoi sen arvostusta: mitä enemmän arvosta puhutaan, sitä enemmän sitä arvostetaan. Tälle oletukselle on löydettävissä tieteellistä tukea. Oletuksen tapahtumaketju voidaan esimerkiksi nähdä olevan tietynlainen *availability cascade* -ilmiö (vapaasti käännettynä *saatavuus sarja*). Siinä keskeistä on Kuranin ja Susteinin (1999) mukaan se, kuinka ajatusmaailma voi saada lisää legitimitettä ja kannatusta, mikäli sen esiintymistiheys julkisessa keskustelussa kasvaa (Kuran & Sustein 1999, 683). Oletus sisältää myös *saying is believing* -ilmiön. Siinä viestin sisältö on linjassa viestijän asenteiden kanssa. Samalla viestijä tulee myös kertoneeksi, mitä hän olettaa yleisön asenteista, sillä viesti vastaanotetaan paremmin, kun se sopii kuulijan maailmankuvaan. (Figuerola-Grenett ym. 2025, 854–856.)

Luokittelun jälkeen teemoitellaan eli tutkitaan, mitä eri luokista on sanottu (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.) Tulen etsimään aineistosta sanavalintoja, jotka viittaavat arvon hierarkkiseen suhteeseen. Näitä voivat olla superlatiivissa olevat sanamuodot, kuten suomeksi ”tärkein” tai ”merkittävin”. Lisäksi argumentoinnit ja perustelut kelpoisuusvaatimuksissa kertovat arvojen suhteista sekä yleisesti asennoitumisesta transkysymykseen. Haen siis kohtia, missä todetaan, miten tällaisiin ratkaisuihin on

päästy ja mitä päätöksellä pyritään edistämään. Toisaalta viime kädessä teot määrittävät meitä, eivät sanat. Vastaa voi siis tulla ristiriitatilanne, jossa teot ja sanat eivät kohtaa keskenään. Tällöin teko menee sanojen edelle periaatteiden ja järjestyksen luomisessa.

Luokittelu ja teemoittelu on pyritty tekemään mahdollisimman objektiivisesti eli toistettavana. Arvot eivät ole irrallisia entiteettejä toisistaan, vaan niissä on havaittavissa risteyskohtia. Esimerkiksi Rawlsin (1971) mahdollisuuksien tasa-arvo nähdään osana Luhmannin (1997) relevantin yksilön inklusiota. Kuitenkin analyysin objektiivisuuden edistämiseksi – ja toisaalta myös helpottamiseksi – arvot on rajattu teoreettisten viitekehysten mukaisiksi, missä 1) oikeudenmukaisuus esiintyy reiluu- tena ja mahdollisuuksien tasa-arvona, 2) turvallisuutta tarkastellaan henkisen ja fyysisen turvallisuuden mutta myös moraalipaniikin näkökulmasta ja 3) inklusio voi ilmentyä myös järjestelmän sisäisenä eksklusiona. Lisäksi pyrin tulkitsemaan tekstit siten, että teoreettinen viitekehys kattaisi laajasti monet eri ideologiset käsitykset, jotta päästäisiin mahdollisimman lähelle yhteisymmärrystä arvoista. Analyysissa arvojen vastakohtien ilmaisu ei kuitenkaan ilmaise arvostamista, vaan tulkitaan niiden sietämisenä. Kaikesta huolimatta absoluuttista objektiivisuutta on mahdotonta saavuttaa, sillä arviot ja tulkinnat ovat etenkin sisällönanalyysissa aina jossain määrin subjektiivisia. Pyrin kuitenkin esittämään kattavat perustelut kerätyistä johtopäätöksistä.

“Leksikaalinen järjestys antaa meille keinon ymmärtää ja järjestää arvoja, jos kilpaurheilun ominaisluonne halutaan säilyttää”, Pike toteaa (2021, 161). Metodin tavoite onkin siis havainnoida, millä tavoin nykypäivän urheilujärjestelmässä sen keskeiset arvot vuorovaikuttavat keskenään: mikä on tärkeintä ja minkä tulisi saada eniten huomiota suhteessa muihin. Leksikaalisen järjestyksen keskeisenä tehtävänä on puolestaan tukea päätöksentekijöitä tarjoamalla viitekehys, jonka pohjalta uusia kelpoisuusvaatimuksia voidaan tehdä järjestelmän perimmäistä olemusta vaalien.

5 URHEILUJÄRJESTELMÄN ARVOT KELPOISUUSVAATIMUKSISSA

Urheilujärjestelmässä oletetaan, että samalla, kun koko järjestelmällä vallitsee konsensus sen toimintaa ohjaavista periaatteista, myös eri organisaatioilla, kuten lajiliitoilla, on omat periaatteensa. Periaatteiden ei tarvitse myöskään olla yhtenäiset, mutta niiden tulee toimia keskenään. Tämä oletus ei kuitenkaan vastaa todellisuutta, sillä sekä konsensus että periaatteiden keskinäinen toiminnallisuus puuttuvat.

Jotta yhtenäiset urheilujärjestelmän periaatteet on mahdollista määrittää, tulee ensin tutkia, minkälainen suhtautuminen eri kansainvälisillä lajiliitoilla on oikeudenmukaisuuteen, turvallisuuteen ja inklusioon. Alla oleva taulukko 5 ilmaisee tämän suhtautumisen, joka on muodostettu pääasiassa taulukkojen 3 ja 4 pohjalta. Taulukko 3 jakautuu kahteen eri analyttiseen ulottuvuuteen: frekvenssi osoittaa määrällisesti, kuinka monta kertaa arvot – ja niiden vastakohtat – esiintyvät linjauksissa, ja näiden frekvenssien pohjalta on laskettu arvostusluku, joka on arvojen ja niiden vastakohtien frekvenssien erotus (esim. oikeudenmukaisuuden frekvenssi *miinus* epäoikeudenmukaisuuden frekvenssi = oikeudenmukaisuuden arvostusluku). Arvostusluvut jakautuvat seuraavanlaisesti:

- erittäin tärkeä = 10 tai enemmän
- hyvin tärkeä = 5–9
- melko tärkeä = 1–4
- melko vähäpätöinen = 0 tai -1
- ei lainkaan tärkeä = alle -1

Taulukon 3 sisällöllisestä käsittelystä poissuljetaan kelpoisuusvaatimusten tarkemmat kriteerit esimerkiksi testosteronirajoille niiden aiheuttaman vinouman vuoksi. Niitä käsittelem erikseen taulukossa 4. Taulukko 3 huomioi siis vain kriteerien ulkopuoliset arvoesiintymiset, mutta näiden lisäksi on tärkeää havaita, että eräät kohdat linjauksissa ovat painoarvoltaan suurempia kuin toiset. Taulukko 5 toimii näin ollen suuntaa-antavana, jossa yhdistyvät sisällönanalyttisesti tuotettu arvostusluku, kriteerit sekä erikseen arvioitu sisällöllinen painoarvo.

Taulukko 3: Sisällönanalyysi oikeudenmukaisuudesta, turvallisuudesta ja inklusiosta

Urheilulaji	Frekvenssi		Arvostusluku	Esimerkit
Yleisurheilu	o = 12 t = 7 i = 2	e = 1 u = 2 x = 2	o = 11 t = 5 i = 0	<i>It also wishes the sport of Athletics to be as inclusive as possible, and to encourage and provide a clear path to participation in the sport for all.</i>
Vesiuurheilu	o = 17 t = 10 i = 18	e = 4 u = 9 x = 15	o = 13 t = 1 i = 3	<i>World Aquatics is committed to providing safe, fair, inclusive, and nondiscriminatory opportunities for all Aquatics athletes – –.</i>
Nyrkkeily	o = 13 t = 6 i = 1	e = 4 u = 6 x = 7	o = 9 t = 0 i = -6	<i>This initiative underscores the IBA's dedication to providing a fair and equitable sporting environment for all athletes.</i>
Voimannosto	o = 4 t = 2 i = 3	e = 3 u = 2 x = 1	o = 1 t = 0 i = 2	<i>The International Powerlifting Federation (IPF) is an inclusive organization for all people with different gender identities.</i>
Painonnosto	o = 7 t = 11 i = 11	e = 3 u = 3 x = 6	o = 4 t = 8 i = 5	<i>IWF recommends clubs provide LGBTQ+ and Gender Inclusion training to coaches, parents, and staff on an annual basis to ensure inclusive practices.</i>
Pyöräily	o = 15 t = 8 i = 5	e = 1 u = 1 x = 2	o = 14 t = 7 i = 3	<i>UCI wants to give equal opportunities to all athletes to participate in and excel at the sport – –.</i>
Kiipeily	o = 6 t = 6 i = 3	e = 1 u = 2 x = 4	o = 5 t = 4 i = -1	<i>The IFSC – – should treat a Transgender person as belonging to the Sex in which they present – – unless this might give the Transgender person an unfair advantage, or would be a risk to the safety of competitors.</i>
Golf	o = 10 t = 4 i = 6	e = 1 u = 1 x = 1	o = 9 t = 3 i = 5	<i>For more than seven decades, the LPGA has been a leader in championing diversity and inclusion, both on and off the golf course.</i>
Frisbeegolf	o = 6 t = 6 i = 7	e = 1 u = 1 x = 6	o = 5 t = 5 i = 1	<i>In terms of fairness, no transgender person should ever be excluded. Thus, – – there would be no question of unfairness if – – transgender women were to compete in the mixed divisions at any amateur or pro level – –.</i>
Jääkiekko	o = 11 t = 12 i = 4	e = 1 u = 5 x = 6	o = 10 t = 7 i = -2	<i>The eligibility conditions established in this Policy are driven solely by the desire to guarantee fairness and safety within the sport.</i>
Salibandy	o = 9 t = 4 i = 6	e = 2 u = 1 x = 5	o = 7 t = 3 i = 1	<i>[IFF] acknowledges that this policy, while providing inclusivity for some, will also rule others ineligible for international representation.</i>
Ampumaurheilu	o = 4 t = 5 i = 4	e = 1 u = 3 x = 1	o = 3 t = 2 i = 3	<i>ISSF seeks to be totally inclusive to provide a clear path to participation in its sport for all – –.</i>

o = oikeudenmukaisuus, e = epäoikeudenmukaisuus

t = turvallisuus, u = turvattomuus

i = inklusio, x = eksklusio

Taulukko 4: Lajiliittojen kelpoisuusvaatimusten kriteerit transsukupuolisille naisurheilijoille

Urheilulaji	Kriteerit
Yleisurheilu	<ul style="list-style-type: none"> - Ilmoitus sukupuoli-identiteetistä - Tanner taso 2 / 12 vuotta - Testosteronitaso alle 2,5 nmol/L murrosiästä lähtien
Vesiuurheilu	<ul style="list-style-type: none"> - Kromosomaalinen sukupuoli - Androgeeni-insensitiivisyys tai Tanner taso 2 / 12 vuotta - Testosteronitaso alle 2,5 nmol/L murrosiästä lähtien
Nyrkkeily	<ul style="list-style-type: none"> - Kromosomaalinen sukupuolitestit
Voimannosto	<ul style="list-style-type: none"> - Ilmoitus sukupuoli-identiteetistä - Passissa naissukupuoli - Testosteronitaso alle 2,4 nmol/L vähintään 12kk ajan
Painonnosto	<ul style="list-style-type: none"> - Ilmoitus sukupuoli-identiteetistä - Tanner taso 3 - Testosteronitaso alle 2,5 nmol/L vähintään 12kk ajan
Pyöräily	<ul style="list-style-type: none"> - Ilmoitus sukupuoli-identiteetistä - Tanner taso 2 / 12 vuotta - Testosteronitaso alle 2,5 nmol/L murrosiästä lähtien
Kiipeily	<ul style="list-style-type: none"> - Ilmoitus sukupuoli-identiteetistä - Testosteronitaso alle 10 nmol/L vähintään 12kk ajan (tai pidempään)
Golf	<ul style="list-style-type: none"> - Tanner taso 2 / 12 vuotta - Testosteronitaso alle 2,5 nmol/L sukupuolenkorjaushoidoista lähtien
Frisbeegolf	<ul style="list-style-type: none"> - Hormonaalista terapiaa vähintään 24kk ajan tai sukupuolenvaihdoskorjaus - Testosteronitaso alle 2,0 nmol/L vähintään 24kk ajan - Ylivivattu vaatimus Tanner taso 2 / 12 vuotta
Jääkiekko	<ul style="list-style-type: none"> - Ilmoitus sukupuoli-identiteetistä - Testosteronitaso alle 5 nmol/L vähintään 12kk ajan
Salibandy	<ul style="list-style-type: none"> - Yksilökohtainen tarkastelu - Diagnoosi - Hormonaalihoidon kesto ja tyyppi - Murrosiän alku ennen vai jälkeen hoitojen - Testosteronitaso joltain ajanjaksolta -
Ampumaurheilu	<ul style="list-style-type: none"> - Sukupuolenkorjaushoitoa tai virallinen ilmoitus transsukupuolisuudesta tai sukupuolidysforiadiagnoosi

Yllä oleva taulukosta 3 osoittaa jo itsessään sen, miten eri intensiteetillä liitot puhutat arvoista; jotkin liitot ottavat selkeämmin kantaa kuin toiset, mikä näkyy niin frekvenssinä kuin erotusten vaihteluvälinä. Vesiurheilulla on suuri frekvenssi sekä arvojen että niiden vastakohtien esiintymisessä, kun taas ampumaurheilulla tai voimannostolla on tasaisesti matala frekvenssi. Arvostusluvuista korkeimman tuloksen saavutti pyöräilyliitto oikeudenmukaisuudessa ja matalimman nyrkkeilyliitto inklusiolla. Tärkeää olisi kuitenkin suhteuttaa luvut siihen, miten laajat liittojen linjaukset ovat sivumäärällisesti. Sivujen määrä kertoo kuitenkin jo itsessään siitä, kuinka paljon aiheeseen on haluttu ottaa kantaa tai kuinka ”yksinkertaisena” tilanne on mahdollisesti koettu. Esimerkiksi nyrkkeilyn virallinen linjaus ei ole edes sivua, kun taas yleisurheiluliitolla linjauksen pituus on 24 sivua. Kuitenkin hedelmällisen analyysin takia muun muassa nyrkkeilyliiton linjauksen tueksi on otettu erillinen kannanotto (ks. taulukko 2).

Taulukko 4 sen sijaan kokoaa yhteen käsiteltävien kansainvälisten lajiliittojen tämänhetkiset kelpoisuusvaatimusten kriteerit transsukupuolisille naisurheilijoille. Kriteerit keskittyvät testosteroniin ja murrosikään sekä sukupuolen määrittämiseen. Aiemmin jo todettiin, kuinka etenkin yleisurheiluliiton linjausta on pidetty vahvasti suuntaa-antavana muiden lajien kelpoisuusvaatimuksissa. Taulukko 4 vahvistaa tätä, sillä usean lajin kesken on nähtävissä enemmän tai vähemmän konsensus, vaikkakin arvomaailmat eivät konsensuksessa olisikaan. Kriteerit ovat keskeinen osa oikeudenmukaisuutta ja siten reiluuutta, joten sisällöllisesti sitä käsitellään tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Taulukko 5: Kansainvälisten lajiliittojen suhtautuminen oikeudenmukaisuuteen, turvallisuuteen ja inklusioon.

Urheilulaji	Oikeudenmukaisuus	Turvallisuus	Inklusio
Yleisurheilu	+++	++	+
Vesiuurheilu	+++	+	—
Nyrkkeily	++	—	— —
Voimannosto	+	—	—
Painonnosto	++	++	+++
Pyöräily	+++	+	+
Kiipeily	+	+	+
Golf	+++	+	++
Frisbeegolf	++	+	—
Jääkiekko	+++	++	+
Salibandy	+++	++	++
Ampumaurheilu	++	+	+++

+++ = erittäin tärkeä

++ = hyvin tärkeä

+ = melko tärkeä

— = melko vähäpätöinen

— — = ei lainkaan tärkeä

Taulukko 5 pohjautuu siis taulukon 3 ja 4 sisältöön, mutta myös tarkempaan sisällönanalyttiseen ulottuvuuteen, jossa tarkastellaan tarkemmin, mitä linjauksissa todella sanotaan ja painotetaan. Arvostuslukua on nostettu, jos linjauksessa todetaan suoraan painottavan, korostavan tai arvostavan jotakin arvoa ja se on yhtenevä niin muun tekstin kuin itse kelpoisuusvaatimusten kriteerien kanssa. Puolestaan arvostuslukua on laskettu, jos on ollut syytä epäillä arvostusta tai kriteerit ovat keskivertoa tiukemmat. Yleisesti voidaan todeta tiukkojen kriteerien kertovan vähemmästä inklusiota arvostuksesta, kun taas mahdollisesti suuremmasta reilun pelin arvostuksesta. Erityishuomiota on annettu etenkin niille tekstikohdille, jotka ovat poikkeuksellisia muihin liittoihin nähden, kun taas neutraaleina tai jopa vähäpätöisinä pidetään niitä kohtia, jotka ovat jopa sanatarkkoja ilmaisuja useassa eri linjauksessa.

Ensisilmäyksellä lähes täydellinen konsensus olisi havaittavissa oikeudenmukaisuudesta, mutta kahdessa muussa arvossa on suurtakin hajontaa. Tämä johtuu osaltaan siitä, miten yksi saattaa arvostaa hyvin paljon syrjimätöntä ympäristöä, mutta toinen voikin pitää sitä itsestäänselvyytenä, eikä siksi ole antanut sille juurikaan tekstiä. Lisäksi taulukossa 5 ei ole eroteltu suhtautumista transsukupuolisiin eli se, millä asenteella arvoista yleisesti puhutaan, näkyy tuloksissa. Tämän takia tarkastelen

seuraavaksi syvemmin, mihin luokitus perustuu ja lopuksi luon arvopohjaiset periaatteet ja niille leksikaalisen järjestyksen, josta tulee selkeämmin ilmi asennoituminen transsukupuolisiin naisurheilijoihin huippu-urheilussa. Koska tarkasteltavat kolme arvoa eivät kuvasta absoluuttisesti urheilujärjestelmän arvopohjaa, lopuksi käsittelen arvoja, jotka myös nousevat esiin kelpoisuusvaatimuksista.

5.1 Oikeudenmukaisuus urheilujärjestelmän ensisijaisena tavoitteena

Lähes systemaattisesti taulukon 5 mukaan lajiliitot asettavat oikeudenmukaisuuden järjestyksessä ensimmäiseksi. Tämä näkyy säädöksissä keskeisimpänä tavoitteena tai arvona, jonka seuraavat lajiliitot suoraan toteavatkin:

- Vesiurheilu: – *[C]ompetitive fairness must remain the primary objective* – (World Aquatics 2023, 3).
- Nyrkkeily: *This initiative underscores the IBA’s dedication to providing a fair and equitable sporting environment for all athletes* (IBA 2025).
- Frisbeegolf: *The PDGA Global Board of Directors values fairness* – (PDGA 2022).
- Salibandy: *IFF strives for fairness in all aspects of Floorball* (IFF 2023).

Arvostus näkyy myös välillisesti reilun pelin ja mahdollisuuksien tasa-arvon välityksellä. Reilu peli liitetään etenkin siihen, miten sen avulla pyritään motivoimaan urheilijoita panostamaan urheiluuraan, mutta myös kannustamaan seuraavia sukupolvia osallistumaan kilpaurheiluun (World Athletics 2023, 3; UCI 2025, 28; LPGA 2025). Ilman reilua peliä huippu-urheilua ei nähtäisi järkevänä ajan sijoituskohteena. Erityisesti jääkiekkoliitto toteaa, ettei se halua ”riskeerata” urheilijoiden innostumista sallimalla epäreilua kilpailua, ja siksi lupaa osallistujille reilun pelin (IIHF 2022, 3). Reilu peli on havaittavissa myös sääntöperusteisessa pelaamisessa. Salibandyssa nähdään sääntöjen edesauttavat ”tasapainoista reilun pelin ympäristöä” molemmille pelin osapuolille (IFF 2023, 2). Golfliitto puolestaan kokee sääntöjen olevan jopa kriittinen osa reilun pelin saavuttamista (LPGA 2025).

Mahdollisuuksien tasa-arvo sen sijaan liitetään vahvasti ennen kaikkea sukupuolijaotteluun ja kuinka sitä on historian saatossa hyödynnetty edistämään cis-naisurheilijoiden asemaa urheilujärjestelmässä. Yleisurheiluliitto toteaa suoraan erillisten kilpailukategorioiden olevan ”ainut keino” reilun pelin saavuttamiseksi (World Aquatics 2023, 3). Vesiurheiluliitto sen sijaan toteaa erottelun heijastavan tasa-vertaista mahdollisuutta sukupuolten välillä:

Without eligibility standards based on biological sex or sex-linked traits, we are very unlikely to see biological females in finals, on podiums, or in championship positions –.
(World Aquatics 2023, 3)

Tämän takia liitto toteakin mahdollisuuksien tasa-arvon olevan lajin ydinsitoumus (World Aquatics 2023, 4).

Nyrkkeilyliitto puolestaan linjaa lyhyesti ja ytimekkäästi nyrkkeilijöiden kilpailevan samaa biologista sukupuolta olevaa yksilöä vastaan (IBA 2023, 17). Itse dokumentti ei avaa perusteluja tälle, mutta liitto on erikseen ottanut asiaan kantaa vuonna 2025. Kannanotto kiteytyy siihen, miten lajiliitto pyrkii tällä linjauksella ”suojelemaan naisnyrkkeilijöitä epäreilulta kilpailulta” ja toisaalta tarjoamaan kaikille urheilijoille ”tasapuolisen urheiluympäristön” (IBA 2025). Jälkimmäinen on lupauksena kyseenalainen, sillä kannanotto lähes suoraan rinnastaa transsukupuoliset urheilijat epäreilun kilpailun kanssa. Tämän vuoksi taulukossa 5 oikeudenmukaisuus ei ole ”erittäin tärkeää” nyrkkeilylle, sillä liiton näkemys siitä on hyvinkin vinoutunut.

Painonnosto on ottanut erilaisen sukupuolellisen lähestymistavan linjauksessaan. Sen sijaan, että puhuttaisiin sukupuolinormatiivisuudesta tai binäärisestä jaottelusta, tekstissä korostuu merkittävästi sukupuoli-identiteetti ja sen turvallinen ilmaisu. Liitto tarjoaa myös ”Open Gender” -tapahtumia, mihin sallitaan transsukupuolisten rinnalla muu-sukupuoliset, intersukupuoliset ja DSD-urheilijat, kun taas cis-sukupuolisilta evätään osallistuminen näihin. (IWF 2023, 1–7.) Sukupuoli-identiteetistä ja avoimista tapahtumista lisää turvallisuus- ja inklusioluvuissa.

Sukupuoliteemassa heijastuu reiluus myös siinä, kuinka transsukupuolisilta kielletään useassa lajiliitossa sukupuolen vaihtaminen vähintään neljäksi vuodeksi, kun he ovat saaneet osallistumisoikeuden johonkin kategoriaan (World Athletics 2023, 3; IPF 2023, 1; IWF 2023, 2; UCI 2023, 32; IFSC 2018, 3; IIHF 2022, 7–8). Liitot perustelevat päätöstä ”kilpailullisilla syillä” tai eivät anna perusteluja lainkaan. Poikkeuksellisesti ampumahiihtoliitto on kieltänyt kategorian vaihdon täysin vedoten ”sukupuolenvaihdosrallin” (ISSF 2023, 2–3). Tällä tavoin liitto siis varmistaa, että urheilija on sitoutunut valitsemaansa sukupuoli-identiteettiin. Oikeudenmukaisuuden vaatimus ei kuitenkaan ole lajissa ja siten taulukossa 5 ”erittäin tärkeää”, sillä liitto toteaa, ettei naisten kategoriaa tarvitse suojella reiluiden nimissä (ISSF 2023, 3).

Reilua peliä ja mahdollisuuksien tasa-arvoa yleistä käsittelyä seuraakin julkista keskustelua johtava teema: transsukupuolisten urheilijoiden suorituskyky. Voimannostoliitto toteaa, ettei kellään tulisi olla epäreilua tai niin sanottua suhteetonta etua toiseen urheilijaan nähden (IPF 2023, 1). Tämä etulyöntiasema yhdessä edellä mainittujen oikeudenmukaisuuden piirteiden kanssa muodostaa urheilujärjestelmän keskeisimmän tavoitteen eli kilpailullisen oikeudenmukaisuuden (*engl. competitive fairness*, World Aquatics), mikä nähdään saavutettavaksi kelpoisuusvaatimuksilla.

Keskustelu transnaisurheilijoiden suorituskyvystä on saanut aikaan testosteronitasorajat kelpoisuusvaatimukseen (ks. taulukko 4). Nykypäivänä urheilujärjestelmästä löytyy nähtävästi normi testosteronirajalle, mikä on tällä hetkellä 2,5 nmol/L johtuen osaltaan yleisurheiluliiton asettamasta linjasta. Myös jääkiekon lajiliitto seuraa yleisurheiluliiton esimerkkiä, vaikka sen asettama raja on huomattavasti korkeampi, sillä se hyödyntää samaa artikkelia, jota yleisurheiluliitto käytti aikoinaan DSD-linjauksissaan (IIHF 2022, 6; IAAF 2018, 21). Voimannostoliiton desimaalin heitto puolestaan johtuu matemaattisesta pyöristämisestä, sillä tarkaksi biologisten naisten testosteronitason ”katoksi” on määritetty yleisurheiluliiton DSD-linjauksessa 2,44 nmol/L (World Athletics 2023b, 23). Korkein raja löytyy kiipeilystä, joka kuitenkin on säädetty 7 vuotta sitten. Tämän puuttuvan sopimusreflektion myötä oikeudenmukaisuus on kiipeilylle vain ”tärkeää” taulukossa 5.

Vaikka monet lajit seuraavatkin yleisurheilun jalanjalkia testosteronirajassa, löytyy myös lajeja, jotka kulkevat omaa tietään. Frisbeegolfin lajiliitto on asettanut tiukimman testosteronirajan, vaikkakin liitto toteaa, ettei ”yhtäkään transurheilijaa tulisi jättää ulkopuolelle reiluuden periaatteen nimissä”. Liitto kuitenkin korostaa linjauksessaan transnaisilla olevan oikeus kilpailla urheilussa, mutta cis-sukupuolisilla naisilla on oikeus kilpailla suojellussa kategoriassa. (PDGA Board of Directors 2022.) Selityksenä tälle sekä tiukalle testosteronirajalle nousee frisbeegolfin liiton oikeudenmukaisuuden käsityksestä:

[Effects of male puberty] grant men a significant and unbridgeable advantage over women in nearly every physical contest. Even if a man later takes estrogen and artificially reduces the level of ‘bioactive’ testosterone in his body, he will not surrender these advantages.

(PDGA Board of Directors 2022).

Tämän takia frisbeegolfin oikeudenmukaisuuden arvostusta on alennettu taulukossa 5, sillä laji korostavat nyrkkeilyn tapaan – kuitenkin lievemmin – biologisen naisen asemaa oikeudenmukaisuuden käsityksessä jättäen transsukupuoliset naiset varjoihin.

Poikkeuksellista on myös se, että painonnostoliitto on asettanut testosteronirajan transnaisurheilijoiden lisäksi cis-naisille, mutta nämä rajat eivät ole yhtenevät. Cis-naisten testosteroniraja on 10 nmol/L, kun taas transnaisten 2,5 nmol/L. Cis-naisten rajaa perustellaan siten, että heitä ei tulisi rankaista luontaisesti korkeasta testosteronitasosta yhtä lailla kuin esimerkiksi naissukupuolisia koripallonpelaajia ei rankaista olemalla luontaisesti pidempiä, vaikkakin liitto huomauttaa, että eräiden tutkimusten mukaan 99,99 % naisista on alle 1,88 metriä pitkiä. (taulukko 3; IWF 2023, 6.)

Salibandy ja ampumaurheilu eivät sen sijaan ole asettaneet transsukupuolisten naisurheilijoiden testosteronitasolle mitään rajoja. Salibandyliitto tarkastelee tasot ”joltain ajalta” tapauskohtaisesti, mikä voi aiheuttaa epäoikeudenmukaisuutta urheilijoiden keskuudessa. Ampumaurheilun osalta suorituskyvyltään etulyöntiasemaa ei nähdä olevan lainkaan, minkä vuoksi testosteronirajoja ei ole asetettu. Nyrkkeilyn puuttuva testosteroniraja perustuu siihen, että se katsoo kelpoisuuden puhtaasti kromosomeista hormonien sijaan.

Testosteronirajojen ohessa on alettu tutkimaan murrosiän vaikutusta suorituskykyyn, mihin Tanner tasot taulukossa 5 viittaavat. Tasot perustuvat William A. Marshallin ja James Mourilyan Tannerin tutkimuksiin tyttöjen ja poikien murrosiästä (Marshall & Tanner 1969; 1970), joissa he kehittivät viisi tasoa eri murrosiän vaiheille. Tiivistetysti nämä tasot voidaan luokitella seuraavasti:

1. taso: esipuberteetti
2. taso: fyysiset muutokset alkavat
3. taso: fyysiset muutokset kiihtyvät
4. taso: murrosikä on täydessä vauhdissa
5. taso: murrosikä päättyy

(Cleveland Clinic 2024)

Säädösten mukaan urheilullisen suorituskyvyn kannalta keskeisintä on murrosiän käynnistyminen, joka tapahtuu Tanner taso 2:ssa. Tason rinnalle on säädetty ikävuosi 12, sillä murrosikä alkaa keskimäärin silloin (Cleveland Clinic 2024). Keskeiseksi perusteluksi Tanner taso 2 rajalle on nostettu miehillä tapahtuva kiveksen kehitys, joka lisää testosteronituotantoa. Siten biologisen miehen

testosteronitasot nousevat enemmän suhteessa biologiseen naiseen, jonka munasarjat tuottavat suhteellisesti vähemmän testosteronia murrosiän käynnistyttyä. (World Aquatics 2023, 4; UCI 2025, 28.)

Voimannostoliitto on linjannut muista eroten säädoiksiinsä tason 3 vedoten siihen, ettei sukupuolihormonien määrä nouse voimakkaasti ennen tasoa 4 (IWF 2023, 4). Tason 2 säätäneet lajiliitot argumentoivatkin miessukupuolisen murrosiän yleisesti heijastuvan suorituskvyylliseen etuasemaan (World Aquatics 2023, 2–4; World Athletics 2023, 3; IIFH 2022, 3), minkä takia sillä on merkitystä, onko transnaisurheilija kokenut murrosikää ennen sukupuolenvaihdosta. Kuten yllä esitettiin, erityisesti frisbeegolfissa korostetaan, että murrosiän vaikutuksia on mahdotonta lieventää, saati sitten poistaa kokonaan (PDGA 2022). Eroista huolimatta murrosiän vaikutukset suorituskvyyyn nähdään universaalisti aiheuttavan urheilujärjestelmässä epäoikeudenmukaisuutta kilpailijoiden kesken ja siksi koetaan tarpeellisenä säilyttää naisten ja miesten erilliset kilpaluokat (ibid.), vaikkakin lajissa ei olisi suurta merkitystä sukupuolella (ks. ISSF).

Oikeudenmukaisuutta erityisen tärkeänä pitävien lajien keskuudessa arvosta puhutaan sävyyn, joka korostaa sen yksinkertaisuutta ja selkeyttä; reiluus ja mahdollisuuksien tasa-arvo ovat selvästi osa urheilujärjestelmän ydintä. Arvio muutaman liiton arvostuksesta taulukossa 5 kuitenkin laskee korkeimmasta mahdollisesta tasosta yhdellä, mikä selittyy erityisesti oikeudenmukaisuuden käsityksen voimakkaalla vinoumalla. Näissä käsityksissä korostuu merkittävästi cis-naisten rooli. Puolestaan painonnostolla arvostus ei yllä korkeimpaan mahdolliseen, sillä sen linjauksessa painotetaan oikeudenmukaisuuden sijasta merkittävästi inklusiota.

Voimannostoliiton poikkeuksellisen matala arvio johtuu pitkälti sanoman neutraaliudesta – vain muutamassa kohdassa todella nousee esiin liiton oma ääni. Oikeudenmukaisuuden arvostusta alentaa se, kuinka voimannoston linjaus antaa mahdollisuuden ”taannehtivaan” säädöskäytäntöön aiheuttaen epävarmuutta. Liitto kuitenkin epätavallisesti korostaa epäreilussa ylivoimanarratiivissa transnaisten lisäksi myös cis-naisia, joka voidaan tulkita oikeudenmukaisuuden näkökulmasta reiluna. Viime kädessä säännöllinen arvosopimusreflektio on oikeudenmukaisuuden toteutumisen kannalta tärkeää, jonka puutteellisuuden takia kiipeily sai myös poikkeuksellisen alhaisen arvion oikeudenmukaisuuden arvostuksestaan.

5.2 Kumpi ensin: turvallisuus vai inklusio?

Taulukon 5 perusteella suurin hajonta lajiliittojen välillä liittyy siihen, kumpi kahdesta muusta perusarvosta sijoittuu arvojärjestyksessä toiselle sijalle. Tämä johtuu nähtävästi siitä, etteivät niiden periaatteet näyttäyty urheilujärjestelmässä yhtä yksiselitteisesti kuin oikeudenmukaisuus. Turvallisuutta voidaan käsitellä henkisestä ja fyysisestä näkökulmasta. Inklusio on vahvasti osa niin oikeudenmukaisuutta ja turvallisuutta, mutta yksinomaan siihen liittyy luhmannilainen näkemys relevanttiudesta sosiaalisessa järjestelmässä. Tutkimuksen kannalta vielä oleellisempaa on järjestelmän sisäinen inklusio eli relevanttius huippu-urheiluun. Näiden kahden arvon epäjohtonmukaisuus kansainvälisissä lajiliitoissa voi siis viitata periaatetason ongelmiin. Tällöin arvo ei kokonaisuudessaan edellä leksikaalisessa järjestyksessä toista, vaan priorisoidaan periaatteellista osaa siitä.

5.2.1 Henkinen ja fyysinen turvallisuus

Pääasiassa kaikille lajeille oikeudenmukaisuus on esisijaisessa arvoasemassa, mutta turvallisuus näytetty tulevan eräille lajeille, kuten kiipeilylle ja jääkiekolle, reiluuden kanssa käsi kädessä:

- Kiipeily: *The overriding sporting objective of the IFSC is and remains the guarantee of fair and safe competition* (IFSC 2018, 1).
- Jääkiekko: *The eligibility conditions established in this Policy are driven solely by the desire to guarantee fairness and safety within the sport* (IIHF 2022, 3).

Turvallisuuden näkökulmasta henkinen puoli ja tarkemmin syrjintä on selkeinten esillä. Puolella tutkittavista lajeista on lähes sama sanatarkka muotoilu siitä, miten sukupuoli-identiteettiin perustuvaa syrjintää ei hyväksytä. Tarkemmin tässä turvallisuusperiaatteessa korostuvat pahoinpitely, häirintä, leimaamisen tai vainoamisen sietämättömyys. (World Athletics 2023, 6; IWF 2023, 1–2; LPGA 2025; IIHF 2022, 3; IFF 2023, 4; ISSF 2023, 1). Kiipeilyliitto suhtautuu syrjintään kaikkein tiukimmin, sillä laji korostaa nollatoleranssia transfobiaa kohtaan (IFSC 2018, 1).

Painonnostoliitto tarkastelee syrjintää suorimmin turvallisen tilan periaatteen näkökulmasta. Liitto ohjeistaa kysymään lomakkeissa biologisen sukupuolen sijasta sukupuoli-identiteettiä sekä pronomiineja. Lisäksi suositellaan, että unisex-veppoja olisi aina saatavilla ja tunnustettaisiin urheilijoiden tarve yksityisyydelle. Painonnostossa jopa kannustetaan seuroja tarjoamaan LGBTQ+ inklusiovalmennusta. (IWF 2023, 7.)

Syrjinnän ohessa transsukupuolisten ihmisarvoa (engl. *dignity*) korostetaan. Tähän arvoon viitaten muun muassa yleisurheilu sekä jääkiekko korostavatkin, etteivät vaadi identiteetin laillista tunnistamista (World Athletics 2023, 8; IIHF 2022, 7), mutta yleisesti monelle lajiliitolle riittää virallinen ilmoitus sukupuoli-identiteetistä ilman juridista pätevyyttä (esim. IWF 2023, 5; IFSC 2018, 3). Kaikista selkeimmin ihmisarvo tulee esiin frisbeegolfin linjauksessa, jossa todetaan transyhteisön olevan osa frisbeekulttuuria:

We encourage all of our members to treat members of the transgender community with love and respect, in keeping with our frisbee culture. Transgender women should be free to live their lives as they see fit, without fear of being attacked for who they are.

(PDGA Board of Directors 2022)

Lajiliittojen joukosta löytyy myös niitä, jotka ovat kriittisempiä sukupuolen määrittämistä kohtaan. Vesiurheiluliitto sekä nyrkkeily vaativat kromosomaalisen sukupuolitestin sukupuolen määrittämiseksi, ja voimannoston lajiliitto edellyttää virallisen sukupuoli-identiteetin ilmoituksen lisäksi, että kyseinen identiteetti on passissa virallisena sukupuolena (ks. taulukko 5). Kriittisestä sukupuolen määrittämisestä huolimatta i) vesiurheiluliitto ”pyrkii tarjoamaan mahdollisuuksia ilman syrjintää”, ii) nyrkkeilyliiton eettisten ohjeiden mukaan ketään ei tulisi syrjiä sukupuolen perusteella ja iii) voimannostoliitto ”takaa kaikille ympäristön, joka tunnistaa ja kunnioittaa urheilijoiden tarpeen sukupuoli-identiteetille” (World Aquatics 2023, 2; IBA 2025; IPF 2023, 1). Nämä toimivat esimerkkinä sille, kuinka teot kertovat todellisen motiivin sanojen takana ja siksi kyseiset lajit eivät ole saaneet taulukkoon 5 kovin korkeaa tärkeysarviota turvallisuudesta.

Identiteetti-keskustelusta nousee seuraavana esiin, millainen rooli turvallisen tilan periaatteella on urheilujärjestelmän arvomaailmassa. Transsukupuolisten kohdalla tarkastelu liittyy ennen kaikkea turvalliseen identiteetin ilmaisuun, mutta joissakin lajeissa kyse on enemmänkin fyysisestä turvallisuudesta kilpailutilanteissa cis-naisen näkökulmasta. Tätä ulottuvuutta voidaan tarkastella erityisesti kontaktilajien olemuksen avulla. Tutkittavista lajeista fyysinen turvallisuus nousee etenkin nyrkkeilyssä, salibandyssä ja jääkiekossa. Vesiurheiluun kuuluu myös kontaktilajeja, kuten vesipoolo, mutta kelpoisuusvaatimuksessa tämä näkökulma jää suurelta osin huomiotta. Liitto kuitenkin yleisesti painottaa turvallisuusnäkökulmassa fyysistä turvallisuutta, johon on aina sitouduttu lajin historiassa (World Aquatics 2023, 2).

Nyrkkeilyn linjaus ei suoranaisesti ota kantaa turvallisuuskysymykseen, vaan toteaa ainoastaan, että miehet ja naiset nyrkkeilevät omilla sarjoissaan (IBA 2024, 17). Liiton erillinen kannanotto kuitenkin selventää enemmän turvallisuusnäkökulmaa: naisten sarjaa halutaan suojella transsukupuolisilta naisilta, jotka edustavat epäoikeudenmukaista kilpailuasetelmaa. Taustalla vaikuttaa merkittävästi jo aiemmin esitelty vuoden 2024 Pariisin olympialaisten tapaus, jossa ottelu keskeytyi vain vajaan minuutin jälkeen. Syynä oli vastustajan ”epänormaali lyöntivoima” ja siten ottelija halusi keskeyttää kilpailun erityisesti turvallisuussyistä. (esim. Saarinen 2024.) Liiton kannanotosta selviää, että se haluaa jatkossa suojella naisurheilijoita entistä voimakkaammin samankaltaisilta tilanteilta (IBA 2025).

Fyysinen turvallisuus painottuu myös salibandyssä ja jääkiekossa, vaikka niille ei ole ominaista nyrkkeilyn kaltainen tavoitteellinen suoraan kohdistettu väkivalta vastustajaa kohtaa. Törmäykset, mailanosumat ja muut kontaktit ovat kuitenkin historian saatossa muodostuneet keskeisiksi osiksi näitä lajeja. Turvallisuusriskeistä huolimatta salibandy ”on ylpeä siitä, että se on turvallinen urheilulaji” (IFF 2023, 3), ja jääkiekossa nähdään ensisijaisen tärkeinä urheilijoiden turvallisuus mutta siitä eroteltuna myös terveys (IIHF 2022, 3). Etenkin salibandyssä koetaan transsukupuolisten naisurheilijoiden aiheuttavan turvallisuusriskin, jota nähtävästi ei siedetä:

Trans female athletes are generally faster and heavier increasing the risk of muscle-skeletal injury and concussion in body-contact situations if they are competing in the female category.

(IFF 2023, 3)

Salibandy onkin ainoa käsiteltävistä lajeista, joka suoraan nostaa transsukupuolisten urheilijoiden fyysisyyden. Sen sijaan kaikki muut lajit näkevät nyrkkeilyn tapaan turvallisuusongelman kokonaisvaltaisemmin biologisessa sukupuoleessa. Oikeudenmukaisuutta käsitellessä huomattiin, että sukupuolten erottaminen eri kilpailuluokkiin ylläpitää järjestelmän oikeudenmukaisuutta. Kyse ei kuitenkaan ole vain oikeudenmukaisuudesta, vaan ajatusmaailma näkyy myös turvallisuudessa. Jääkiekon lajiliiton säädöksessä turvallisuus nouseekin esiin tavalla, joka on hyvin tyypillinen kaikissa kelpoisuusvaatimuksissa:

-- [B]ecause of the significant advantages in size, strength and power enjoyed (on average) by men over women from puberty onwards (due in large part to much higher levels of androgenic hormones), and the impact that such advantages can have on sporting

performance, it is necessary to have separate competition categories for males and females in order to preserve the safety, fairness and integrity of the sport –.
(IIHF 2022, 3).

Turvallisuudessa binäärisellä sukupuolijärjestelmällä on selkeästi valtaa, vaikka sitä ei suoranaisesti sille annettaisikaan. Esimerkiksi voimannoston lajiliitto ei viittaa sukupuoleen perustuvaan järjestelmään, mutta nostaa esiin suhteettoman suorituskyvyllisen edun (IPF 2023, 1). Ampumaurheiluliitto taas mainitsee säädöksissään sukupuolijaottelun, mutta ei näe sukupuolten välillä merkittävää suorituskykyeroa, minkä vuoksi se ei koe sukupuolijaotteluun perustuvan turvallisuusajattelun tärkeäksi lajille. Tästä huolimatta se edelleen ylläpitää sukupuolierottelua. (ISSF 2023, 2.) Sen sijaan frisbeegolfin liitto toteaa, etteivät ”turvallisuuskysymykset koske frisbeegolfia”, mutta laji kuitenkin huomioi suorituskyvylliset ominaisuudet, joista miessukupuolinen urheilija ei voi päästä eroon (PDGA Board of Directors 2022).

Yllä olevien piirteiden pohjalta voidaan yleisesti todeta sukupuolijaotteluun perustuvan rakenteen ylläpitävän urheilujärjestelmän yleisen turvallisuuden arvopohjaa. Vesiurheiluliitto alleviivaa säädöksissään ajatuksen, jonka nähtävästi koko sosiaalinen järjestelmä hyväksyy. Kuten edellä todettiin, kyseisessä organisaatiossa korostetaan historiallisella kontekstilla, eli traditiolla, saavutettua painoarvoa, jossa fyysinen turvallisuus on aina ollut merkittävä tekijä kilpailuissa. Liiton mukaan turvallisuus kuitenkin heikkenee organisaatiossa, jos suorituskyvyllisesti paremmat transnaisurheilijat saavat osallistua naisten sarjassa ilman biologiaan perustuvia rajoitteita. Tällöin biologisiin naisiin kohdittaisi suurempi loukkaantumisen riski. (World Aquatics 2023, 2.)

Kolmesta käsiteltävästä arvosta turvallisuudessa korostuu vahvasti kohde: kenen turvallisuudesta puhutaan? Taulukossa 5 nyrkkeilyn vähäpätöinen asenne turvallisuutta kohtaan johtuu pitkälti moraali-paniikin asettamista raameista ja siten transsukupuolisten naisurheilijoiden esittämisestä kansan paholaisina. Sen sijaan arvio painonnostoliiton turvallisuuden arvostuksesta on laskenut, sillä sen kelpoisuusvaatimuksessa korostuu päinvastoin transsukupuolisten urheilijoiden turvallisuustilanne. Transnaisurheilijoiden turvallisuus näyttäytyisi kuitenkin olevan yleisesti cis-naisten turvallisuutta enemmän esillä, mikä kuitenkin on oletettavaa, kun kyse on kuitenkin transnaisten osallistumisesta koskevista kelpoisuusvaatimuksista.

5.2.2 Inkluisio

Inkluisio on kolmesta arvosta se, johon lajiliittojen säädökset konkreettisesti kohdistuvat. Kelpoisuusvaatimusten fundamentaalinen tehtävä on määrittää ne raamit, joiden sisällä oikeudenmukaisuus, turvallisuus ja ennen kaikkea inkluisio tapahtuvat. Jos kelpoisuusvaatimusten kriteerejä ei täytetä, järjestelmä määrittää yksilön irrelevantiksi ja suorittaa poissulkevan toimintonsa.

Vaikka Luhmann argumentoi modernin yhteiskunnan vääjäämättömän eksklusiivisen piirteen puolesta, lähes jokainen käsiteltävä lajiliitto on sitoutunut ainakin jossain määrin inklusioon. Seuraavat lajit ilmaisevat sitoumuksensa selkeästi:

- Vesiurheilu: *World Aquatics is committed to the inclusion of all Aquatics athletes from all countries in the sport* - - (World Aquatics 2023, 6).
- Voimannosto: *The International Powerlifting Federation (IPF) is an inclusive organization for all people with different gender identities* (IPF 2023, 1).
- Golf: *For more than seven decades, the LPGA has been a leader in championing diversity and inclusion, both on and off the golf course* (LPGA 2025).
- Salibandy: *Floorball for All. One ball – One world. IFF aims to be highly inclusive – whether that is based on gender, age, ethnicity, or physical ability* (IFF 2023, 3).
- Ampumaurheilu: *ISSF seeks to be totally inclusive to provide a clear path to participation in its sport for all* – – (ISSF 2023, 1).

Säädöksissä nousee myös Luhmannin teorian mukaisia organisaatiollisia ehtoja inklusiolle. Tällöin transurheilijoiden osallistumista tuetaan siinä määrin kuin se on yhteensopivaa lajiliiton ensisijaisten tavoitteiden kanssa. (UCI 2025, 1, IFSC 2018, 1; IIHF 2022, 3). Vaihtoehtoisesti leksikaalinen järjestys nousee esiin siinä, kuinka laji pyrkii olemaan niin inklusiivinen kuin mahdollista, jolloin eksklusiivisia piirteitä pystytään perustelemaan välttämättömyydellä tai sattumalla (World Athletics 2023, 11; IIHF 2022, 3; UCI 2025, 28).

Vesiurheiluliitto on ottanut käsiteltävistä lajeista laajimmin kantaa inklusioon. Liitto toteaa, ettei yhtäkään urheilijaa tulisi jättää ulkopuolelle sukupuoli-identiteetin tai muun sukupuoleen perustuvan piirteen takia. Liitto kuitenkin painottaa myös, että kelpoisuuspäätökset johtavat aina eksklusiivisiin vaikutuksiin, ja nyt vaikutukset ”sattuvat” kohdistumaan transsukupuolisiin naisiin (World Aquatics 2023, 3–4). Vesiurheiluliitto vakuuttaa tämän kuitenkin tapahtuvan reilusti:

The Legal Group has tailored World Aquatics' eligibility rule narrowly, so that (a) it is neither under- nor over-inclusive, and (b) it includes provisions throughout that are designed to ensure that the requirements and restrictions for transgender women and 46 XY DSD athletes with a female gender identity to compete in the women's competition category are limited to what is necessary and proportionate to achieve World Aquatics' overarching objectives.

(World Aquatics 2023, 3–4)

Kelpoisuusvaatimus siis vain osoittaa vesiurheiluliiton mukaan sen, mikä on ollut välttämätöntä yleis-tavoitteen eli reilun pelin saavuttamiseksi. Liiton kattava ilmaisu inklusioasenteestaan on saattanut vaikuttaa alentavasti taulukon 5 arvioon. Sattumanvaraisuudella perusteltu linjaus ei kuitenkaan luo kovinkaan suurta luottamusta siitä, ettei liitto olisi tietoisesti päättänyt kohdistaa kelpoisuusvaatimuk-sen eksklusiovaikutukset transsukupuolisiin naisurheilijoihin. Taulukon 5 arvio vesiurheiluliiton in-klusioarvostuksesta perustuukin pitkälti tulkintaan, jossa nähtävästi kyseinen liitto on pyrkinyt peh-mentämään julkisuudelle lajille nähtävästi tarpeellista transeksklusiota.

Päinvastoin frisbeegolf on hyvinkin suoraviivainen inklusioasenteensa ilmaisussa. Kelpoisuusvaa-timus ei itsessään ota juurikaan kantaa, mutta liiton hallituksen kannanottoa avaa asenteita huomattavalla intensiteetillä. Kannanotto pohjautu sekä tutkimusryhmän selvitykseen kuin lajin sisällä suoritetuun jäsenkyselyyn. Tutkimusryhmän raportti pyrkii vakuuttamaan, että transnaisurheilijoiden in-klusio on uhka naisten urheilulle. Raportista kuitenkin käy ilmi, että inklusiota arvostetaan ainakin vähän, sillä sen mukaan ”yhtäkään transsukupuolista tulisi koskaan jättää ulkopuolelle reiluuden ni-missä”. Sen sijaan, jos taulukkoon 5 otettaisiin huomioon vain kysely, ei lajissa arvostettaisi in-klusiota lainkaan. Kyselyn mukaan jopa 80 % lajin huippu-urheilijoista oli eksklusion puolella. Vesiurheilun tavoin frisbeegolfin kannanottoa kuitenkin pyritään lieventämään loppuhuomautuksella, jossa ilmaistaan halukkuus olla inklusiivinen urheilulaji. (PDGA Board of Directors 2022.)

Selkeimmin suhtautuminen transsukupuolisten inklusioon on havaittavissa kelpoisuusvaatimusten kriteereistä taulukossa 4: mitä tiukemmat säädökset ovat sitä enemmän ne aiheuttavat poissulkemista. Tämän takia nyrkkeily ei näe inklusiota lainkaan tärkeänä, sillä se sallii vain biologista sukupuolta edustavat urheilijat. Arvio frisbeegolfin inklusioarvostuksesta on yhteydessä lajin tiukkaan testosteronirajaan. Rajan ollessa jopa matalampi kuin tutkittu biologisen naisen luontainen testosteronitaso se väistämättä aiheuttaa järjestelmästä poissulkemista. Muutaman lajin arviota alentaa myös se, että tilanteessa, jossa transnaisurheilija kohtaa eksklusion naistensarjasta, heidän inklusionsa miesten

sarjaan nähdään kuitenkin suotavana vedoten syrjinnän ehkäisemiseen (World Aquatics 2023, 9; IPF 2023, 2). Se on silti tulkittavissa eksklusiona naisten kilpasarjasta.

Lisäksi transnaisurheilijat on huomioitu avoimen sarjan perustamisessa. Vesiurheiluliitto toteaa, miten se saattaa tulevaisuudessa kehittää avoimen luokan, johon transnaisurheilijoilla olisi paremmat inklusiomahdollisuudet (World Aquatics 2023, 9). Luokka nähtävästi järjestettiin ensimmäisen kerran vuoden 2023 MM-kisoissa (The Associated Press 2023). Sen sijaan painonnostoliitto on luonut inklusion kannalta edistyksellisen sarjan: *Open Gender*, johon cis-sukupuoliset urheilijat eivät saa osallistua, mutta käytännössä muut saavat (IWF 2023, 2–3). Vaikka tämä sarja ei vastaa naisten kilpasarjaa, se voitaisiin silti tulkita inklusion arvostuksena ottaessaan huomioon sukupuolen moninaisuuden. Tosin taustalla piilee myös ajatus cis-sukupuolisiin urheilijoihin kohdistuvasta eksklusiosta. Jälkimmäinen ei kuitenkaan ole laskenut arviota painonnoston inklusioarvostuksesta, sillä heille on jo määritelty ensisijainen ryhmä järjestelmässä.

Viime kädessä transnaisurheilijoita kannustetaan muuhun lajitoimintaan, jos heiltä suljetaan pois mahdollisuus osallistua huippu-urheilussa naisten sarjaan:

Except as provided in Section 3 below as to Elite Events, individuals may participate in LPGA activities in accordance with their gender identity without limitation, including governance, employment, participation in LPGA Professionals training and education programs and Girls Golf.

(LPGA 2025)

Käytännössä kuitenkin kaikki naisten kilpaurheilusta eroavat inklusiotavoitteet voidaan tulkita eksklusion sietämisenä, vaikkakin ne tarjoavat mahdollisuuden transnaisurheilijoille osallistua urheilujärjestelmään. Tutkimus keskittyy kansainvälisen tason huippu-urheiluun, joten niitä ei tulkita inklusion arvostuksena.

Luvussa mainitut piirteet inklusioasenteista eivät juurikaan kuvasta ampumaurheiluliiton asennetta inklusioon. Ampumaurheilu eroaakin inklusiivisuudessa huomattavasti muista lajeista – myös saman arvion saaneesta painonnostoliitosta – sen erityisen voimakkaan mielipiteen takia. Liitto toteaa priorisoivansa inklusiota pitkälti tasavertaisten lajisuoritusominaisuuksien takia:

Given that the only potential and negligible advantage that transwomen may have is in visuospatial coordinatio , ISSF the Medical Committee finds that it would be justified in terms of shooting to prioritise inclusion and allow Transgender women to compete freely in the Woman category in International Competition.

(ISSF 2023, 2)

Merkittävää ampumaurheiluliiton asennoitumisessa on myös se, että se on ainut, joka alleviivaa transnaisurheilijoiden osallistumisen kansainvälisiin kilpailuihin – ei vain yleisesti urheiluun. Inklusiivinen asenne ei sinänsä ole yllättävä ottaen huomioon, että siitä on vasta hiljattain tullut sukupuolibiinäärisen järjestelmän alainen urheilulaji. Binäärijaottelu otettiin käyttöön ampumaurheilussa vuoden 1996 Atlantan olympialaisissa väitetysti sen seurauksena, että naisampuja päihitti ensimmäistä kertaa edellisissä olympialaisissa mieskilpailijat skeet-ammunnan avoimessa sarjassa (Wenicke 2020, 304).

Loppujen lopuksi, jos kelpoisuusvaatimukset eivät suoraviivaisesti sulje pois transsukupuolisia naisurheilijoita, kuten nyrkkeilyssä, voidaan katsoa, että inklusiota arvostetaan ainakin jonkin verran. Urheilujärjestelmässä IOC on asettanut inklusiolle raamit, joita tulisi noudattaa, mutta samalla se on antanut lajiliitoille valtuudet määritellä itse, millainen inklusion aste on niissä suotavaa. Vaikkakin tämä on aiheuttanut hajontaa asenteissa, kaksi teemaa toistuu selvästi lähes jokaisessa inklusiokäsityksessä: ehdollisuus ja siedettävyyys. Näiden teemojen takia transinklusion asema leksikaalisessa järjestyksessä ei tule olemaan kovinkaan korkealla, vaikkakin vastapainoksi löytyy muutamia lajeja, jotka ovat nostaneet transnaisurheilijoiden inklusion jopa tärkeimmäksi arvoksi.

5.3 Urheilujärjestelmän kuusi periaatetta leksikaalisessa järjestyksessä

Taulukko 5 antoi suuntaviivaa sille, missä järjestyksessä oikeudenmukaisuus, turvallisuus ja inklusio tulevat esiintymään leksikaalisessa järjestyksessä. Lajiliittojen linjausten syväluotaavan tarkastelun pohjalta pystytään seuraavaksi määrittämään arvojen pohjalta urheilujärjestelmän periaatteet, joiden perusteella se toimii. Lisäksi ne asetetaan leksikaaliseen järjestykseen, joka ilmaisee periaatteiden keskinäiset suhteet.

Taulukko 6: Urheilujärjestelmän periaatteet ja niiden leksikaalinen järjestys

1	Reilu peli
2	Biologisten sukupuolten välinen mahdollisuuksien tasa-arvo
3	Turvallisen tilan periaate
4	Transsukupuolisten naisurheilijoiden inklusio urheilujärjestelmään
5	Fyysinen turvallisuus
6	Transsukupuolisten naisurheilijoiden inklusio huippu-urheilussa naisten kilpasarjaan

¹ *Reilu peli* on ilmiselvä periaate ottaen huomioon sen roolin järjestelmän fundamentaalisessa olemuksessa ja toisaalta järjestelmän koodin suorittamisessa. Tätä ilmiselvyyttä tukee niin taulukon 5 arviot kuin tarkemmat selvitykset lajiliittojen asenteista oikeudenmukaisuutta kohtaan. Siksi se on asetettu leksikaalisessa järjestyksessä ensimmäiseksi. Koodiin ”voittaja/häviäjä” on upotettu käsitys reilusta pelistä, sillä järjestelmässä tapahtuu oikosulku, jos koodin tuotosta eli voittoa tai häviötä ei koeta oikeudenmukaiseksi. Oikeudenmukaisuutta edistää erilaiset säännöt, kuten kelpoisuusvaatimukset. Osaltaan siksi transsukupuolisten naisurheilijoiden kelpoisuusvaatimukset on nähtävästi kehitetty.

² Mahdollisuuksien tasa-arvo tulee järjestyksessä heti reilun pelin jälkeen, sillä se heijastaa sitä, kuka on relevantti urheilujärjestelmän koodin toteutukselle. Kuten kelpoisuusvaatimuksista käy ilmi, urheilujärjestelmä on aina perustunut ajatukseen sukupuolellisesta kyvykkyydestä ja suoriutumisesta. Urheilujärjestelmässä leksikaalisen järjestyksen toisena periaatteena onkin tarkemmin *biologisten sukupuolten välinen mahdollisuuksien tasa-arvo*, sillä alussa vain miessukupuolisilla oli oikeus kilpailla. 1900-luvun alussa alettiin vähitellen eri lajeihin perustamaan naisille oma sarja. Nykypäivän lajiliittojen kelpoisuusvaatimuksissa nouseekin selvästi esiin se, miten ei olisi reilua laittaa naisia kilpailemaan miehiä vastaan tai jättää heitä kokonaan kilpailun ulkopuolelle. Tämän vuoksi urheilujärjestelmällä on myös sisäinen arviointi sille, mihin sarjaan kukin on relevantti. Koska järjestelmä

on nähnyt cis-naisen jo suhteessa pidempään relevanttina kuin transnaisen, voimakkaampaa punta-ointi jälkimmäisen kilpailumahdollisuudesta naisten sarjassa on pakostakin pitänyt tapahtua. Periaatteellisesti transnaisen mahdollisuuksien tasa-arvo ei vielä kuitenkaan rinnastu sukupuolten välisen mahdollisuuksien tasa-arvon kanssa, ja sitä tuskin on edes havaittavissa vaatimuksissa, minkä vuoksi se erotetaan leksikaalisesta järjestyksestä.

³ Järjestyksessä kolmantena periaatteena on *turvallisen tilan periaate*. Tämä periaate on ollut selkeästi mukana transnaisurheilijoihin liittyvässä keskustelussa ja siksi kelpoisuusvaatimuksissa painotetaan nollatoleranssia syrjinnälle tai muulle vihamieliselle käyttäytymiselle. Erityisesti transsukupuolisille naisille tämä tarkoittaa oman sukupuoli-identiteetin vapaata ilmaisuja urheilujärjestelmän sisällä.

⁴ Turvallisen tilan periaate edeltää *transsukupuolisten naisurheilijoiden inklusiota urheilujärjestelmään* johtuen siitä, että sukupuoli-identiteetin ilmaisu sallitaan tietyissä rajoissa. Lisäksi urheilujärjestelmässä on voimistunut merkittävästi sellaisen turvallisen tilan periaatteen ilmaisu, jossa korostetaan cis-naisia ja kuinka transnaiset heikentävät periaatteen toteutumista järjestelmässä.

⁵ *Fyysinen turvallisuus* on järjestyksen loppupäässä, vaikka monissa lajeissa puhutaankin fyysisen turvallisuuden puolesta. Tämä johtuu pitkälti siitä, että urheilujärjestelmässä sallitaan fyysiset loukkaantumiskäsitteet melko pitkälle. Monissa lajeissa koodin toteutus jopa perustuu loukkaantumiseen. Loukkaantumiset siedetään kuitenkin vain tiettyyn pisteeseen asti, joka ei sisällä mahdollista transsukupuolisen naisurheilijan aiheuttamaa vahinkoa, vaikkakin se tapahtuisi lajiomaisten suoritusten takia. ⁶ Siksi fyysinen turvallisuus edeltää *transnaisurheilijoiden inklusiota huippu-urheilussa naisten kilpasarjaan*, sillä mahdollinen suorituskyvyllinen etulyöntiasema asettaa kontaktilajien harrastajat sietämättömään loukkaantumisenriskin alaisiksi. Lisäksi urheilujärjestelmässä on nähtävä laaja konsensus siitä, miten lajit mahdollistavat mieluummin transnaisurheilijoiden osallistumisen miesten sarjaan tai kannustavat osallistumaan urheilujärjestelmään muulla tavoin kuin kilpailemalla huippu-urheilussa.

Leksikaaliselle järjestykselle on havaittavissa myös yksiselitteisempi perustelu: oikeudenmukaisuudelle ei ole asetettu minkäänlaisia ehtoja ja siten epäoikeudenmukaisuutta ei siedetä lainkaan, kun taas turvattomuutta siedetään vähän ja eksklusiota suhteellisen paljon. Merkittävää on myös huomata, kuinka kansainväliset lajiliitot ovat asettaneet suoranaisia ehtoja käsiteltävistä arvoista vain inklusiolle, ja tämä vaikuttaa merkittävästi arvojen leksikaaliseen järjestykseen. Pike (2021) laati artikkelissaan ehtolauseet oikeudenmukaisuudelle ja turvallisuudelle, mutta tämän tutkimuksen

aineiston pohjalta ehdollisuus liittyy eniten inklusioon. Näin ollen on oleellista muotoilla yleispätevä ehtolause inklusion näkökulmasta, joka heijastaa tämänhetkistä urheilumaailman tilannetta:

Inklusion ehtolause: Transnaisurheilijoiden inklusio sallitaan vain, jos he eivät herätä epäoikeudenmukaisuuden tai turvattomuuden tuntemuksia urheilujärjestelmälle relevanteissa yksilöissä.

Käytännössä inklusion ehtolause kohdistuu siihen, kuinka transsukupuoliset naiset istuvat nykyisiin urheilujärjestelmän oikeudenmukaisuuden ja turvallisuuden käsityksiin. Lauseessa korostuu urheilujärjestelmän erillisyyden muista, mutta siihen voisi sisällyttää myös ajatuksen urheiluun merkittävästi vaikuttavien muiden sosiaalisten järjestelmien käsityksistä. Tällöin tulisi huomioida laajemmin taustatekijät sekä oltaisiin mahdollisesti lähempänä käsitteellistä konsensusta. Lisäksi ehtolause huomioi moraalipaniikin, joka Cohenin (2011) teorian mukaan uusiutuu jatkuvasti yhteiskunnassa.

5.4 Muita arvoja: viihteellisyys ja arvokkuus

Oikeudenmukaisuus, turvallisuus ja inklusio ovat tämän tutkimuksen osalta urheilujärjestelmän keskeisimmät arvot. Ne eivät kuitenkaan kokonaisvaltaisesti edusta urheilujärjestelmän arvomaailmaa, vaikkakin pitkälti niiden pohjalta määritetään transsukupuolisten naisurheilijoiden relevanttiutta. Tässä alaluvussa käsittelemme kahta arvoa, jotka näkyvät myös urheilujärjestelmän kelpoisuusvaatimuksissa ja transinklusion liittyvässä keskustelussa tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen lisäksi. Nämä arvot ovat viihteellisyys ja arvokkuus.

Talous on merkittävä osa urheilujärjestelmää. Kuten aiemmin huomattiin, rahan mukaan tuleminen osaksi urheilua mahdollisti ja mahdollistaa edelleen yhä useamman urheilijan kilpauran. Ilman sponsoreita ja palkintorahoja ei monikaan kykenisi elämään ammattiurheilijana. Lisäksi itse kilpailujen järjestäminen vaatii paljon taloudellisia resursseja. Etenkin nykypäivän olympialaisten järjestäminen on niin kallista, että hyvin harvalla valtiolla on edes varaa niitä järjestää (McBride & Berman 2024). On arvioitu, että olympialaiset tarjoavat isäntävaltiolle taloushyödyn sijasta vain taloudellista tappiota (Ibid.), vaikkakin ne tuovat mukanaan suuren markkinavirran niin matkailun kuin muunkin yritystoiminnan osalta. Tämän takia myös kisojen järjestämisessä hyödynnetään ulkoista rahavirtaa.

Kolikolla on kääntöpuolensa. Vesiurheiluliitto toteaa linjauksessa olevansa sitoutunut ”edistämään lajin suosiota ja sen kaupallista arvoa”. Talous tuokin siis mukanaan urheilujärjestelmään ajatuksen

markkina-arvosta ja siten *viihhteellisyydestä*. Jos viihde olisi ollut mukana tämän tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä, siitä muodostettu periaate voisi jopa edeltää kaikkia nyt muodostettuja periaatteita – mukaan lukien reilua peliä. Viihdearvoa tuottavat niin huijausepäilyt, vakavat loukkaantumiset kuin kontroversiaalit inkluusio- tai eksklusiotapaukset. Nämä kaikki teemat esiintyvät myös transsukupuolisia naisia koskevassa julkisessa keskustelussa. Viihteellisyys kytkeytyy perimmiltään siihen, miksi urheilua harrastetaan: maaliton tilanne ei luo jännitystä ja yhteisöllisyyttä, vaan niin urheilijat kuin yleisökin kaipaavat ”draamaa”. Jääkiekko on tästä hyvä esimerkki, sillä osa jääkiekkofaneista saattaa jopa olla kiinnostuneita enemmän tappeluista kuin itse pelistä.

Markkina-arvoon vaikuttaa siten laajemmin urheilun olemus: mikä lajissa viehättää ja miksi sen katsomista tai harrastamista arvostetaan. Urheilun olemus voidaan leksikaalisen järjestyksen puitteissa kiteyttää reiluun peliin, mutta laajemmalla tarkastelulla olemukseen kuuluu myös sen pitkä lajihistoria ja sen aikana muodostuneet perinteet. Näistä piirteistä muodostuu ajatus urheilun *arvokkuudesta*, jota urheilujärjestelmässä arvostetaan paljon. Arvokkuutta edistetään järjestelmässä ensisijaisesti sääntöjen avulla. Erityisesti naisten vaatetus on herättänyt pohdintaa, sillä joissain lajeissa on hyvin tiukat ohjeistukset mitä saa ja ei saa pitää lajisuorituksen aikana päällä, vaikka vaatetuksella ei sinänsä olisi mitään tekemistä itse suorituksen kannalta. Poikkeuksena ovat kuitenkin lajit, missä vaatteet ovat urheilijan suojaamista varten, kuten jääkiekossa.

Transsukupuolisiin naisurheilijoihin liittyvässä keskustelussa nousee esiin urheilujärjestelmän olemuksen piirre, joka on edelleen nykypäivänä merkittävästi osa lajien arvokkuutta: sukupuolittuneisuus. Vaikka naisurheilun osuus ja näkyvyys ovat kasvaneet jopa eksponentiaalisesti modernin olympiahistorian aikana, siitä huolimatta miesten urheilu nähdään edelleen arvokkaampana. Pariisin olympialaisissa saavutettiin sukupuolten välinen tasa-arvo osallistujien kesken (IOC 2024), mutta silti miesten urheilua seurataan yhä selvästi enemmän kuin naisten urheilua. Tilanteeseen vaikuttavat esimerkiksi vähäisempi medianäkyvyys ja markkinointi (YouGov 2021). Kaiken tämän taustalla piilee laajalle juurtunut ajatus sitä, miten naisurheilu ei ole ”oikeaa urheilua”, sillä alun perin vain miehet kilpailivat urheilujärjestelmässä.

Viihteellisyys ja arvokkuus ovat siis myös osa transsukupuolisten naisurheilijain inkluusiokysymystä. Epäilyt transsukupuolisista naisista ja kyseisten henkilöiden mahdollisista reilun pelin rikkomuksista edistävät mediatuottoja etenkin moraalipaniikin nimissä; ihmisiä kiinnostavat kohut, kiistat sekä voimakkaita tunteita herättävät uutiset. Kuitenkin urheilun arvokkuuden kannalta kontroversiaalisuus ei ole toivottua ja siten se saattaa laskea lajien suosiota. Arvokonservatiivisen moraalipaniikin

vastavoimana vaaditaan urheilun kuulumista kaikille, jossa puolestaan transeksklusio näyttäytyy huonossa valossa. Se, kumpi ideologinen ääni kuuluu voimakkaammin näyttää vahvasti vaikuttavan siihen, kumpaan suuntaan lajeissa, urheilujärjestelmässä mutta ylipäätään yhteiskunnassa kallistutaan.

6 HUIPPU-URHEILU SUUNNANNÄYTTÄJÄNÄ

Urheilujärjestelmän keskeisimmille arvoille on yllä saatu muodostettua periaatteet ja ne on asetettu leksikaaliseen järjestykseen. Periaatteet ja järjestys osoittavat, että transeksklusio ei ole järjestelmässä täysin toivottua, vaikkakin arvokonservativinen moraalipaniikki siihen vahvasti viittaakin. Siinä eksklusio on kuitenkin saanut paljon kannatusta ja se edistäminen nähdäänkin järjestelmän hyvinvoinnin kannalta parhaimpana ratkaisuna. Vastahypoteesille on jo siis havaittavissa tukea huippu-urheilussa, mutta toistaiseksi voidaan sanoa saatujen tulosten osoittavan nollahypoteesin paikkansapitäväksi. Vaikka transsukupuolisten naisurheilijoiden inkluusio naisten sarjaan huippu-urheilussa on järjestyksessä pohjalla, on periaate silti olemassa. Transnaisurheilijoilla on siis tietyin ehdoin mahdollisuus osallistua huippu-urheiluun naisten sarjassa.

Leksikaalisen järjestyksen valossa tilanne vaikuttaisi selvältä: periaatteiden ja niiden järjestyksen pohjalta kansainvälisten lajiliittojen tulisi jatkossa määrittää kelpoisuusvaatimukset mutta myös muut toimintaa ohjaavat linjaukset. Tämä ajatus on kuitenkin lähes ideaali, sillä tasapainotilan saavuttaminen nykyisestä jännittyneestä ja polarisoituneesta ilmapiiristä vaatii niin yksilöiltä, päättäjiltä kuin arvoasenteiden kannalta paljonkin aikaa, uutta tutkimusta ja joustoa. Inkluusioon verraten oikeudenmukaisuus ja urheilijoiden turvallisuus ovat arvoja, joita on jo käsitelty pitkään urheilujärjestelmän historiassa, mikä on vakiinnuttanut niiden aseman leksikaalisessa järjestyksessä. Sen sijaan inkluusio on tullut agendalle viimeisenä, mikä on havaittavissa urheilujärjestelmän eri lajien kelpoisuusvaatimuksista. Siksi inkluusio, sen periaatteet ja niiden sijainti urheilujärjestelmän leksikaalisessa järjestyksessä tulevat aiheuttamaan vielä pitkään haasteita.

Tilanne ei ole kuitenkaan ominainen vain urheilujärjestelmälle. Myös muissa sosiaalisissa järjestelmissä ja toisaalta kollektiivisesti koko yhteiskunnassa ollaan pisteessä, jossa inkluusion käsite etsii paikkaansa. Tässä luvussa käsitellenkin siis, miten määritetyt urheilujärjestelmän periaatteet ja niiden leksikaalinen järjestys toimivat yhteiskunnalliseen arvokehityksen suunnannäyttäjinä. Lisäksi pohdin normatiivisesti vaihtoehtoisia suuntia. Kehityksessä nousevat esiin erityisesti arvosopimusreflektio, sukupuolen määrittäminen sekä yhteiskunnan eksklusiivinen olemus.

6.1 Arvosopimusreflektio

Tutkimuksen metodologinen asetelma heijastaa vahvasti sitä, mitä Rawls (1971) teoriassaan vaatii: uudet oikeudenmukaiset linjaukset muodostuvat aiempien arvosopimusten säännöllisellä reflektiolla. Arvosopimuksella siis tarkoitetaan yksilöiden keskistä yhteisymmärrystä jostakin arvosta ja reflektiolla sen tutkiskelua. Julkinen keskustelu onkin tätä pitkään vaatinut, vaikka kukaan ei sitä suoranaisesti ole näin ilmaissut. Reflektiota on tapahtunut urheilujärjestelmässä, jota eksponentiaalisella vauhdilla ilmestyneet kelpoisuusvaatimukset edustavat. Muutos on kuitenkin tapahtunut tavalla, joka ei näyttäydy kaikille oikeudenmukaisena. Absoluuttista kaikkien käsityksiä kattavaa oikeudenmukaisuutta ei Rawlsinkaan teorian mukaan sinänsä koskaan saavuteta, vaan tulisi pyrkiä olosuhteisiin, jossa kaikki sen viime kädessä hyväksyvät. Helpoiten tämä on nähtävästi saavutettavissa vastustamalla muutosta, jota transnaisurheilijat selkeästi edustavat, sillä silloin ollaan tilanteessa, joka on aiemmin heijastanut selkeämpää yhteisymmärrystä.

Ottaen huomioon nykyisten transsukupuolisten naisurheilijoiden määrän, reflektoinnista syntyneet kelpoisuusvaatimukset ovat vahvasti ennakoivia. Moraalipaniikin valossa on luotu uhkakuvia, minkälaiseksi urheilujärjestelmä on kehittymässä, jos nykyinen tilanne saa jatkaa. Ennakointi, spekulointi ja jopa salaliittoteoriat lietsovat järjestelmässä ennakkoluuloisuutta, epävarmuutta ja vihamielisyyttä juuri sillä tavoin kuin Rawls teoriassaan varoittaa. Urheilujärjestelmän arvosopimusreflektiossa nousee kaksi kilpailevaa ideologiaa: konservatismi ja liberalismi. Molemmilla on osansa moraalipaniikissa, mutta nähtävästi arvokonservatiiviset äänet ovat olleet voimakkaampia, mikä näkyy myös leksikaalisessa järjestyksessä.

Rawlsin (1971) ja Cohenin (2011) teorioissa pohditaan oikeudenmukaisuuden ja turvallisuuden kohdetta. Lajiliittojen kelpoisuusvaatimukset osoittavat, että biologista sukupuoltaan edustavat eli cis-sukupuoliset naisurheilijat ovat molemmissa edelleen selkeästi ensisijaisessa asemassa. Tämä näkyy erityisesti siinä, kuinka epäreilisuus tai turvattomuus liitetään transsukupuolisiin naisurheilijoihin. Etenkin nyrkkeilyliitto on löytänyt suoraviivaisen yhteyden epäoikeudenmukaisuuden ja transsukupuolisuuden välillä. Lisäksi lajiliittojen ristiriitaisuus sanoissa ja linjauksissa heijastavat niiden todellisia tarkoitusperiä, joihin avoin suhtautuminen transsukupuolisten inkluusioon ei pitkällä tähtäimellä kuulu. Tämä trendi on jo havaittavissa, sillä aineiston valikoinnin jälkeen lajiliitot ovat joko vahvistaneet kantaansa ekskluusiosta tai käsittelyn ulkopuolisista lajiliitoista löytyy linjauksia, joissa oikeudenmukaisuuden nimissä edistetään absoluuttista transekskluusiota huippu-urheilusta. Esimerkiksi Englannin jalkapalloliitto linjasi hiljattain jälkimmäisen mukaisesti (The FA 2025). Cis-sukupuoliset naisurheilijat on asetettu etusijalle, vaikka teoreettinen lähtökohta olettaisi toisin transsukupuolisten naisurheilijoiden edustaessa määrällistä vähemmistöä.

Luhmannin (1997) teorian avulla voidaan sen sijaan selittää kattavammin, miten urheilujärjestelmän arvosopimusreflektio vaikuttaa koko yhteiskunnassa. Urheilujärjestelmän osalta on havaittavissa merkittävä *spill-over* -reaktio, vaikka teoria korostaa sosiaalisten järjestelmien suhteellista itsenäisyyttä. Urheilun ytimessä on edelleen reilu peli, mutta se, miten tämä saavutetaan, ei ole enää täysin sen omissa käsissä. Huolimatta siitä, että on olemassa argumentteja, joiden mukaan urheilu on irrallinen osa politiikkaa, urheilujärjestelmän politisoitumisesta löytyy todisteita viimeisten vuosikymmenien ajalta. Oli kyse sitten nationalismista, diplomaatiasta, aktivismista tai sukupuolesta, urheilu on ollut merkittävä poliittinen arena. Poliittikka on ensisijaisesti hyötynyt urheilusta ilman selkeää vastavuoroisuutta, mutta etenkin transkysymys ja siitä kehkeytynyt arvosopimusreflektio ovat vahvistaneet suhteen symbioottisuutta: urheilujärjestelmän avulla on alettu edistämään sukupuolinormatiivisia asenteita, jotka perustuvat konservatiivisille käsityksille mies- ja naissukupuolesta.

Näin ollen, vaikka Luhmannin mukaan kuka tahansa voisi olla relevantti urheilujärjestelmälle, etenkin politiikalla on siihen paljon sananvaltaa. Järjestelmän syntyvaiheissa relevantti saattoi olla niinkin yksinkertainen kuin “urheilusta kiinnostunut”, mutta tämä ei ole pitkään aikaan enää riittänyt. Järjestelmään on sittemmin syntynyt tietynlaiset kiintiöt, jotka on tyydytettävä nykyisessä mallissa. Lisäksi ongelmaksi on ilmennyt se, että kiintiöihin vaikuttavat poliittisten näkemysten moninaisuus. Viime vuosina nousua on tehnyt liberalistinen ajatus siitä, miten oikeus osallistua kuuluu kaikille. Vähitellen tähän on tullut nimipoliittinen tarkennus eli millä “nimikkeellä” urheilujärjestelmään osallistutaan. Tällä viitataan feministiseen kritiikkiin erotella naiset ja miehet eri luokkiin sekä radikaaleimmin tarpeeseen poistaa urheilujärjestelmistä ja ylipäätään koko yhteiskunnasta käsitys nais- ja miessukupuolesta. Kritiikkiä on herännyt erityisesti transsukupuolisten yksilöiden sosiaalisiin järjestelmiin integroitumisen osalta, joista haastavin on ollut urheilujärjestelmä. Arvosopimusreflektio osoittaa, että ideologinen suunta on vaihtunut ja tällä hetkellä arvokonservatismi pyrkii vahvistamaan sukupuolierottelua ja modernin yhteiskunnan eksklusiivista luonnetta.

Vaikka transsukupuoliset naisurheilijat ovat tällä hetkellä osa sopimusperiaatteita ja saavat kilpailla huippu-urheilussa, nykyinen arvosopimusreflektio on nähtävästi päätyvässä tilanteeseen, jossa transsukupuoliset urheilijat eivät enää kuulu huippu-urheiluun. Heidän ei nähdä edustavan reilua eikä turvallista kilpailua siinä mielessä, mikä olisi eduksi järjestelmän toimivuudelle, joten ratkaisuna on nähty totaalinen kilpailukielto. Vaatisi enemmän selvitystä, miksi urheilujärjestelmässä on päädytty tähän, mutta kaksi selitystä on jo löydettävissä:

1. Koska transtutkimuksen kenttä on uusi ja pirstaloitunut, on vaikeaa tehdä päätöstä tutkimusten perusteelta. Siksi yksinkertaisempaa on kieltää osallistuminen riskeeraamatta reilua peliä.
2. Symbioottinen suhde politiikan kanssa on aiheuttanut sen, että Yhdysvaltain presidentin Donald Trumpin johtama konservatiivinen sukupuoli-ideologia ja moraalipaniikki ovat levinneet voimakkaasti urheilujärjestelmään, ja kelpoisuusvaatimukset on näin ollen nähty välineenä poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Näiden kahden selityksen lisäksi moraalipaniikista havaittiin, että arvokonservatiivisessa agendassa on kyse vastareaktiosta liberalistiselle yhteiskunnalliselle tavoitteelle sisällyttää transsukupuoliset sosiaalisiin järjestelmiin. Ekskluusio yhdestä järjestelmästä aiheuttaa Luhmannin teorian mukaan helposti dominoefektin muihin järjestelmiin, mitä vastareaktiossa tavoitellaankin. Ja kun urheilujärjestelmä on ollut paljon tapetilla, dominoefekti saattaa tapahtuakin huomattavasti nopeammin kuin liberalistinen inklusiomissio.

6.1.1 Urheilumaailma muutoksessa vai pysähdyksissä?

Arvosopimusreflektio viittaa haluun tai tarpeeseen muuttua, kun ympäröivä maailma on muuttunut. Pohjimmiltaan urheilu on alussa kehitetty sellaiseksi, että se kestää heikosti muutosta siinä vallitsevan arvokkuuden vuoksi. Pitkä lajihistoria ja -traditiot ovat urheilun harrastajille erittäin tärkeitä. Urheilujärjestelmän voidaan kuitenkin nähdä muuttuneen paljon viimeisen sadan vuoden aikana: uusia lajeja on kehitetty ja urheilulajien määrä on kasvanut olympialaisissa. Etenkin naisurheilijoiden osalta muutos on ollut merkittävää. Heidän taipaleensa on käynnistynyt 1900-luvun alusta ja kehitys on kiihtynyt eksponentiaalisesti 2000-luvun puolella: vuoden 2012 Lontoon olympialaisiin osallistui naisurheilijoita kaikista maista (Wenicke 2020, 359), ja kuten todettu, vuoden 2024 Pariisin olympialaisissa oli ensimmäistä kertaa täysi sukupuolten välinen tasa-arvo osallistujien keskuudessa.

Transnaisurheilijoiden nouseminen parrasvaloihin on kuitenkin valaissut tosiasian: urheilujärjestelmä on perinteidensä, arvokkuutensa sekä muutoksen pelon valossa perimmiltään konservatiivinen; konservatismille keskeistä ovat sosiaalisen ja poliittisen muutoksen sietämättömyys (Syrjämäki 2012, 8). Naisurheilijoiden osallistuminen oletettavasti hyväksyttiin lopulta siksi, kun yhteiskunnallinen asenne biologisten sukupuolten väliseen tasa-arvoon sai koko yhteiskunnassa kollektiivisen hyväksynnän. Järjestelmä on tasa-arvoaatteen myötä ominutkin itselleen paikan inklusion edistäjänä,

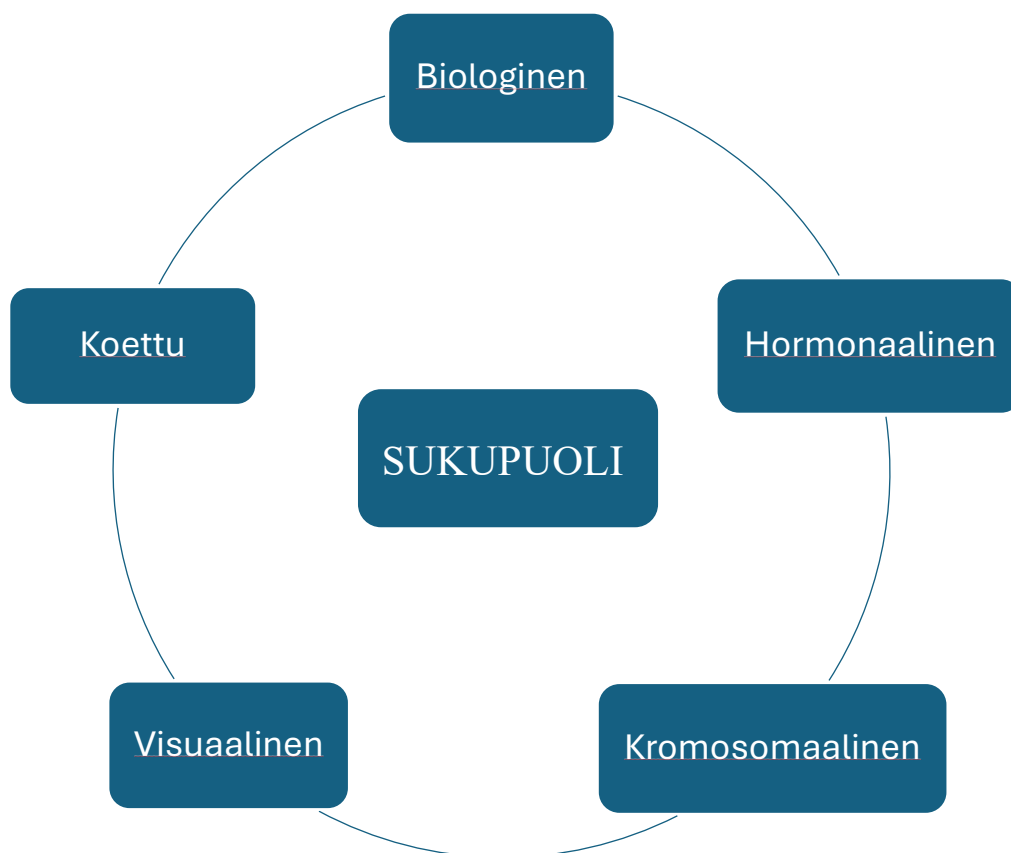
mutta nyt seinä huippu-urheilun osalta on tullut vastaan. Vaikka woke-ilmio ja siihen liittyvä Pride-liike ovat saaneet paljon yhteiskunnallista tukea jo suhteellisen pitkään, niistä huolimatta transsukupuolisten osallistumista ei nähdä huippu-urheilussa sopivana. Konservatiivinen siedettävä muutoksiintiö on tullut järjestelmässä täyteen ja transsukupuolisten naisurheilijoiden edustama muutos nähdään liian perustavanlaatuisena.

Tästä päästäänkin kysymykseen siitä, millainen urheilujärjestelmän arvosopimuksen tulisi olla, jos pyrkimyksenä olisi sisällyttää transsukupuolisiin naisurheilijoihin kohdistuvat periaatteet leksikaaliseen järjestykseen jatkossakin? Se ei sinänsä vaatisi paljon, jos katsotaan aiemmin muodostettuja periaatteita. Niissä on eroteltu transnaisurheilijat biologista sukupuolta edustavista. Kuten yllä olevassa inklusion ehtolauseessa esitettiin, oikeudenmukaisuudenkäsitys tulisi muuttua siten, että transsukupuoliset naisurheilijatkin edustaisivat konsensuksessa reilua peliä. Kuitenkin kokonaisvaltaisemmin järjestelmän konservatiivisen luonteen puolesta moraalipaniikki transsukupuolisia kohtaan tulisi hälventyä. Ensisijaisena keinona tähän on tutkimuksen lisääminen. Kuten on todettu, tutkimusta transsukupuolisista ja tarkemmin transsukupuolisista naisurheilijoista on kriittisen vähän, mikä osaltaan edistää moraalipaniikkia – kun tietoa ei ole, sitä keksitään. Lisäksi transnaisurheilijoihin kohdistuva moraalipaniikki on kytköksissä globaaliin valtaideologiaan: vuoden 2025 maailma näyttäytyy vahvasti konservatiivisena. Tarvitaankin siis jokin kipinä, joka vaihtaisi suunnan takaisin sellaisen inklusion edistämiseen, mikä ei rajoittuisi binääriseen ja normatiiviseen käsitykseen sukupuolesta.

Tilanne on kuitenkin tällä hetkellä se, että urheilujärjestelmässä pyritään vahvistamaan niitä piirteitä, jotka ovat olleet sille jo pitkään luontevia ja siten todettu toimiviksi. Arvosopimusreflektio nostaa reilun pelin entistä korkeammalle jalustalle ja sen mukana sukupuolierottelun. Voidaan ajatella kyseisen linjan jättää transsukupuoliset järjestelmän ulkopuolelle olevan sen tapa pysyä status quossa ja siten estää vireillä oleva sekä järjestelmän että yhteiskunnan tasolla oleva muutos. Järjestelmillä on taipumus kuitenkin hajota, jos ne eivät kykene pysymään muuttuvan maailman mukana. Siksi arvosopimusreflektio onkin tarpeen tehdä säännöllisesti. Joillekin reflektiosta syntynyt kehitys on eteenpäin, kun toisille taas taaksepäin ja näyttäytyy siten pysähtyneisyytenä. Siitä huolimatta se on silti muutosta, jota yhteiskunta tarvitsee, sillä transsukupuolisten urheilijoiden määrä on vähäisestäkin lukumäärästä huolimatta lisääntynyt järjestelmässä ja globaali ideologinen asennoituminen muuttunut.

6.2 Kuinka sukupuoli määritellään?

Pohjimmiltaan transkysymys linkittyy siihen, kuinka sukupuoli on aina määrittänyt urheilujärjestelmää. Se on käytännössä ollut merkittävin tekijä siihen, kuka on saanut kilpailla ja naisurheilun myötä, missä sarjassa. Ennen 1960-luvun loppupuolella alkanutta sukupuolitestaamista ulkoisilla ominaisuuksilla on ollut eniten painoarvoa. Näihin ominaisuuksiin ovat lukeutuneet niin sukupuolielimet kuin sosiaalisesti konstruoidut sukupuolipiirteet eli maskuliinisuus ja feminiinisyys. DDR-urheilijat kuitenkin asettivat etenkin jälkimmäisen määrittelypiirteen ongelmalliseksi, minkä vuoksi sukupuolitestit otettiin käyttöön. Myöhemmin transsukupuoliset naisurheilijat ovat nostaneet uudenlaisen tavan määrittellä sukupuoli, joka ei ole enää sidoksissa vain ulkoisiin ominaisuuksiin.

Kuva 1: Sukupuolen määritelmät

Yllä olevat kuvaukset sukupuolesta nostavat siis esiin eri tapoja määrittää urheilijan sukupuoli. Kuvaan 1 on kerätty nämä eri tavat yhteen. Ulkoiset ominaisuudet liittyvät *visuaaliseen sukupuoleen*, johon sisältyy niin yhteiskunnan asettamat sukupuoliraamit kuin oma kokemus niistä ja miten niitä tietoisesti tai tiedostamatta representoidaan. Sukupuolielimet ovat myös osa visuaalista sukupuolta,

mutta ne kuitenkin liitetään vahvemmin *biologiseen sukupuoleen*, joka kertoo muun muassa ihmisen lisääntymiskyvystä ja siten roolista jälkipolvien saamisessa. Biologisen sukupuolen määritelmä näkyy kuitenkin muulla tavoin urheilujärjestelmässä. Yleisesti sillä on selitetty yksilön mahdollisia kykyjä niin henkisesti kuin fyysisesti. DDR- sekä transnaisurheilijoiden myötä biologinen määritelmä on saanut entisestään uusia ulottuvuuksia. Ensimmäisen ryhmän osalta siihen liitettiin käsitys *kromosomaalisesta sukupuolesta*, kun taas jälkimmäisen ryhmä vahvistanut DSD-urheilijoista alkunsa saanutta *hormonaalista sukupuolta*. Molemmat näistä ovat syntyneet tavasta, jolla urheilijoiden biologista sukupuolta on pyritty määrittämään.

Transnaisurheilijoihin kohdistuva kritiikki johtuu pääosin siitä, kuinka heidän läsnäolonsa on vaikeuttanut urheilijan sukupuolen määrittämistä synnyttäessä järjestelmään uuden määritelmän: *koettu sukupuoli*. Se rinnastuu vahvasti visuaalisen sukupuolen kanssa, mutta sitä ei ole ennen lähivuosia läheskään yhtä merkittävästi yhteiskunnassa eroteltu, vaikkakin terminologisesti koettu sukupuoli kehitettiin jo 1950-luvulla (Alasuutari ym. 2017, 5–6), sillä biologisesti nainen on kokenut itsensä suurella todennäköisyydellä naiseksi. Nykypäivänä on enemmän ainakin julkisesti sellaisia yksilöitä, joiden koettu sukupuoli on vastakkainen biologisen sukupuolensa kanssa, johon transsukupuolisuuden määritelmä liittyykin. Vastustusta on aiheuttanut tämän uuden sukupuoliluokan pyrkimys ohittaa käsitys suorituskyvylisistä ominaisuuksista ja siten vähentää biologisen sukupuolimääritelmän valta-asemaa urheilussa mutta myös muualla yhteiskunnassa.

Miksi yhteiskunta sitten tarvitsee monta erilaista tapaa määrittää sukupuoli? Yksinkertaisesti siksi, ettei yksikään nykyisistä ole enää riittävä selittämään sukupuolta tarpeeksi monipuolisesti. Pryzgod ja Chrisler (2000) ovat huomanneet, kuinka sukupuoli on myös tärkeämpi osa yhteiskuntaa kuin ehkä tullaan ajatelleeksi: ihmisiä kiinnostaa vastasyntyneen sukupuoli, virallisissa lomakkeissa kysytään vastaajan sukupuolta (ibid., 553), vaatteita etsitään sukupuolen mukaan naisten- tai miesten vaateliikkeistä ja julkisiin vessoihin mentäessä valitaan omaa sukupuolta vastaava tila. Näissä vastaus tai toimintatapa on ollut pitkään yksiselitteinen, ja siksi sukupuoli on nähty ja koettu yksinkertaisena ja itsestäänselvänä piirteenä. Koetun sukupuolen ”syntymisen” myötä ajattelu on kuitenkin muuttunut. Koska yhä useampi ihminen kokee itsensä ulkopuoliseksi binäärijärjestelmäisessä yhteiskuntamallissa, on vaadittu parempaa tapaa selittää sukupuolta helpottaen *sukupuoli-identiteetin* eli oman sukupuolikokemuksen muodostamista.

Sukupuolen pluralistiselle määrittämiselle löytyy vastapainoksi yhteiskunnallinen sukupuolettomuus. Tämä vaatisi yhteiskunnan laajan mittakaavan uudelleen orientoitumista ottaen huomioon, kuinka

syväluotaava ja luontainen yhteiskunnallinen ominaisuus sukupuoli on. Yksilön tasolla ihminen alitajuntaisesti tulkitsee ohikulkijan ulkonäöstä ensimmäiseksi ominaisuudeksi biologisen sukupuolen. Ryhmän tasolla lapsilla on luontainen taipumus erkaantua vastakkaisesta sukupuolesta. Järjestelmän tasolla esimerkiksi lääketieteessä käsitys sukupuolesta on kriittisessä asemassa, sillä on olemassa sukupuoliominaisia sairauksia. Vaikka siis kuinka tahtois, sukupuolta ja sen määritelmiä on hyvinkin vaikeaa, ellei jopa mahdotonta irrottaa ihmisestä, järjestelmästä ja yhteiskunnasta.

6.2.1 kuka saa määritellä sukupuolen?

Vaikka on olemassa useampi sukupuolen määritelmä, joku silti päättää, mikä niistä on vallitseva. Päätöksenteko kytkeytyy vahvasti politiikkaan, mutta se ei silti tarkoita, etteivät urheilujärjestelmän eri elimet olisi vastuussa valinnoistaan. Siksi myös tutkimuksessa tutkittiin eritoten kansainvälisten lajiliittojen linjauksia, sillä urheilujärjestelmä on antanut niille mandaattinsa päättää, mitä sukupuolen määritelmää hyödynnetään milloinkin. Lajiliittojen taustalla kuitenkin vaikuttavat erilaiset toimijat ja lobbaajat, joiden ääni linjauksissa välillisesti kuuluu. Tämän vuoksi voi olla jopa vaikea hahmottaa todellista päätöksenteon lähdettä.

Muutamassa lajiliittojen linjauksessa todetaan, kuinka viime kädessä hyödynnetään jonkin valtion lainsäädäntöä (esim. IBA 2025). Esimerkiksi Suomen lainsäädännöstä löytyy syrjimiseen liittyviä lakeja (esim. Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014), joita tulee noudattaa urheilussa riippumatta siitä, mitä lajit itse asiasta toteavat. Kelpoisuusvaatimukset saattavat siten asettaa urheilijat tilanteeseen, joka on lain näkökulmasta mahdotonta saavuttaa. Näin on tapahtunut transsukupuolisten osalta linjauksiin ilmestyessä ”takarajat” sukupuolen vaihtamiselle. Systemaattisesti lähes kaikissa kriteereissä on asetettu 12 vuoden ikä takarajaksi, johon mennessä sukupuolenvaihdos tulisi olla tehtynä. Yhdysvalloissa vuoden 2024 lopusta lähtien yhteensä 26 osavaltiota on kieltänyt hormonihoidot alle 18-vuotiailta (HRC 2025). Myös Euroopan unionin alueella monella valtiolla hormonihoidojen aloittamisen alaikäräjäksi on asetettu 18 vuotta, jos ei ole viranomaisen ja/tai vanhempien suostumusta (FRA 2018). Suomessa jo sukupuoli-identiteetin tutkimusten aloittamisen alarajaksi on asetettu 13 vuotta, mutta hormonihoidojen aloittamiselle ei ole asetettu ikärajaa. Silti hoidot aloitetaan vain harvoin alle 18-vuotiailla. (Seta 2025b.) Alimman rajan on nähtävästi asettanut EU-maista Alankomaat, missä hormonaalisen hoidon aloittaminen on mahdollista 12 vuoden ikäisenä vanhempien suostumuksella (FRA 2018). Sekään ei silti vielä riitä kelpoisuusvaatimusten täyttämiseksi.

Eri valtioiden lait ovat erilaisia, mutta myös yleisesti maantieteellisellä sijainnilla on merkitystä, kuinka sukupuoli määritellään. Urheilujärjestelmässä on vallinnut pitkälti länsimaalaiset arvot, mutta transkysymys on nostanut jälleen parrasvaloihin sen, miten eri tavalla sukupuolesta edelleen ajatellaan liberaalin länsimaalaisuuden ulkopuolella. Aikaisemmin todettiin, että transsukupuolisuus on monessa maassa yhä kriminalisoitu. Siitä ei länsimaissa ole juurikaan puhuttu, kunnes viimeistään aasialaisen populaarikulttuurin leviämisen myötä. Esimerkiksi korealaisen *Squid Game* -ohjelman tuotanto herätti ihmetystä, kuinka ei-transsukupuolinen näyttelijä valittiin näyttämään transsukupuolista. Vastaukseksi selvisi ilmiselvä syy: transsukupuoliset ovat Koreassa hyvinkin marginalisoitu ja laiminlyöty ryhmä, eikä siksi avoimesti transsukupuolisia näyttelijöitä juurikaan löydy (Strause 2025).

Transsukupuolisten urheilijoiden sukupuoleen perustuvat oikeudet ovat osa laajempaa globaalia ilmiötä, jossa yleisesti vähemmistöryhmien oikeuksien vähennetään turvallistamispuheen voimin. Vaikka moraalipaniikissa puhutaan (biologisten) naisten turvaamisesta ja suojelemisesta, nainen ei kuitenkaan ole globaalissa maailmassa enää turvassa. Ilmiö liittyy arvokonservatismiin ja vanhoillis-kristillisten arvojen leviämiseen: ajetaan abortin kieltoa ja pyritään palauttamaan homoseksuaalisuus syntien joukkoon (Pye & Heilala 2025). Ristiriitaiseksi tekee sen, kuinka eräät cis-naiset jopa tietoisesti edesauttavat ilmiön kehittymistä. Esimerkiksi sosiaalisessa mediassa on levinnyt voimakkaasti *tradwife* -trendi eli sellaisen perhemallin ihannointi, johon kuuluu ajatus perinteisestä kotirouvasta. Lisäksi muutama vuosi sitten julkisuudessa kyseenalaistettiin, miksi Sinimusta liikkeellä on naispuolisia edustajia, vaikka sen puolueohjelma on antifeministinen (Sinimusta Liike 2021; esim. Yle 2025).

Sukupuolen määrittely ja valta on noussut esiin jopa humoristisessa keskustelussa, jossa pohditaan identifioitumisen rajoja. Nykyisen käytännön mukaisesti riittää vain ilmoitus siitä, miksi yksilö identifioituu ja sen tulee riittää yhteiskunnalle. Kuitenkin kipinän polarisoituneelle keskustelulle antoi nähtävästi valkoisen heteromiehen, Piers Morganin, argumentti omassa ohjelmassaan siitä, miten tämän käytännön perusteella hän voisi siten identifioitua ”mustaksi lesboksi”. Vastapuolen panelisti totesi tämän ”absurdina” ja ”transsukupuolisten yksilöiden pilkkaamisena”, mutta Morgan huomauttaa, kuinka sukupuolen itsemäärittämiselle on annettu paljon valtaa, mikä tekee järjestelmästä itsessään absurdin. (Piers Morgan Uncensored 2023, 4:09 – 5:09). Sukupuoli-identifioitumisen laajentumisesta kertoo myös esimerkiksi etenkin lasten ja nuorten keskuudessa noussut *therian*-ilmiö, jossa identifioituminen voidaan liittää sukupuolijärjestelmän ulkopuolelle koskemaan eläimiä (Hanhinen 2024). Kysymyksenä onkin siis herännyt, missä menee yksilön identifioitumisen vallan raja?

6.3 Eksklusio yhteiskunnan ytimenä

Nyky-yhteiskunnassa vallitsee ajatus inklusiosta ihmisoikeutena eli kaikilla tulisi olla yhtäläiset mahdollisuudet osallistua ja kuulua joukkoon riippumatta heidän henkilökohtaisista ominaisuuksistaan. Esimerkiksi naisten osalta tämä on johtanut lasikattojen murtamiseen työmarkkinoilla, jotta he voisivat ansaita yhtä paljon kuin miehet. Jatkumona tälle on muun muassa kehitetty anonyymi rekrytointi, joka ei ota huomioon muuta kuin yksilön osaamisen. Seksuaalivähemmistöjen osalta juhlitaan Pride-kuukautta sen puolesta, että kyseisen ryhmän jäsenet saisivat samanlaista kohtelua kuin sukupuoli- ja seksuaalinormatiiviseen ryhmään kuuluvat. Siksi esimerkiksi unisex-vessat ovat alkaneet yleistymään julkisilla paikoilla.

Tasa-arvoaatteen taustalla on tavoite rikkoa sitä normatiivisuutta, joka on ollut yhteiskunnallisen erottelun ydin. Luhmannin (1997) teorian mukaan eri järjestelmien koodin toteutus johtaa pitkällä aikavälillä tilanteeseen, jossa samankaltaiset ihmiset ja ihmisryhmät nähdään systemaattisesti relevantteina. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, miten tietyt piirteet – ulkonäölliset, biologiset, persoonalliset, kyvylliset – edesauttavat koodin toteutumista paremmin kuin toiset. Erottelua tukee myös aiemmin todettu fakta, ettei yhteiskunta viime kädessä tarvitse kaikkia yksilöitä.

Näitä yksilöitä määrittäviä piirteitä voitaisiin pitää neutraaleina, mutta niistä on luotu eräänlainen hirviö yhteiskunnassa. Relevanteista yksilöistä huomioidut yksityiskohdat luovat stereotypioita ja stereotypiat asenteita, jotka lisäävät keskustelua siitä, ketkä kuuluvat meihin ja ketkä eivät. Ilmiön vahvistuessa erilaiset rasistiset, seksistiset tai muut samankaltaiset ilmiöt ovat saaneet kasvualaa yhteiskunnassa johtuen yleistyneestä näkemyksestä irrelevantteja yksilöitä eli ”muita” kohtaan. Näin ollen eräät ihmiset ja ryhmät ovat ikään kuin ottaneet omiin käsiinsä valtuudet ohittaa järjestelmien luontaiset toiminnot ja määrittää itse relevanttiuden ominaisuudet. Ainut asia, mitä tästä yhteiskunnalle seuraa, on sekasorto, kun järjestelmät eivät toimi tarkoitettulla tavalla. Silloin voittajista tehdään häviäjiä ja syyttömistä syyllisiä.

Stereotypiahirviön perustus löytyy siitä, kuinka erottelu lähtökohtaisesti oletetaan olevan pahasta. Ketään ei saisi jättää ulkopuolelle, vaikka järjestelmä sitä todellisuudessa edellyttää. Taustalla nähtävästi painaa erotteluun liitetty negatiivinen konnotaatio, vaikka sille on kuitenkin löydettävissä myös positiivisiksi mielletäviä tilanteita. Yhteiskunnallista erottelua on tehty tietoisesti esimerkiksi puoluepolitiikassa helpottamaan demokraattista kansalaisvelvollisuutta eli äänestämistä. Lisäksi

kansanedustajien määrää on rajoitettu eli kaikkia ehdokkaita ei oteta mukaan, sillä mitä enemmän edustajia on, sitä vaikeammaksi demokraattisesta päätöksenteosta tulee.

Vaikka spekuloin aiemmin transinklusion puolesta urheilujärjestelmässä huippu-urheilun osalta, se ei silti tarkoita, että inklusio on yleisesti suotavaa siinä määrin, kun sitä on pyritty edistämään. Urheilujärjestelmä edustaa vahvasti sitä, mitä Luhmann toteaa modernin yhteiskunnan eksklusiosta: kaikkien ei kuulu olla osallisena huippu-urheilussa. Urheilujärjestelmän koodiin on kirjoitettu voittaja ei voittajat; tarkoituksena on siis löytää nopein, vahvin tai muuten paras yksilö eikä tehdä kaikista parhaita. Feministinen absoluuttinen inklusiotavoite on siis idealistinen, jota ei tulisi tavoitella. Sen sijaan tätä tavoitetta tulisi käsitellä painottamalla kokonaisvaltaisesti urheilujärjestelmää ja hyväksymällä järjestelmän sisäinen eksklusio.

Voidaankin siis esittää vastakysymys: millainen sopimus tulisi luoda, jotta yhteiskunnassa ja sen eri järjestelmissä siedettäisiin eksklusio? Kuten urheilujärjestelmän osalta tehtiin, ensimmäisenä tarvittaisiin syväluotaava perehtyminen yhteiskunnallisiin sopimusperiaatteisiin: millainen on yhteiskunnan arvopohja ja millaisia periaatteita niistä on muodostettu. Järjestelmät eivät ole lisääntyneen keskinäisriippuvuuden myötä enää irrallisia, sulkeutuneita yhteiskunnan osia, vaan ne vuorovaikuttavat keskenään. Näin ollen väitän, että urheilujärjestelmän periaatteiden leksikaalinen järjestys heijastaa pitkälti sitä, minkälaisia asenteita, maailmankuvia sekä arvoja yhteiskunnassa kokonaisuudessaan on. Tulisi siis tapahtua muutosta siinä, kuinka oikeudenmukaisuus ja turvallisuus nähdään suhteessa inklusioon.

Toisaalta tarvittaisiin myös itse eksklusion käsitteen uudelleen määrittämistä, joka huomioisi, ettei jokainen yksilö ole tarpeellinen kaikissa sosiaalisissa järjestelmissä. Tämän takia yhteiskunnassa on erilaisia järjestelmiä useampia, jotta jokaiselle löytyy oma paikkansa. Lisäksi järjestelmän sisällä on erilaisia rooleja keskeisistä sivurooleihin. Ei siis tule unohtaa, että myös maallikkorooli eli niin sanottu sivuroolikin edustaa järjestelmätason inklusiota, vaikka tässä tutkimuksessa keskityttiinkin itse päärooliin. Kelpoisuusvaatimuksissa eräät lajiliitot toteavatkin, jos mahdollisuus korkeimmalle kilpailutasolle syystä tai toisesta evätään, transsukupuolisilla on edelleen paikkansa muissa rooleissa, kuten harrastetason urheilijoina tai valmentajina. Ennen kaikkea sosiaalisten järjestelmien toiminnot tulisi palauttaa Ralwsin mukaisen tietämättömyyden verhon taakse, missä kenelläkään ei olisi valtaa vaikuttaa omaan tai toisten inklusioon, vaan kaikilla olisi tasa-arvoinen mahdollisuus olla relevantti yksilö.

Ekskluusio on siis mahdollista nähdä myös positiivisessa valossa, mutta moraalipaniikki ei ole se keino, jolla tätä mielikuvaa luodaan yhteiskunnan kannalta terveellä tavalla. Konservatiivien paniikki aiheuttaa tarpeetonta uhkaa ja polarisaatiota nationalismin hengessä, kun taas liberaalien paniikki pyrkii sivuuttamaan sosiaalisen järjestelmien ekskluusioon tukeutuvat luontaiset toimintamallit. Molemmat siis omalla tavallaan aiheuttavat yhteiskunnallista hätätilaa. Ekskluusio tulisi siis nähdä yhteiskunnallisena tavoitteena prosessoida sosiaalisten järjestelmien koodit niitä eniten hyödyttävällä tavalla. Tätä prosessia kutsutaan politiikaksi.

Transsukupuolisten naisurheilijoiden asema urheilujärjestelmässä heijastaa siis laaja-alaisesti yhteiskunnallista keskustelua ja muutosta. Tämä muutos on ideologista, fundamentaalista ja systemaattista, joka kertoo niin yksilöiden, ryhmien kuin yhteiskunnan normatiivisesta maailmankuvasta: millainen maailman tulisi olla ja miten sen tulisi rakentua. Siirtymä arvokonservatiivisuuteen ja toisaalta oikeuksien aktiivinen heikentäminen voidaan tulkita kokonaisvaltaisesti demokraattisen arvosopimuksen heikkenemisenä ja vaihtoehtoisten poliittisten järjestelmien vaikutusvallan kasvuna. Lisätutkimusta tarvitaan sen varmistamiseksi, heijastaako urheilujärjestelmälle muodostetut periaatteet ja leksikaalinen järjestys todella nykyistä konsensusta oikeudenmukaisuudesta, turvallisuudesta ja inklusiosta vai onko se vain moraalipaniikin luoma illusorinen todellisuus, jolla edistetään urheilujärjestelmän ulkopuolisia poliittisia tavoitteita.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

World Athletics (2023). Eligibility Regulations for Transgender Athletes. PDF-tiedosto. Saatavilla: <https://worldathletics.org/download/download?filename=c50f2178-3759-4d1c-8fbc-370f6aef4370.pdf&urlslug=C3.5A%20%E2%80%93%20Eligibility%20Regulations%20Transgender%20Athletes%20%E2%80%93%20effective%2031%20March%202023>, viitattu 5.5.2025

World Aquatics (2023). Policy on Eligibility for the Men's and Women's competition categories. PDF-tiedosto. Saatavilla: <https://resources.fina.org/fina/document/2023/03/27/dbc3381c-91e9-4ea4-a743-84c8b06debef/Policy-on-Eligibility-for-the-Men-s-and-Women-s-Competiition-Categories-Version-on-2023.03.24.pdf>, viitattu 5.5.2025.

International Boxing Association (2024). IBA Technical & Competition Rules. Membership and Athlete Eligibility. PDF-tiedosto. Saatavilla: <https://www.iba.sport/wp-content/uploads/2023/04/20240303-IBA-Technical-Competition-Rules-v7-clean.pdf>, viitattu 5.5.2025.

IBA (2025). Following Trump's order on transgenders, IBA to take legal action against IOC for allowing Khelif and Lin to participate in Paris 2024. IBA News. Verkkosivu. Saatavilla: <http://iba.sport/news/following-trumps-order-on-transgenders-iba-to-take-legal-action-against-ioc-for-allowing-khelif-and-lin-to-participate-in-paris-2024/>, viitattu 5.5.2025

International Powerlifting Federation (2023). IPF Policy Statement for Transgender Athletes. PDF-tiedosto. Saatavilla: https://www.powerlifting.sport/fileadmin/ipf/data/rules/IPF_Trangender_Policy_21.8.2023_v3.pdf, viitattu 5.5.2025

International Weightlifting Federation (2023). Gender Identity Policy. PDF-tiedosto. Saatavilla: https://iwf.sport/wp-content/uploads/downloads/2023/09/IWF-Gender-Policy_FI-NAL_Sept2023_.pdf, viitattu 5.5.2025.

Union Cycliste Internationale (2025). Chapter V Eligibility Regulations for Transgender Athletes. UCI Cycling Regulations. PDF-tiedosto. Saatavilla:

https://assets.ctfassets.net/76117gh5x5an/5Qwu5ycbagkT3ApUSZg9N9/524bb4660a48772ad-fda590c8a2c415c/Chapter_V_-_Trangender_athletes_ENG_29072022.pdf, viitattu 5.5.2025.

International Federation of Sport Climbing (2018). Policy Statement — Gender Identity & Transsexuality. PDF-tiedosto. Saatavilla: https://assets.ctfassets.net/76117gh5x5an/3PksS8vqCVRm-QnSfcLy3qk/159036b99ac57d2c64f383b5239115a9/13-SEC-2023-02-15-ENG_-_version_to_be_published_1_january_2025.pdf, viitattu 5.5.2025.

Ladies Professional Golf Association (2025). LPGA Gender Policy for Competition Eligibility. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.lpga.com/gender-policy>, viitattu 5.5.2025.

Professional Disc Golf Association (2025). PDGA Policy on Eligibility for Gender-Based Divisions. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.pdga.com/medical/gender-based-division-eligibility>, viitattu 5.5.2025.

PDGA Board of Directors (2022). PDGA Board of Directors Statement on Update to Policy on Eligibility for Gender-Based Divisions. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.pdga.com/announcements/pdga-board-directors-statement-update-pdga-policy-eligibility-gender-based-divisions>, viitattu 5.5.2025.

International Ice Hockey Federation (2022). IIHF Transgender Policy. PDF-tiedosto. Saatavilla: https://blob.iihf.com/iihf-media/iihfmvc/media/downloads/regulations/2023/2023_iihf_transgender_policy.pdf, viitattu 5.5.2025.

International Floorball Federation (2023). International Floorball Federation Policy for the Eligibility of Transgender Athletes in International Floorball Competitions. PDF-tiedosto. Saatavilla: <https://archive.floorball.sport/cloudfront/2023/06/IFF-Transgender-Policy-2023.pdf>, viitattu 5.5.2025.

International Shooting Sport Federation (2023). ISSF Criteria for Eligibility of Transgender Athletes in International Competition. PDF-tiedosto. Saatavilla: <https://backoffice.issf-sports.org/get-file.aspx?mod=docf&pane=1&inst=456&file=ISSF-Criteria-for-Eligibility-of-Transgender-Athletes.pdf>, viitattu 5.5.2025.

Teoreettinen viitekehys

Rawls, John (1971). *A Theory of Justice*.

Cohen, Stanley (2011). *Folk Devils and Moral Panics*.

Luhmann, Niklas (1997). *Die Gesellschaft der Gesellschaft*

Schirmer, Werner ja Michailakis, Dimitris (2015). The Luhmannian approach to exclusion/inclusion and its relevance to Social Work. *Journal of Social Work*, Vol. 15 (1), 45–64.

Kirjallisuus ja muut lähteet

Alasuutari, Varpu; Kondelin, Sade; Tainio, Luca; Toriseva, Roosa ja Vähäpassi, Emmi (2017).

Transtutkimuksen ja intersukupuolisuuden tutkimuksen ajankohtaisia kysymyksiä. *Sukupuolentutkimus – Genusforskning*, Vol.30 (1), 2–14.

Alhanen, Kai ja Henttonen, Elina (2023). Demokraattisten kohtaamisten käsikirja. *Sitran selvityksiä* 223, 1–42.

Alvares, Leonardo Azevedo Mobilia; Santos, Marcelo Rodrigue; Souza, Francis Ribeiro; Santos, Lívia Marcela; Mendonça, Berenice Bilharinho de; Costa, Elaine Maria Frade; Alves, Maria Janieire Nazaré Nunes ja Domenice, Sorahia (2022). Cardiopulmonary capacity and muscle strength in transgender women on long-term gender-affirming hormone therapy: a cross-sectional study. *British journal of sports medicine*, Vol.56 (22), 1292–1299.

Barron, Alexander T. J; Huang, Jenny; Spang, Rebecca L. ja DeDeo, Simon (2018). Individuals, institutions, and innovation in the debates of the French Revolution. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, Vol.115 (18), 4607–4612.

BBC (2025). UK Supreme Court rules legal definition of a woman is based on biological sex. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.bbc.com/news/live/cvgq9ejql39t?post=asset%3Aa9be5242-bc7d-4978-a032-6ec51c1e333e>, viitattu 27.10.2025.

BBC (2021). Laurel Hubbard: First transgender athlete to compete at Olympics. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.bbc.com/news/world-asia-57549653>, viitattu 17.3.2025.

Bianchi, Andria (2017). Transgender women in sport. *Journal of the philosophy of sport*, Vol.44 (2), 229-242.

Bjartling, Carina; Asp, Linda ja Rubio, Sandra (2025). Naishormonit. Verkkosivu. Saatavilla: <https://hormoniopas.fi/naishormonit/>, viitattu 30.10.2025.

Billings, Andrew C.; Moscowitz, Leigh; Jackson, Joshua R.; Dirks, Emily ja Tomsett, Spencer M. (2024). Trans Youth Sport Bans and the Facilitation of Moral Panic: A Cross-Platform Comparison of 2022 Media Narratives. *Mass communication & society*, Vol.27 (6), 1555-1579.

Bridel, William; Clowater, Victoria; Quesnel, Dennis; MacDonald, Connor ja Zacher, Jordan (2024). Transgender athletes and Canadian sport policy: a story of stigma and precarity. *International journal of sport policy and politics*, Vol.16 (1), 59-73.

Buzan, Barry; Ole Wæver and Jaap de Wilde (1998). *Security. A New Framework for Analysis*.

Cambridge Dictionary (2025a). Advantage. Verkkosivu. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/advantage>, viitattu 6.12.2025.

Cambridge Dictionary (2025b). WOKE. Verkkosivu. Saatavilla: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/woke>, viitattu 19.2.2025.

Caraballo, Alejandra (2023). To protect gender-affirming care, we must learn from trans history. Harvard Public Health. Verkkosivu. Saatavilla: <https://harvardpublichealth.org/equity/to-protect-gender-affirming-care-we-must-learn-from-trans-history/>, viitattu 9.1.2025.

Cheung, Ada S; Zwickl, Sav; Miller, Kirsti; Nolan, Brendan J; Wong, Alex Fang Qi; Jones, Patrice ja Eynon, Nir (2024). The Impact of Gender-Affirming Hormone Therapy on Physical Performance. *The journal of clinical endocrinology and metabolism*, Vol.109 (2), e455-e465.

Cleveland Clinic (2024). Puberty. Verkkosivu. Saatavilla: <https://my.clevelandclinic.org/health/body/puberty>, viitattu 26.5.2025.

Cologna, V., Mede, N.G., Berger, S. ym. (2025) Trust in scientists and their role in society across 68 countries. *Nature Human Behaviour*. PDF-tiedosto. Saatavilla: <https://www.nature.com/articles/s41562-024-02090-5#article-info>, viitattu 21.1.2025.

Daily Wire [@realDonaldTrump] (2024). "I was tricked into doing this... the people promoting this should go to prison." @ElonMusk opens up to @JordanBPeterson about gender ideology's impact on his son, Xavier. X. Video. Saatavilla: <https://x.com/realDonaldTrump/status/1815504648788193405>, viitattu 19.2.2025.

Devine, John William (2019). Gender, Steroids, and Fairness in Sport. *Sport, ethics and philosophy*; Vol.13 (2), 161–169.

De Rycke, Jens ja De Bosscher, Veerle (2019). Mapping the potential societal impacts triggered by elite sport: a conceptual framework. *International journal of sport policy and politics*, Vol.11 (3), 485–502.

Duodecim (2025). Luku II: Seksuaalinen kehitys - Sukupuolen kehityksen biologia ja genetiikka. *Seksuaalilääketiede*.

Duodecim (2023). Testosteronin puutos miehillä (hypogonadismi). Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01010>, viitattu 30.10.2025.

Duodecim (2016). Ulkosynnyttimet. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.terveyskirjasto.fi/ltt03599>, viitattu 30.10.2025.

Faye, Ndéla (2021). Näkökulma: Woke-kulttuurissa on kyse tasa-arvosta – loukkaavien termien hylkääminen ei ole yliherkkyyttä. Yle. Verkkosivu. Saatavilla: <https://yle.fi/aihe/a/20-308541>, viitattu 19.2.2025.

FEI (2025). Gender Equality & Inclusion. Verkkosivu. Saatavilla: <https://inside.fei.org/fei/about-fei/dei/gender-equality-inclusion#does-the-fei-have-a-policy-on-transgender-athletes>, viitattu 7.12.2025.

Figuroa-Grenett, Claudio; Páez, Dario; Haye, Andrés ja Mendiburo-Seguel, Andres (2025). A Meta-Analytical Review of the Saying-is-Believing Phenomenon: The Role of Social Identity and Communication Topics. *European Journal of Social Psychology*, Vol.55, 854–871.

Finlex (2025). Laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta 563/2002. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2002/563>, viitattu 29.10.2025.

FRA (2018). Access to transgender hormone therapy. Verkkosivu. Saatavilla: <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/mapping-minimum-age-requirements-concerning-rights-child-eu/access-transgender-hormone-therapy>, viitattu 23.10.2025.

Franke, Werner W. ja Berendonk, Brigitte (1997). Hormonal doping and androgenization of athletes: a secret program of the German Democratic Republic government. *Clinical Chemistry*, Vol.43 (7), 1262-1279.

Gaynor, Alex (2025). Should powerlifting be in the Olympics? Social Powerlifting. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.socalpowerlifting.net/post/should-powerlifting-be-in-the-olympics>, viitattu 6.11.2025.

Gooren, Louis ja Bunck Mathijs (2004). Transsexuals and competitive sports. *European journal of endocrinology*, Vol.151 (4), 425–429.

Hamilton, Blair; Brown, Andrew; Montagner-Moraes, Stephanie; Comeras-Chueca, Cristina; Bush, Peter G; Guppy, Fergus M ja Pitsiladis, Yannis (2024). Strength, power and aerobic capacity of transgender athletes: a cross-sectional study. *British journal of sports medicine*, Vol.58 (11), 586–597.

Handelsman, David J.; Hirschberg, Angelica L. ja Bermon, Stephane (2018). Circulating Testosterone as the Hormonal Basis of Sex Differences in Athletic Performance. *Endocrine reviews*, Vol.39 (5), 803–829.

Hanhinen, Hanna (2024). Koulut ovat alkaneet kieltää therian-naamareita – tästä ilmiössä on kyse. Yle Uutiset. Verkkosivu. Saatavilla: <https://yle.fi/a/74-20109599>, viitattu 30.9.2025.

Harper, Joanna (2023). Chapter 8 - IOC transgender athlete policies and history. *The Transgender Athlete: A Guide for Sports Medicine Providers*, 105-116.

Harper, Joanna (2015). Race Times for Transgender Athletes. *Journal of Sporting Cultures and Identities*, Vol. 6 (1), 1-9.

Hartley, Dean ja Platt, Lucinda (2016). *Social advantages and disadvantages*.

Hill, Darryl B. (2005). Sexuality and Gender in Hirschfeld's *Die Transvestiten*: A Case of the "Elusive Evidence of the Ordinary". *Journal of the History of Sexuality*, Vol.14 (3), 316-332.

Holopainen, Pekka (2025). Yhdistetyn päälle on ripoteltu jo tuhkaa – tämä mies ei kuitenkaan ole pessimisti. Yle Uutiset. Verkkosivu. Saatavilla: https://yle.fi/a/74-20196952?utm_source=chat-gpt.com, viitattu 6.12.2025.

HRC (2025). Get the Facts on Gender-Affirming Care. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.hrc.org/resources/get-the-facts-on-gender-affirming-care>, viitattu 23.10.2025.

Human Dignity Trust (2025). Map of Jurisdictions that Criminalise LGBT People. Verkkosivu. Saatavilla: https://www.humandignitytrust.org/lgbt-the-law/map-of-criminalisation/?type_filter_submitted=&type_filter%5B%5D=crim_gender_exp, viitattu 27.10.2025.

IAAF (2018). Eligibility Regulations for the Female Classification (Athletes With Differences of Sex Development). PDF-tiedosto. Saatavilla: http://www.femede.es/documentos/IAAF_Eligibility_Regulations_DSD-2018.pdf, viitattu 27.10.2025

IAAF (2019). Eligibility Regulations for the Female Classification (Athletes With Differences of Sex Development). PDF-tiedosto. Saatavilla: <https://www.worldathletics.org/download/download?filename=fd2923ad-992f-4e43-9a70-78789d390113.pdf&urlslug=IAAF%20Eligibility%20Regulations%20>, viitattu 27.10.2025.

Ingrey, Jennifer C. (2016). Gender Oppression. *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Gender and Sexuality Studies*.

IOC (2024). #GenderEqualOlympics: Paris 2024 making history on the field of play. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.olympics.com/ioc/news/genderequalolympics-paris-2024-making-history-on-the-field-of-play>, viitattu 29.1.2025.

IOC (2021). IOC Framework on Fairness, Inclusion and Non-Discrimination on the Basis of Gender Identity and Sex Variation. PDF-tiedosto. Saatavilla: https://stillmed.olympics.com/media/Documents/News/2021/11/IOC-Framework-Fairness-Inclusion-Non-discrimination-2021.pdf#_ga=2.219716894.621299853.1686571450-594927581.1678187184, viitattu 9.1.2025.

IOC (2004). IOC approves consensus with regard to athletes who have changed sex. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.olympics.com/ioc/news/ioc-approves-consensus-with-regard-to-athletes-who-have-changed-sex-1>, viitattu 21.1.2025.

IOC (2003). Statement of the Stockholm consensus on sex reassignment in sports. PDF-tiedosto. Saatavilla: https://stillmed.olympic.org/Documents/Reports/EN/en_report_905.pdf, viitattu 8.1.2025.

Jokisipilä, Markku (2022). Huippu-urheilu osana suomalaista yhteiskuntaa ja kulttuuria. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja*, Vol.28, PDF 1-121.

Kananen, Marko (2022). Uudet jaot, vanhat säännöt – Transsukupuolisten urheilijoiden sukupuolitunut mediakäsittely. *Sosiologia*, Vol.1, 35–50.

Kempas, Karla (2024). Nämä kymmenen asiaa Donald Trump lupaa tehdä presidenttinä – neljä erityistoivetta Trumpin liittolaisilta. Yle Uutiset. Verkkosivu. Saatavilla: <https://yle.fi/a/74-20122725>, viitattu 5.3.2025.

Kihlström, Laura; Hautakangas, Moona; Karreinen, Soila; Keskimäki, Ilmo ja Tynkkynen, Liina-Kaisa (2022). ”Kenenkä vastuulla tää nyt sitten on? Ei ehkä ainakaan meidän”: COVID-19-pandemian hallinta ja johtaminen Suomessa. *THL – Tutkimuksesta tiiviisti*, Vol.27, 1–11.

Kipling, Rudyard (1899). *The White Man's Burden*.

Kohva, Ella; Holopainen, Elina; Huopio, Hanna; Keskinen, Päivi; Ojaniemi, Marja; Taskinen, Seppo; Toppari, Jorma; Raivio, Taneli ja Miettinen, Päivi J. (2021). Sukupuolen kehityksen biologia ja genetiikka. *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim*, Vol.137, 2279–2286.

Kokkonen, Marja (2012). Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen syrjintä liikunnan ja urheilun parissa. Valtion liikuntaneuvosto, Vol.5. PDF-tiedosto. Saatavilla: <https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Seksuaali-ja-sukupuoliv%C3%A4hemmist%C3%B6t-raportti.pdf>, viitattu 30.9.2024

Komonen, Atte (2020). Mitä tarkoittaa biologinen sukupuoli. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.tieteessatapahtuu.fi/kategoriat/arkistosta/12020/biologinen-sukupuoli>, viitattu 30.10.2025.

Kosonen, Sari (2022). Korona vahvisti suomalaisten luottamusta tieteeseen. Potilaan Lääkärilehti. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.potilaanlaakarilehti.fi/uutiset/korona-vahvisti-suomalaisten-luottamusta-tieteeseen/>, viitattu 6.12.2025.

Kuran, Timur ja Sustain, Cass R. (1999). Availability Cascades and Risk Regulation. *Stanford law review*, Vol.51 (4), 683-768.

Larsson, Håkan ja Auran, Isak (2023). Trans inclusion and gender equality in sport and exercise - an (im)possible equation? *Sport in Society*, Vol.27 (1), 52–67.

Lavietes, Matt (2024). Transgender swimmer Lia Thomas has mounted a legal challenge against World Aquatics. *NBC News*. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.nbcnews.com/nbc-out/out-news/transgender-swimmer-lia-thomas-mounted-legal-challenge-world-aquatics-rcna135862>, viitattu 27.10.2025.

Laviates, Matt ja The Associated Press (2024). Trans swimmer Lia Thomas' Olympic hopes are dashed after a losing legal battle. *NBC News*. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.nbcnews.com/nbc-out/out-news/lia-thomas-loses-legal-battle-2024-olympics-hopes-dashed-rcna156808>, viitattu 27.10.2025.

Lehtonen, Jukka (2021). Tahmeasti paraneva tautiluokitus. Sateenkaarihistorian ystävät. Verkkosivu. Saatavilla: <https://sateenkaarihistoria.fi/tahmeasti-paraneva-tautiluokitus/#:~:text=Suomalaisesta%20mielenterveyden%20h%C3%A4iri%C3%B6luokittelusta%20poistettiin%20homoseksuaalisuus%2040%20vuotta%20sitten,sairaksi%20leimatut%20lesbot%2C%20homot%20ja%20biseksuaalit%20tulivat%20terveiksi.>, viitattu 30.10.2025.

LeWine, Howard E. (2024). Understanding the stress response. Harvard Health Publishing. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.health.harvard.edu/staying-healthy/understanding-the-stress-response>, viitattu 18.11.2024.

Ljungqvist, Arne ja Genel, Myron (2005). Essay Transsexual athletes—when is competition fair? *Medicine and Sport*, Vol.366, S42-S43.

Ljungqvist, Arne (2004). Explanatory note to the recommendation on sex reassignment and Sports. IOC. PDF-tiedosto. Saatavilla: https://stillmed.olympics.com/media/Documents/Athletes/Medical-Scientific/Consensus-Statements/2004_Explanatory-note-to-the-recommendation-on-sex-reassignment-and-sports.pdf, viitattu 8.1.2025.

Loland, Sigmund ja McNamee, Mike (2000). Fair Play and the Ethos of Sports: An Eclectic Philosophical Framework. *Journal of the philosophy of sport*, Vol.27 (1), 63-80.

Luu, Tyler (2021). Should Transgender Athletes be Allowed to Compete with Cisgender Athletes? University of Toronto's Journal of Scientific Innovation, Vol.1 (1), 59-65.

Marques, Adilson; Marconcin, Priscila; Werneck, André O.; Ferrari, Gerson; Gouveia, Elvivo R.; Kliegel, Matthias; Peralta, Miguel ja Ihle, Andreas (2021). Bidirectional Association between Physical Activity and Dopamine Across Adulthood—A Systematic Review. *Brain science*, Vol.11 (7), 829-. PDF-tiedosto, 1-14.

Mahdawi, Arwa (2018). Has the term 'straight white male' really become an insult? The Guardian. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.theguardian.com/world/2018/may/22/has-straight-white-male-become-an-insult-slur>, viitattu 4.12.2025.

Marshall, William A. ja Tanner, James Mourilyan (1970). Variations in the Pattern of Pubertal Changes in Boys. *Archives of disease in childhood*, Vol.45 (239), 13-23.

Marshall, William A. ja Tanner, James Mourilyan (1969). Variations in the Pattern of Pubertal Changes in Girls. *Archives of disease in childhood*, Vol.44 (235), 291-303.

McBride, James ja Berman, Noah (2024). The Economics of Hosting the Olympic Games. Council on Foreign Relations. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.cfr.org/backgrounders/economics-hosting-olympic-games#chapter-title-0-4>, viitattu 29.10.2025.

Mielenterveystalo.fi (2025). Mitä sukupuolitermit tarkoittavat? Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/omahoito/sukupuoli-identiteetin-jasentamisen-omahoito-ohjelma/mita-sukupuolitermit-tarkoittavat#:~:text=Henkil%C3%B6%20jonka%20sukupuoli-identiteetti%20ei%20vastaa%20h%C3%A4nelle%20syn-tym%C3%A4ss%C3%A4%20m%C3%A4%C3%A4ritelty%C3%A4,Transsukupuolisuu-teen%20liittyy%20usein%20tarve%20keholliseen%20ja%20fai%20juridiseen%20sukupuolenkorjaukseen>, viitattu 27.10.2025

Millis, Kyle (2023). Teammate speaks about Lia Thomas in the Locker Room. YouTube. Video. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=6HcqODm859s>, viitattu 17.3.2025.

Mock, Janet (2017). Being Pretty Is a Privilege, But We Refuse to Acknowledge It. Allure. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.allure.com/story/pretty-privilege>, viitattu 4.12.2025.

Musk, Elon [@elonmusk] (2022). The woke mind virus is either defeated or nothing else matters. X. Saatavilla: <https://x.com/elonmusk/status/1602278477234728960>, viitattu 19.2.2025.

Nedeljkovic, A.; Mirkov, D. M.; Bozic, P. ja Jaric, S. (2009). Tests of muscle power output: the role of body size. *International journal of sports medicine*, Vol.30 (2), 100-106.

- New York University (2024). Gender and Sexuality Studies. Verkkosivu. Saatavilla: <https://guides.nyu.edu/genderandsex/trans-studies>, viitattu 9.1.2024.
- Ondra, Adam (2025). Tall vs. Short: How Height Impacts Your Climbing. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.adamondra.com/tall-vs-short-how-height-impacts-your-climbing/>, viitattu 20.9.2025.
- Orbelin, D J. (2023). Sex differences and athletic performance. Where do trans individuals fit into sports and athletics based on current research? *Frontiers in sports and active living*, Vol.5, 1-12.
- Owens, Erin (2020). The Lavender Scare: How Fear and Prejudice Impacted a Nation in Crisis. *Armstrong Undergraduate Journal of History*, Vol.10 (2), 114-128).
- Pepin-Neff, Christopher ja Cohen, Aaron (2021). President Trump's transgender moral panic. *Policy studies*, Vol.42 (5-6), 646-661.
- Piers Morgan Uncensored (2023). "I Can Identify As A Black Lesbian!" Piers Morgan On Gender Identity. YouTube. Video. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=LhlXDI1JSKk&t=309s>, viitattu 30.9.2025.
- Pitsiladis, Yannis; Harper, Joanna; Betancurt, Jonathan Ospina; Martinez-Patino, Maria Jose; Parisi, Attilio; Wang, Guan ja Pigozzi, Fabio (2016). Beyond Fairness: The Biology of Inclusion for Transgender and Intersex Athletes. *Current sports medicine reports*, Vol.15 (6), 386-388.
- Posbergh, Anna ja Shannon, Jette (2025). Troubling dualisms: Understanding the creation and implementation of protective policies in elite women's sport. *International review for the sociology of sport*, Vol.60 (1), 3-24.
- ProPublica (2025). United States Handball Association. Verkkosivu. Saatavilla: <https://projects.propublica.org/nonprofits/organizations/366098726>, viitattu 3.2.2025.
- Pryzgodna, Jayde ja Chrisler, Joan C. (2000). Definitions of Gender and Sex: The Subtleties of Meaning. *Sex Roles*, Vol.43, 553–569.

Pye, Minna ja Heilala, Emilia (2025). Yhdysvaltain kristillinen oikeisto luottaa Trumpin tukeen ja haluaa naiset kotiin. Yle Uutiset. Verkkosivu. Saatavilla: <https://yle.fi/a/74-20180868>, viitattu 30.9.2025.

Reilly, Patrick (2022). Teammates say they are uncomfortable changing in locker room with trans UPenn swimmer Lia Thomas. New York Post. Verkkosivu. Saatavilla: <https://ny-post.com/2022/01/27/teammates-are-uneasy-changing-in-locker-room-with-trans-upenn-swimmer-lia-thomas/>, viitattu 6.3.2025.

Roberts, Timothy A.; Smalley, Joshua ja Ahrendt, Dale (2020). Effect of gender affirming hormones on athletic performance in transwomen and transmen: implications for sporting organisations and legislators. *British Journal of Sports Medicine*, Vol. 55 (11), 577–583.

Saarinen, Joska (2024). Kahden olympialaisten naisnyrkkeilijän sukupuolta epäillään – KOK:lta poikkeuksellisen ulostulo. Yle Uutiset. Verkkosivu. Saatavilla: <https://yle.fi/a/74-20102739>, viitattu 28.10.2025.

Rustin, Susanna (2022). Trying to erase the biological definition of sex isn't just misguided – it's dangerous. *The Guardian*. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.theguardian.com/commentis-free/2022/jun/28/erase-biological-definition-sex-gender-self-identification-trans-transgender-feminist-case>, viitattu 5.11.2025.

Saitong, Athiwat; Naeowong, Witthawat; Suksom, Daroonwan ja Tanaka, Hirofumi (2025). Physical Fitness and Exercise Performance of Transgender Women. *Medicine and science in sport and exercise*, Vol.57 (1), 134-143.

Schlott, Rikki (2023). Ex-UPenn teammate 'had nightmares for weeks' after sharing locker room with Lia Thomas. New York Post. Verkkosivu. Saatavilla: <https://nypost.com/2023/08/01/paula-scanlan-had-nightmares-after-sharing-locker-room-with-lia-thomas/>, viitattu 27.10.2025.

Schultz, Jaime (2021). Good enough? The 'wicked' use of testosterone for defining femaleness in women's sport. *Sport in society*, Vol.24 (4), 607–627.

Seta (2025a). Avioliittolaki. Verkkosivu. Saatavilla: <https://seta.fi/ihmisoikeudet/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuus/avioliittolaki/>, viitattu 30.10.2025.

Seta (2025b). Alaikäisten tutkimukset ja hoito. Verkkosivu. Saatavilla: <https://sukupuolenosaamiskeskus.fi/sukupuolen-korjaus/alaikaisten-tutkimukset-ja-hoito/>, viitattu 23.10.2025.

Sinimuta Liike (2021). Sinimusta Liike ja sukupuolipolitiikka. Verkkosivu. Saatavilla: <https://sinimustaliike.fi/uutiset/sinimusta-liike-ja-sukupuolipolitiikka/>, viitattu 30.9.2025.

Spaaij, Ramón (2009). The social impact of sport: diversities, complexities and contexts. *Sport in society*, Vol.12 (9), 1109-1117.

Statista (2025). Total revenue of all National Football League (NFL) teams from 2001 to 2023. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.statista.com/statistics/193457/total-league-revenue-of-the-nfl-since-2005/>, viitattu 3.2.2025.

Stone, Sandy; Whittle, Stephen ja Stryker, Susan (2006). The Empire Strikes Back: A Posttranssexual Manifesto. *The Transgender Studies Reader*, 221-235.

Stone, Sandy (1991). The Empire Strikes Back: A Posttranssexual Manifesto. *Body Guards: The Cultural Politics of Gender Ambiguity*.

Strause, Jackie (2025). 'Squid Game' Star Reflects on Casting Criticism and Character's Selfless Fate. The Hollywood Reporter. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.hollywoodreporter.com/tv/tv-features/squid-game-trans-character-casting-criticism-death-interview-1236309528/>, viitattu 5.11.2025.

STT-AFP (2025). Britannian korkein oikeus linjaa naisen sukupuolen määrittelemisestä. Yle Uutiset. Verkkosivu. Saatavilla: <https://yle.fi/a/74-20156471>, viitattu 27.10.2025.

Suihkonen, Minna (2024). Sukupuoli-identiteetin pohtiminen vaatii turvallisen tilan – mitä aikuinen voi tehdä. Unicef. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.unicef.fi/tyomme/ajankohtaista/uutiset-janakovulmat/2024/sukupuoliidentiteetin-pohtiminen-vaatii-turvallisen-tilan-mita-aikuinen-voi-tehda/>, viitattu 6.3.2025.

Sulasma, Olli-Pekka (2025). Trump lunasti ensi töikseen lupauksensa ”woken” nitistämistä – tätä asetus ”naisten suojelemiseksi” tarkoittaa. Yle Uutiset. Verkkosivu. Saatavilla: <https://yle.fi/a/74-20138295>, viitattu 13.2.2025.

Syrjämäki, Sami (2012). Ideologioiden maailma - Michael Freedenin haastattelu. *niin & näin – filosofinen aikakauslehti*, Vol.75 (4).

Terranova, Justin (2024). Imane Khelif, boxer in middle of Olympics gender storm, forces tearful first opponent to quit 46 seconds into fight. New York Post. Verkkosivu. Saatavilla: <https://ny-post.com/2024/08/01/sports/imane-khelif-forces-opponent-to-quit-46-seconds-into-fight-after-gender-storm/>, viitattu 17.3.2025.

Terveyskylä.fi (2020a). Naisen lisääntymiseen liittyvä anatomia ja fysiologia. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.terveyskyla.fi/naistalo/lisaantymisterveys/hedelmallisyys/lisaantymisen-anatomia-ja-fysiologia/naisen-lisaantymiseen-liittyva-anatomia-ja-fysiologia>, viitattu 30.10.2025.

Terveyskylä.fi (2020b). Miehen lisääntymiseen liittyvä anatomia ja fysiologia. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.terveyskyla.fi/naistalo/lisaantymisterveys/hedelmallisyys/lisaantymisen-anatomia-ja-fysiologia/miehen-lisaantymiseen-liittyva-anatomia-ja-fysiologia>, viitattu 30.10.2025.

The American Presidency Project (2024). 2024 Republican Party Platform. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/2024-republican-party-platform>, viitattu 27.10.2025.

The Associated Press (2024). Riley Gaines among more than a dozen college athletes suing NCAA over transgender policies. *CBS News*. Verkkosivu. Saatavilla: https://www.cbsnews.com/news/riley-gaines-college-athletes-lawsuit-ncaa-transgender-policies/?utm_source=chatgpt.com, viitattu 27.10.2025.

The Associated Press (2023). Trans swimmers to be included in an 'open category' at competitions, World Aquatics says. *NBC News*. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.nbcnews.com/nbc-out/out-news/trans-swimmers-included-open-category-competitions-world-aquatics-says-rcna96177>, viitattu 27.10.2025.

The FA (2025). An FA update following the recent Supreme Court transgender ruling. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.thefa.com/news/2025/may/01/fa-transgender-policy-update-statement-supreme-court-ruling-20250105>, viitattu 29.10.2025.

The White House (2025a). Defending Women From Gender Ideology Extremism and Restoring Biological Truth to The Federal Government. Executive Order. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/01/defending-women-from-gender-ideology-extremism-and-restoring-biological-truth-to-the-federal-government/>, viitattu 19.2.2025.

The White House (2025b). President Trump's America First Priorities. Briefings & Statements. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/2025/01/president-trumps-america-first-priorities/>, viitattu 5.3.2025.

Tidmas, Victoria; Halsted, Clare; Cohen, Mary; Bottoms, Lindsay (2023). The Participation of Trans Women in Competitive Fencing and Implications on Fairness: A Physiological Perspective Narrative Review. *Sports (Basel)*, Vol.11 (7), 133. PDF-tiedosto, 1–9.

Tieteen termipankki (2025). biologinen sukupuoli. Verkkosivu. Saatavilla: https://tieteentermipankki.fi/wiki/Ihmistieteet:biologinen_sukupuoli, viitattu 27.10.2025.

Tominey, Camilla (2019). Transgender athletes in women's sport are as unfair as East German drugs cheats, says Sharron Davies. The Telegraph. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.telegraph.co.uk/news/2019/07/11/transgender-athletes-womens-sport-unfair-east-german-drugs-cheats/>, viitattu 29.1.2025.

Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*.

UN Women Suomi (2022). Feminismin historia: Varhainen ja ensimmäisen aallon feminisismi – ei vain äänioikeustaistelua. Verkkosivu. Saatavilla: <https://unwomen.fi/yleinen/feminismin-historia-varhainen-ja-ensimmaisen-aallon-feminisismi-ei-vain-aanioikeustaistelua/>, viitattu 5.11.2025.

Vamplew, Wray (2021). *Games people played: a global history of sport*.

Verma, Ram S. (1996). *Genetics of sex determination*.

Walker, Allyn (2023). Transphobic discourse and moral panic convergence: A content analysis of my hate mail. *Criminology (Beverly Hills)*, Vol.61 (4), 994-1021.

Walker, Randy (2024). When Transsexual Renee Richards First Played In The U.S. Open. *World Tennis Magazine*. Verkkosivu. Saatavilla: <https://worldtennismagazine.com/when-transsexual-renee-richards-first-played-in-the-u-s-open/23746>, viitattu 8.1.2025.

Wenicke, Luciano (2020). *Olympialaisten merkillinen historia 1896–2016*.

Wiesner-Hanks, Merry E. ja Kuefler, Mathew (2024). *The Cambridge World History of Sexualities*.

Wiik, Anna; Lundberg, Tommy R; Rullman, Eric; Andersson, Daniel P; Holmberg, Mats; Mandić, Mirko; Brismar, Torkel B; Dahlqvist Leinhard, Olof; Chanpen, Setareh; Flanagan, John N; Arver, Stefan ja Gustafsson, Thomas (2020). Muscle Strength, Size, and Composition Following 12 Months of Gender-affirming Treatment in Transgender Individuals. *The journal of clinical endocrinology and metabolism*, Vol.105 (3), e805-e813.

Wood, Robert (2025). Most Popular Sports in the World by Fans | Top 10 List. *Topend Sports*. Verkkosivu. Saatavilla: <https://www.topendsports.com/world/lists/popular-sport/fans.htm>, viitattu 30.10.2025.

World Athletics (2023b). Eligibility regulations for the Female Classification (Athletes With Differences of Sex Development). PDF-tiedosto. Saatavilla: <https://www.worldathletics.org/download/download?filename=2ffb8b1a-59e3-4cea-bb0c-5af8b690d089.pdf&urlslug=C3.6A%20%E2%80%93%20Eligibility%20Regulations%20for%20the%20Female%20Classification%20%E2%80%93%20effective%2031%20March%202023>, viitattu 28.10.2025.

YouGov (2021). Women in Sport Report 2021. PDF-tiedosto. Saatavilla: <https://strivesponsorship.com/wp-content/uploads/2021/07/Women-in-Sport-and-What-it-Means-to-Marketers-Report-2021.pdf>, viitattu 29.10.2025.

Yle (2025). Sinimusta Liike. Eduskuntavaalit 2023. Verkkosivu. Saatavilla: <https://vaalit.yle.fi/ev2023/tulospalvelu/fi/parties/24/>, viitattu 29.10.2025.

LIITE 1: Terminologia

Tutkimuksessa esiintyy paljon sukupuoleen liittyvää terminologiaa. Arkaluontoisuuden vuoksi alle on listattu termit määritelmineen, jotta vältetään epäselvyyksiltä. Tutkimuksen tarkoituksena ei ole missään määrin kyseenalaistaa kenenkään identiteettiä tai sukupuolta. Aineistossa esiintyviä määritelmiä ei ole otettu käyttöön, koska niiden välillä on merkittäviäkin eroavaisuuksia. Siksi tutkimuksessa hyödynnetään aineiston ulkopuolista tutkittuun tietoon perustuvaa mahdollisimman laajasti hyväksyttyä terminologiaa.

Termit:

Transsukupuolinen: Henkilö, jonka sukupuoli-identiteetti ei vastaa hänelle syntymässä määriteltyä sukupuolta, on transsukupuolinen. Transsukupuolinen henkilö voi olla nainen, mies tai jotakin muuta. Transsukupuolisuuteen liittyy usein tarve keholliseen ja/tai juridiseen sukupuolenvaihdokseen.

- *Transsukupuolinen nainen* on nainen, joka on syntymässä määritelty pojaksi. Voidaan myös lyhentää *transnainen*.
- *Transsukupuolinen mies* on mies, joka on syntymässä määritelty tytöksi. Voidaan myös lyhentää *transmies*. (Mielenterveystalo.fi 2025.)

Biologinen sukupuoli: Anatomisesti, hormonaalisesti, geneettisesti tai lisääntymisbiologisesti määritelty sukupuoli (Tieteen termipankki 2025).

- *Biologinen nainen:* XX-kromosomi; sisäiset sukuelimet: kohtu, munanjohtimet, munasarjat, emätin; ulkoiset sukuelimet: häpykukkula, häpykieli, isot ja pienet häpyhuulet, emättimen eteinen ja aukko sekä eteisrauhaset; hormonit: mm. estrogeenit, progesteroni ja testosteroni (Verma 1996, 13, 355–358; Komonen 2020; Terveyskylä.fi 2020a; Duodecim 2016; Duodecim 2025; Bjartling ym. 2025).
- *Biologinen mies:* XY-kromosomi; sisäiset sukuelimet: kivekset, lisäkivekset, siemenjohdin, siemenrakkulat, eturauhanen; ulkoiset sukuelimet: siitin, terska, kivespussit; hormonit: mm. testosteroni (Verma 1996, 13, 355–358; Komonen 2020; Terveyskylä.fi 2020b; Duodecim 2025; Duodecim 2023).

Cis-sukupuolinen: Cis-sukupuolinen tarkoittaa henkilöä, jonka sukupuoli-identiteetti vastaa hänen syntymässä määriteltyä sukupuoltaan (Mielenterveystalo.fi 2025)

- Esiintyy tekstissä *cis-sukupuolinen nainen* tai *cis-nainen* ja vastaavasti *cis-sukupuolinen mies* tai *cis-mies*.

Differences of Sex Development eli *DSD* (suom. *sukupuolen eri variaatiot*): Termillä viitataan biologisen sukupuolen poikkeavaan kehitykseen alkion- ja sikiön kehitysvaiheessa, mikä voi näkyä muun muassa seuraavasti:

- sisäisten sukuelinten kehityksessä on piirteitä molemmista biologisista sukupuolista
- Murrosikä jää kesken tai puuttuu kokonaan
- Aikuisena hedelmällisyys on heikentynyt tai puuttuu kokonaan

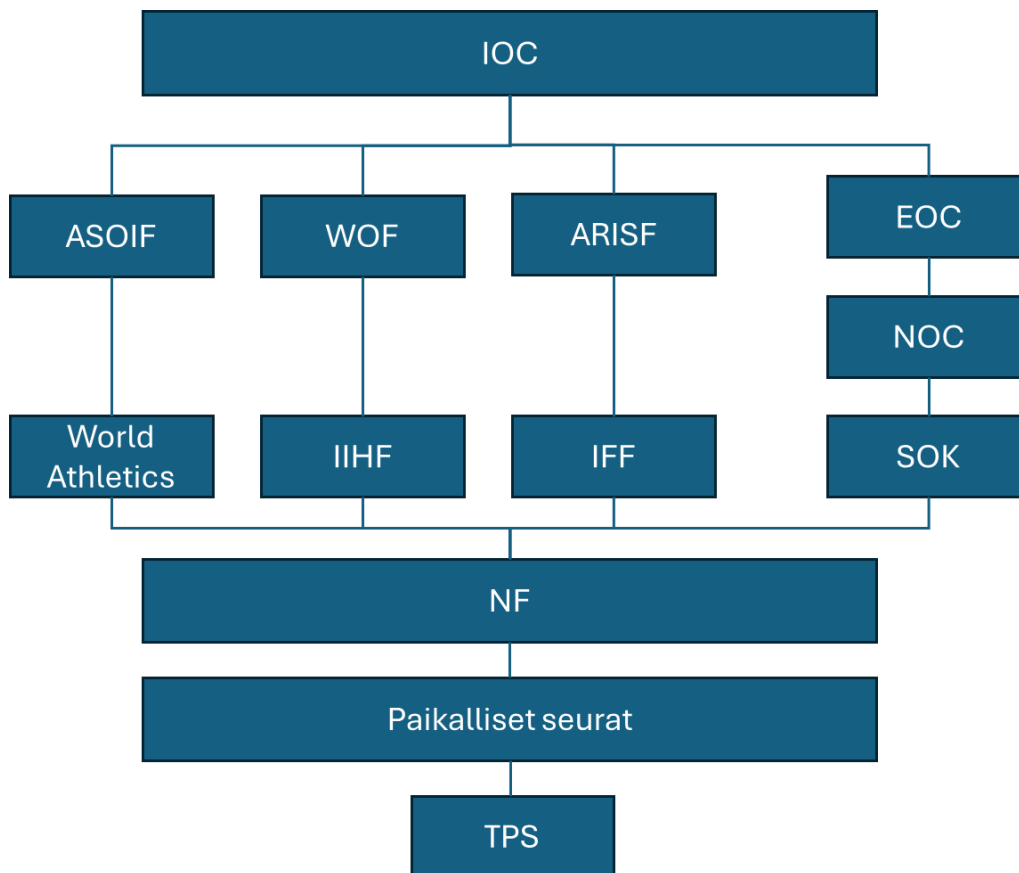
Syy voi löytyä sukupuolikromosomien poikkeavasta rakenteesta tai määrästä, geenivirheistä tai hormonihäiriöstä. (Kohva ym. 2021, 2281.)

Intersukupuolinen: Intersukupuolisuus tarkoittaa kehon luonnollista vaihtelua ja erilaisia kehon variaatioita, joissa sukupuolitettut piirteet, kuten kromosomit, sukuelimet tai hormonitoiminta, eivät yksiselitteisesti vastaa mies- tai naistyypillistä kehoa. Eräät intersukupuoliset kokevat kuuluvansa sukupuolivähemmistöön. Toisille taas kyse on enemmänkin lääketieteellisestä tilasta. (Mielenterveystalo.fi 2025.)

Sukupuoli-identiteetti: Yksilökohtainen kokemus omasta sukupuolesta. Se voi vastata tai poiketa syntymässä määritellystä. Mahdollisia identiteettejä löytyy sukupuolibinäärijärjestelmästä ja sen ulkopuolelta. (Ibid.)

- *Nainen* viittaa kaikkiin, jotka identifioituvat naiseksi.
- *Mies* viittaa kaikkiin, jotka identifioituvat mieheksi.

LIITE 2: Urheilujärjestelmän rakenne

Kuva 2: Kilpaurheilun kansainvälinen organisaatiokaavio

Kuva 2 havainnollistaa, kuinka tämänhetkinen urheilujärjestelmä on rakentunut. Siinä Kansainvälinen olympiakomitea (IOC) on jakautunut kesäolympialaisten liittoon (ASOIF) sekä talviolympialaisten liittoon (WOF), jotka jakautuvat kansainvälisiin ja edelleen kansallisiin lajiliittoihin. Esimerkiksi yleisurheiluliitto (World Athletics) on ASOIF:n alainen kansainvälinen lajiliitto. Puolestaan muun muassa jääkiekkoliitto (IIHF) on WOF:n alla. Lisäksi IOC:n alla toimii kansainvälinen urheilujärjestö ARISF, johon kuuluvat kansainväliset lajiliitot, kuten salibandyliitto (IFF), joilla ei ole toistaiseksi pääsyä olympialaisiin. Näiden kolmen olympiaorganisaation lisäksi IOC:n alta löytyy myös alueelliset olympiakomiteat, kuten Euroopan olympiakomitea (EOC), jotka jakautuvat kansallisiin olympiakomiteoihin (NOC), kuten Suomen olympiakomiteaan (FOC), ja edelleen kansallisiin lajiliittoihin (NF) ja paikallisiin urheiluseuroihin, kuten Turun palloseura (TPS). Verkosto on siis laaja, joka yksinkertaisuudessaan alkaa Kansainvälisestä olympiakomiteasta ja päättyy paikallisseuroihin.